

Аналіз державних стратегічних документів щодо врахування адаптованих для України Цілей Сталого Розвитку до 2030 року

АНАЛІТИЧНА ДОПОВІДЬ

Авторський колектив:

Гороховець Є. В.

Жаліло Я. А., д. е. н.

Ковалівська С. В.

Максюта А. А., к. е. н.

Ніколаєв В. П., д. е. н.

Марушевський Г. Б., к. філос. н.

Онуфрик М. С., к. е. н.

Прокіп А. В., к. е. н.

Яковенко І. В., к. е. н.

За загальною редакцією заслуженого економіста України **А. А. Максюті**

Аналіз державних стратегічних документів України щодо врахування адаптованих для України Цілей Сталого Розвитку до 2030 року : Аналітична доповідь. – К. : Інститут суспільно-економічних досліджень, 2017. – 84 с.

В аналітичній доповіді представлено результати дослідження стратегічних документів державної політики України щодо врахування в них Цілей Сталого Розвитку до 2030 року (ЦСР), схвалених 25 вересня 2015 року 193-ма державами-членами Організації Об'єднаних Націй на саміті зі сталого розвитку в Нью-Йорку й адаптованих для України. Дослідження проводилося на основі методології ООН. Експерти проаналізували 35 відібраних за певними критеріями державних стратегічних документів і розробили пропозиції та рекомендації щодо заходів, яких треба вжити, щоб забезпечити кращу інкорпорацію ЦСР у державну політику України. Дослідження відбувалося за підтримки Глобального екологічного фонду (ГЕФ) та у співпраці з Програмою розвитку ООН в Україні.

Думки, висновки й рекомендації належать авторам та упорядникам цього звіту і не обов'язково відповідають поглядам ПРООН та ГЕФ.

Повна версія аналітичної доповіді розміщена на сайті Інституту суспільно-економічних досліджень: iser.org.ua

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
РОЗДІЛ 1. ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ ЩОДО ЗАВДАНЬ ЦСР	6
1.1. Профіль розвитку України, її ключові переваги у глобальному контексті	6
1.2. Поточний стан розвитку України	7
1.3. Аналіз прогресу у досягненні ЦРТ до 2015 року, виклики для порядку денного ЦСР до 2030 року	9
РОЗДІЛ 2. ЦІЛІ І МЕТОДОЛОГІЯ ПРОВЕДЕННЯ АНАЛІЗУ	12
2.1. Мета і завдання аналізу	12
2.2. Кількісний і якісний опис ДСД, відібраних для аналізу	13
РОЗДІЛ 3. КЛЮЧОВІ ВИСНОВКИ АНАЛІЗУ	15
3.1. Профіль комплексної оцінки ЦСР України: загальний рівень інтеграції ЦСР	15
3.2. Перелік ЦСР, які повністю враховано в ДСД України	20
3.3. Перелік ЦСР, частково врахованих у ДСД України	21
3.4. Завдання ЦСР, не охоплені в чинній державній політиці країни	30
3.5. Загальні проблеми та обмеження, які заважають досягненню ЦСР	30
3.6. Інші заходи та політики	33
РОЗДІЛ 4. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ІНКОРПОРАЦІЇ ЦСР У ДЕРЖАВНУ ПОЛІТИКУ	35
4.1. Загальні рекомендації: аналіз політики, оцінка і моніторинг та інституційний аспект	35
4.2. Взаємозв'язки між ЦСР: сфери для міжсекторальної координації	41
ВИСНОВКИ	45
ДОДАТКИ	46
Додаток А. Перелік ДСД, що включені до аналізу	46
Додаток Б. Перелік ЦСР та завдань ЦСР	49
Додаток В. Профілювання комплексної оцінки ЦСР України	53
Додаток Г. Відповідність ЦСР Угоді про асоціацію між Україною та ЄС	55
Додаток Д. Опис основних етапів проведення скринінгу ДСД	65
Додаток Е. Короткий опис аналізованих ДСД з погляду інкорпорації ЦСР	66
Додаток Ж. Матриця взаємних впливів ЦСР	73
Додаток И. Результати експрес-аналізу Державного бюджету України на 2017 рік	79

АКРОНІМИ Й АБРЕВІАТУРИ

АПК – агропромисловий комплекс;

АТО – антитерористична операція

ВВП – валовий внутрішній продукт

ВІЛ – вірус імунодефіциту людини

ВНД – валовий національний дохід

ВНЗ – вищий навчальний заклад

ВПО – внутрішньо переміщені особи

Держстат – Державна служба статистики України

ДСД – державні стратегічні документи (повний перелік державних стратегічних документів та законодавчих актів, якими їх затверджено, наведено в Додатку А)

ЄС – Європейський Союз

ІКТ – інформаційно-телекомунікаційні технології;

ІЛР – індекс людського розвитку

КМУ – Кабінет Міністрів України;

Мінагрополітики – Міністерство аграрної політики і продовольства України

Мінекономрозвитку – Міністерство економічного розвитку і торгівлі України

Мінінфраструктури – Міністерство інфраструктури України

Мінприроди – Міністерство екології і природних ресурсів України

Мінрегіон – Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України

Мінсоцполітики – Міністерство соціальної політики України

млн – мільйон

млрд – мільярд

МОЗ – Міністерство охорони здоров'я з України

МОН – Міністерство освіти і науки України

ОДР – офіційна допомога з метою розвитку

ООН – Організація Об'єднаних Націй

ПЗФ – природно-заповідний фонд

ПІІ – прямі іноземні інвестиції

ПРООН – Програма розвитку ООН

РНБОУ – Рада національної безпеки і оборони України

СНІД – синдром набутого імунодефіциту

СППУ – Середньостроковий план пріоритетних дій уряду на період до 2020 року

ЦОВВ – центральні органи виконавчої влади

ЦРТ – Цілі Розвитку Тисячоліття

ЦСР – Цілі Сталого Розвитку (повний перелік цілей і завдань зі скороченнями наведено в Додатку Б)

« Сміливі задуми всього світового співтовариства необхідно втілити в реальні справи зусиллями всіх громад і держав на основі стратегій ... »»

Антоніу Гутерреш,
Генеральний секретар ООН,
Доповідь «Робота Організації:
Сприяння поступальному економічному
зростанню та сталому розвитку»

ПЕРЕДМОВА

25 вересня 2015 року 193 держави-члени Організації Об'єднаних Націй на Саміті зі сталого розвитку в Нью-Йорку схвалили Цілі Сталого Розвитку до 2030 року (ЦСР). Лідери усіх країн висловили підтримку переходу на засади сталого розвитку та визначають власний шлях досягнення ЦСР, які встановлюють конкретні завдання до 2030 року у всіх сферах. Для адаптації Глобальних ЦСР до національних умов важливо, щоб уряд максимально інкорпорував ЦСР у ключові державні стратегічні документи і забезпечив їх виконання. Ураховуючи всеосяжний характер ЦСР, їх екологічний, економічний і соціальний аспекти, а також принцип ООН «нікого не залишити осторонь», до кола партнерів має бути включено представників усіх сфер – державного, приватного і громадського.

Уряд за широкої участі громадськості й іноземних партнерів підготував Національну доповідь «Цілі Сталого Розвитку: Україна», у якій глобальні цілі та завдання адаптовано відповідно до умов і потреб України. Такий інклюзивний процес, як і поширення інформації про ЦСР, має згуртувати суспільство навколо вирішення важливих проблем задля досягнення цілей у максимально ефективний і результативний спосіб.

Наступний важливий етап у цьому процесі – виявити пробіли в програмних документах України щодо врахування ЦСР, визначити ризики й системні проблеми на шляху досягнення встановлених

для України цілей. З цією метою була підготовлена ця аналітична доповідь. Вона базується на методології ООН¹, досвіді країн, які вже пройшли цей етап (Албанія, Бутан, Вірменія, Казахстан, Таджикистан та ін.), а також на власному внеску дослідників у методологію, з огляду на конкретні умови України.

У роботі представлено висновки дослідження ключових державних стратегічних документів (ДСД) України, які визначають напрями розвитку країни у сферах, релевантних ЦСР. У дослідженні аналізується, якою мірою адаптовані до українських умов ЦСР до 2030 року інтегровано в стратегії національного і галузевого масштабу.

Ця аналітична доповідь містить коментарі й рекомендації щодо заходів, потрібних для покращення інкорпорації адаптованих до українських умов ЦСР у державну політику, а також пропозиції Програмі розвитку ООН (ПРООН) та іншим міжнародним партнерам, які підтримують реалізацію реформ в Україні.

Рекомендації за результатами скринінгу основних державних стратегічних документів важливі для тих, хто залучений до формування та реалізації державної політики у всіх сферах. Водночас усі партнери – Уряд, організації громадянського суспільства, науковці й експерти – мають усвідомити свою роль у досягненні ЦСР.

¹ Методологія проведення скринінгу базується на рекомендаціях, визначених в аналітичному дослідженні Rapid Integrated Assessment (RIA) to facilitate mainstreaming of SDGs into national and local plans від 20 квітня 2016 року.

Розділ 1

ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ ЩОДО ЗАВДАНЬ ЦСР

1.1. Профіль розвитку України, її ключові переваги у глобальному контексті

Географічне розташування:

Центрально-Східна Європа.

Сусіди: Угорщина (член ЄС), Польща (член ЄС), Румунія (член ЄС), Словаччина (член ЄС), Росія, Білорусь, Молдова.

Доступ до моря: Азовське море, Чорне море.

Площа: 603 728 км² – друга за величиною країна Європи.

Населення: 48 457 тис. осіб (2001 р.);
42 584,5 тис. осіб (за оцінками 2016 р.).

Економічно активне населення:
17 955,1 тис. осіб (2016 р.).

Столиця: Київ.

Державна мова: українська.

Часовий пояс: GMT + 2 години.

Валюта: гривня (UAH).

Інвестиційні переваги:

- 42 мільйони споживачів – найбільший за чисельністю ринок у Східній Європі;
- конкурентоспроможні, добре освічені, кваліфіковані кадри;
- стратегічне розташування на перехресті торгових шляхів Схід – Захід і Північ – Південь;
- вигідна платформа для виробництва й експорту, враховуючи розгалужену транспортну інфраструктуру із залізничною системою, портами Чорного моря і загальноєвропейським транспортними коридорами;
- розвинені галузі з сильними технічними можливостями;
- концентрація спеціальних знань у мережі університетів і науково-дослідних установ, що забезпечує високий інноваційний потенціал;
- великі обсяги природних ресурсів: 1/3–1/4 (за різними оцінками) світових запасів чорнозему, 5% мінеральних копалин від світового обсягу (понад 200 видів сировинних ресурсів – вугілля, залізна і марганцева руди, сірка, ртуть, титан, уран, граніт, мармур, мінеральні солі, гіпс, алебастр тощо);
- 72,1% площі – сільськогосподарські землі з переважно пологим рельєфом, основа для

розвитку агропромисловості; зокрема, у 2015–2016 маркетинговому році Україна входила до ТОП-3 країн світу за експортом зернових (39 млн тонн зерна);

- багато історій успіху інвесторів, серед них такі компанії як KraftFoods, Coca-Cola, Hewlett Packard, Cargill, Knauf, Yazaki, McDonalds, Raiffeisen Bank, BNP Paribas Bank.

Місце України в Індексі глобальної конкурентоспроможності 2016/2017 – 85 місце зі 138 країн. Високі результати Україна демонструє за такими показниками як «наявність науковців і інженерів» (29 місце), «вища освіта і професійна підготовка» (33 місце), «розмір ринку» (47 місце), «охорона здоров'я і початкова освіта» (54 місце), «інновації» (52 місце). Водночас Україна погіршила свої позиції за 7 з 12 основних показників. Найбільше втрачено (мінус 17 пунктів) за показником «ефективність ринку праці», по 9 пунктів втрачено за показниками, які характеризують розвиток фінансового ринку країни, охорону здоров'я і початкову освіту. За окремими показниками країна посідає нижні рядки рейтингу: за міцністю банків уже другий рік поспіль їй присвоєно останнє місце зі 138 оцінюваних країн світу, за регулюванням фондових бірж – передо-

станне місце; за інфляційними змінами – 136-те, за якістю доріг – 134-те.

У рейтингу **Doing Business–2017** за результатами 2016 року Україна піднялася на 1 пункт і посіла 80 позицію. Порівняно з 2016 роком відбулося покращання за такими показниками, як «створення підприємств» (зростання з 24 до 20 місця), «підключення до електромереж» (зі 140 до 130 місця), «захист міноритарних інвесторів» (зі 101 до 70 місця), «забезпечення виконання контрактів» (із 93 до 81 місця).

Негативні чинники для ведення бізнесу: корупція, політична нестабільність, інфляція, неефективна державна бюрократія, ускладнений доступ до фінансів, часта зміна урядів, високі податкові ставки, складне податкове законодавство, надмірне регулювання валютного ринку, невідповідна якість інфраструктури, обмежувальне регулювання ринку праці, недостатні умови для інновацій, злочинність і крадіжки, низька якість охорони здоров'я, недостатня відповідність рівня підготовки кадрів потребам ринку.

1.2. Поточний стан розвитку України

Вимір «Економіка». Стан української економіки 2014–2015 років можна назвати глибоко депресивним: катастрофічне падіння ВВП, стрімкі інфляційні процеси, криза в енергетиці та банківському секторі в поєднанні з іноземною військовою агресією.

Проте, незважаючи на скрутні обставини 2016 року, в Україні за підтримки міжнародних фінансових організацій вдалося переломити негативні тенденції: поновлено зростання ВВП (на 2,3%), промислове виробництво збільшилося на 2,8%, сповільнилися темпи інфляції (до 12,4%; грудень до грудня). Певні ознаки стабілізації економіки зберігаються і від початку 2017 року. Так, за результатами I кварталу ВВП зріс на 2,5%, експорт збільшився на 28,0%, імпорт – на 25,1%, а позитивне сальдо зовнішньоторговельного балансу становило 106,2 млн доларів США (у I кварталі 2016 року мало місце негативне сальдо – 142,5 млн доларів США). Однак український експорт і далі орієнтовано на сировинні ресурси: його істотна частка (67%) – це аграрна продукція, залізородна сировина і металопродукція. При цьому у вітчизняній економіці найвищий рівень споживання енергоресурсів на одиницю ВВП і вона фігурує серед лідерів антирейтингу за обсягами забруднення в розрахунку на одиницю отримуваної енергії. Певною мірою це зумовлено високим рівнем зношеності об'єктів енергетики та відповідної інфраструктури. Частка відновлюваних енергоресурсів залишається на вкрай низькому рівні – 3% в загальному обсязі внутрішнього виробництва первинних енергоносіїв і близько 2% – у кінцевому сукупному енергоспоживанні.

Отже, можна стверджувати, що сьогодні економіка України перебуває лише на старті свого відродження і потребує системних реформ, насамперед кардинального переформатування структури з метою інтенсивного технічного та технологічного оновлення виробництва. Саме цей шлях осучаснення економіки країни відбито

в Національній доповіді «Цілі Сталого Розвитку: Україна». До основних індикаторів сталого економічного зростання у ній віднесено забезпечення щорічних темпів приросту ВВП на 6–7%, що втричі вище від поточних; збільшення частки валового нагромадження основного капіталу у структурі ВВП (з 13,5% у 2015 році до 22% у 2030-му); зменшення матеріалоємності ВВП (з 0,88 у 2015 році до 0,77 у 2030-му); підвищення частки експорту товарів з використанням у виробництві технологій високого і середньовисокого рівня (з 19,2% у 2015 році до 30% у 2030-му); збільшення частки доданої вартості підприємств, які належать до середньовисокотехнологічного сектору переробної промисловості (з 5,8% у 2015 році до 11,8% у 2030-му)². Хоча щодо більшості вказаних індикаторів звітні дані за 2016 рік наразі не оприлюднено, можна стверджувати, що сьогодні поточний розвиток економічних процесів повільніший, а іноді і протилежний передбаченому в Національній доповіді щодо ЦСР. Саме тому інкорпорацію ЦСР у ДСД має бути спрямовано на досягнення задекларованих індикаторів.

Вимір «Людина». Особливої уваги заслуговують показники, за якими формується індекс людського розвитку (ІЛР)³. У 2016 році Україна посіла 84 сходинку за ІЛР і перебуває в групі країн з високим рівнем людського розвитку. Порівняно з попереднім роком Україна опустилася з 81 позиції на три сходинки, водночас скоригований ІЛР з урахуванням нерівності підносить нашу країну на 18 позицій угору. Крім того, в межах дослідження ІЛР формується індекс гендерної нерівності, де Україну визначено як державу з абсолютним паритетом щодо гендерної рівності в контексті ІЛР, що переважно спричинено наявністю в Україні законодавства, яке править за основу для рівності чоловіків і жінок. Проте ці нормативні докумен-

² Використано інформацію розділу 2 Національної доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна» (ЦСР-8, 9).

³ Human Development Index by UNDP.

ти суто декларативні й не впливають належним чином на формування паритету. Насправді заробітна плата чоловіків перевищує заробітну плату жінок більше як на 30%, рівень представленості жінок на вищих рівнях ухвалення управлінських рішень і в приватному, і в державному секторах залишається вкрай низьким, а частка задіяння жінок у неоплачуваних домашніх роботах – непропорційно високою. Як наслідок Україна посідає 55 сходинку за індексом гендерної нерівності.

Станом на 1 січня 2017 року в Україні проживало понад 42 мільйони 584 тис. осіб⁴, протягом усього періоду незалежності спостерігається від’ємний приріст населення – за 25 років кількість жителів скоротилася більше як на 9 мільйонів осіб. За темпами скорочення населення Україна посідає 13 місце у світі⁵. На цей показник впливає також рівень народжуваності (186 місце у світі – 10,5 народжень на 1000 жителів) і 4 місце у світі за рівнем смертності (14,4 смертей на 1000 жителів). Очікувана тривалість життя становить 71,8 років (чоловіки – 67,1, жінки – 76,9), що забезпечило Україні 149 місце у відповідному рейтингу⁶.

Такі обставини життя людини в Україні зумовлено кількома чинниками, а найбільше – ситуацією в системі охорони здоров’я, яка нині перебуває в процесі реформування. На етапі підготовки – реформи у сфері освіти, пенсійного забезпечення, соціальних послуг, затвердження нової редакції Трудового кодексу. Ці та багато інших чинників змушують українців шукати кращого життя за кордоном, особливо з огляду на рівень заробітних плат, один із найнижчих у регіоні. Доводиться констатувати, що соціально-гуманітарна сфера – чи не єдина в Україні, яку після Революції гідності не зачепили реальні реформи.

З метою досягти стабільності та сприяти сталому розвитку Україні треба сконцентрувати увагу на розвитку соціально-гуманітарної сфери, що зможе забезпечити умови для розвитку особистості й суспільства загалом. За орієнтири в цьому процесі можуть правити ЦСР.

Вимір «Довкілля». Україна посідає одне з перших місць у світі за рівнем споживання енергії, води й інших ресурсів на одиницю ВВП, обсяги промислових відходів на одну особу населення у нас перевищують аналогічні показники багатьох

країн світу. Внаслідок масштабної екстенсивної експлуатації протягом тривалого історичного періоду природні ресурси України великою мірою виснажені й деградовані. Особливо це стосується земельних, водних і лісових ресурсів.

Близько 40% розораних земель потерпає від ерозії. Ґрунти України виснажені, засолені, захи́зовані, деградовані. За останні 30 років вміст гумусу в ґрунтах зменшився на 30%. Великої шкоди ґрунтам завдають мінеральні добрива, хімічні засоби захисту рослин, недотримання сівозмін, недосконалі техніка і технологія обробітку землі та виробництва сільськогосподарської продукції, відкриті розробки корисних копалин.

Спостерігається тенденція до зростання обсягів вирубування лісів. За перше півріччя 2016 року незаконна вирубка зросла на 36% порівняно з відповідним періодом минулого року і становила 15,8 тис. м³ деревини.

Показник забезпеченості водними ресурсами в розрахунку на одного жителя в Україні майже всемеро менший за середньосвітовий, тимчасом рівень водомісткості національної економіки у 2,5 рази перевищує середньосвітовий. Недостатнє очищення стічних вод і надмірна насиченість їх органікою призводить до того, що сьогодні майже всі водойми країни наблизилися до 3-го класу забрудненості (помірно забруднені води). Основні джерела забруднювальних речовин – стічні води різноманітних видів виробництва, підприємств сільського і комунального господарств, поверхневий стік.

Обсяг накопичених відходів 2016 року сягнув 12,4 млрд тонн (і це без урахування тимчасово окупованої території АР Крим та частини зони проведення антитерористичної операції). Обсяг викидів забруднювальних речовин в атмосферне повітря 2016 року становив 105 кг на кожного жителя, що набагато перевищує такий показник у розвинених країнах світу. У 2016 році з 39 міст України, де проводилися регулярні спостереження, у 15 містах зафіксовано високий ступінь забруднення атмосферного повітря за інтегральним показником.

Екологічна ситуація на сході України, яка й раніше характеризувалась як кризова, в період бойових дій набрала ознак екологічної катастрофи. Унаслідок артилерійських обстрілів довкілля забруднено важкими металами (титан, ванадій, стронцій). У результаті затоплення шахт суттєво погіршилась якість питної води. Від пожеж воєнного характеру постраждали 17% лісів і 24% степів. Бойові дії супроводжуються також масовими вирубками лісу в «сірій зоні», використанням заповідних об’єктів

⁴ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя.

⁵ The World Factbook [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/rankorder/2002rank.html#up>

⁶ The World Factbook [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/rankorder/2102rank.html#up>

і урочищ з військовою метою, неконтрольованим мінуванням території.

Стан довкілля в Україні – наслідок тривалої господарської діяльності без урахування екологічних вимог, тому створення ефективної системи збереження довкілля – одне з найважливіших завдань сьогодення. Сприяти цьому має перехід до моделі сталого розвитку, яку відбито в національній доповіді «Цілі Сталого Розвитку: Україна». До основних екологічних цільових показників віднесено: збільшення площі територій і об'єктів природно-заповідного фонду в загальній території країни (з 6,3% у 2015 році до 15% у 2030 році); зменшення питомої ваги площі орних земель (ріллі) у загальній території країни (з 53,9%

у 2015 році до 44% у 2030 році); зменшення питомої ваги скидів забруднених (забруднених без очистки і недостатньо очищених) стічних вод у водні об'єкти в загальному обсязі скидів (з 15,7% у 2015 році до 5% у 2030 році) тощо.

Цілком очевидно, що зазначені цільові показники є досить амбітними. Досягти їх мало ймовірно, якщо не відбудеться кардинальна структурна перебудова економіки України в напрямі її екологізації та переходу на принципи сталого розвитку.

Досягненню Цілей Сталого Розвитку має сприяти повна інтеграція соціально-економічних і екологічних питань на всіх рівнях державної політики, планування й управління.

1.3. Аналіз прогресу у досягненні ЦРТ до 2015 року, виклики для порядку денного ЦСР до 2030 року⁷

Після адаптації ЦРТ для України 2003 року почалися зміни в підходах до планування і моніторингу розвитку. Підсумовуючи прогрес України на шляху досягнення ЦРТ, можна зазначити певні позитивні зрушення до 2013 року, які, однак, перекреслили події останніх років.

У напрямі подолання бідності було знижено масштаби бідності за відносним критерієм (частка населення за національною межею бідності скоротилася з 26,4% у 2000 році до 24,5% у 2013 році). Проте в останні роки масштаби бідності знову збільшились і з'явилися нові форми бідності.

Для забезпечення якісної освіти протягом життя було зроблено певні кроки в напрямі реформування системи освіти. Загальною середньою освітою охоплено 98,3% дітей шкільного віку (99,3% випускників 9-х класів продовжують навчатися і здобувати повну загальну середню освіту), дошкільними навчальними закладами охоплено 63,5% дітей у міських поселеннях, 39,9% – у сільській місцевості. Вищою освітою охоплено 13,3% молоді віком 14–34 роки (14,6% осіб віком 17–34 роки, 24,3% – віком 17–28 років, 40,9% – віком 17–24 роки). Проте слід забезпечити відповідність освітньої підготовки вимогам ринку праці (з урахуванням прогнозованих тенденцій розвитку економіки).

Забезпечення гендерної рівності – виклик для України. Досягнення гендерного паритету в органах влади і державного управління залишається актуальним завданням, незважаючи на здобутки і зміни на законодавчому й інституційному рівнях. Розрив у середній заробітній платі між чоловіка-

ми й жінками (близько 30%) – ще один прояв гендерної нерівності.

Зменшення дитячої смертності майже вдвічі протягом 2000–2014 років (з 15,6 до 9,3 померлих у віці до 5 років на 1000 живонароджених) відбулося завдяки цілеспрямованим зусиллям, зокрема в частині реформування і розвитку системи перинатальної допомоги. Водночас наявні приклади невідповідності статистичних даних із різних джерел свідчать про потребу вдосконалити систему спостережень.

Позитивні тенденції було забезпечено й на шляху покращення здоров'я матерів: рівень материнської смертності в Україні за 2000–2015 роки знижено в 1,6 рази (з 24,7 до 15,1 на 100 тис. народжених живими дітей). На ранніх стадіях вагітності всі жінки проходять регулярні медичні огляди (рівень охоплення перевищує 90%). Однак викликає тривогу той факт, що понад 40% дорослого населення України (зокрема й жінки дитородного віку) віком від 18 до 65 років мають принаймні одне хронічне захворювання. Недостатнім є рівень усвідомлення особистої відповідальності за своє здоров'я серед молоді, неефективною – пропаганда здорового способу життя.

На шляху обмеження поширення ВІЛ-інфекції / СНІДу і туберкульозу досягнуто певних успіхів. Уперше 2012 року було знижено кількість нових випадків ВІЛ-інфекції на 2,0% порівняно з попереднім роком, що свідчило про зменшення інтенсивності епідемічного процесу. За оцінками Спектрум, у 2014 році в Україні проживало близько 223 тис. осіб, які живуть із ВІЛ (усіх вікових категорій). Рівень передачі ВІЛ-інфекції від матері до дитини було зменшено майже шестеро. Певних

⁷ Підготовлено на основі розділу 1 Національної доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна».

успіхів досягнуто насамперед завдяки реалізації профілактичних заходів серед груп підвищеного ризику інфікування, покращенню організації відповіді на епідемію та впровадженню відповідних загальнодержавних програм. Проте за останні роки ситуація ускладнилася.

На шляху **забезпечення сталого розвитку довкілля** спостерігався певний прогрес. Проте у зв'язку з антропогенним навантаженням близько 70% поверхневих вод і чимала частка запасів ґрунтових вод в Україні втратили своє значення як джерело питного водопостачання. Проблемними залишаються питання поводження з відходами, а також забезпечення централізованим водопостачанням населення, яке проживає в сільській місцевості. Щороку в повітряний басейн викидається близько 4 млн тонн забруднювальних речовин. Великою мірою завдяки економічному спаду суттєво зменшено викиди парникових газів, викиди і скиди забруднювальних речовин у навколишнє природне середовище, скорочено масштаби утворення відходів. Вдалося підвищити лісистість території країни та збільшити площі заповідників і національних парків. Однак спостерігається стагнація або неістотний прогрес в **енергетичній сфері**, насамперед у частині ефективного використання енергії й розвитку відновлюваної енергетики.

Визначення національних ЦСР для досягнення до 2030 року

Протягом 2016 року інклюзивний процес визначення завдань ЦСР відбувався за чотирма напрямками: справедливий соціальний розвиток, стале економічне зростання і зайнятість, ефективне управління, екологічна рівновага і розбудова стійкості. Суспільне бачення розвитку України до 2030 року охоплює такі орієнтири для досягнення, як добробут і здоров'я населення, що забезпечуватимуться інноваційним розвитком економіки, побудованим на сталому використанні природних ресурсів. У структурі експорту передбачаються зміни, спрямовані на перехід від сировини і продуктів первинної переробки до продуктів і послуг з високим ступенем доданої вартості. Економічне зростання ґрунтуватиметься на моделі «зеленої» економіки. Завдяки заходам з енергозбереження і застосуванню енергоефективних практик має суттєво знизитися енергоємність валового внутрішнього продукту. Частка виробництва екологічно чистої енергії неухильно зростатиме, витісняючи передусім традиційні технології, що дозволить суттєво зменшити викиди парникових газів в атмосферу. Це сприятиме покращенню якості життя населення без шкоди довкіллю і стане вагомим чинником зростання тривалості життя.

Справедливий соціальний розвиток. Вплив невирішених соціальних проблем на рівень життя населення посилюється внаслідок збройного конфлікту на сході України. Такі чинники, як небезпека для життя і здоров'я людей, поширення насильства, зокрема щодо жінок, прояви нерівності й дискримінації, збільшення масштабів крайньої бідності й соціального відторгнення, зростання чисельності соціально вразливих груп населення негативно впливають на людський потенціал країни. Суспільну загрозу становить поширення відчуття соціальної несправедливості та недовіри до більшості суспільних інституцій серед населення. Відновлення економічного зростання і забезпечення рівного доступу всіх жінок і чоловіків до участі в економічному, соціальному й політичному житті, а також до основних соціальних послуг (особливо у сфері освіти й охорони здоров'я) – нагальна потреба для забезпечення сталого розвитку.

Стале економічне зростання і зайнятість. У ході трансформаційних процесів в Україні так і не вдалося наростити економічний потенціал. Натомість під час структурної, енергетичної і фінансової криз, які спричинили нестійкий розвиток національної економіки, було втрачено ресурси, капітал і час. Своєю чергою, геополітичний конфлікт, який триває вже майже чотири роки, звужує можливості забезпечення ефективного розвитку. Певне пожвавлення економічної активності, що спостерігалось 2016 року, несуттєве. Україна і надалі потребує системних інституційних і глибоких структурних реформ, запуску масштабних технологічних перетворень. Пріоритетне завдання економічної політики, якому підпорядковуються всі інші, – забезпечення протягом наступних 15 років реального зростання ВВП щонайменше вдвічі з одночасним підвищенням рівня зайнятості населення працездатного віку до 70%. Виконання цього завдання залежить від: 1) створення і розвитку високотехнологічних конкурентоздатних виробництв (від фундаментальної науки до виробництва й обслуговування); 2) збільшення внутрішнього попиту за рахунок зростання доходів населення й активізації інвестиційних процесів; 3) підтримки експорту з високою часткою валової доданої вартості, реалізації інфраструктурних проєктів (автобани, транспортні розв'язки, метро, швидкісні пасажирські залізниці, транспортні засоби для залізничних і водних перевезень: вагони, баржі тощо); 4) швидкого нарощування продуктивності аграрно-промислового комплексу. Базовими принципами діяльності державних і суспільних інституцій у напрямі забезпечення економічного зростання мають стати орієнтація

на використання передусім власних ресурсів, мінімізація зовнішніх запозичень та використання їх винятково з метою розвитку, а не підтримання поточного існування, всебічне сприяння розвитку підприємницької діяльності, гарантування й захист прав власності, стабільність, прозорість і простота податкової системи, викорінення корупції на всіх рівнях та детінізація економіки. Стале економічне зростання неможливе без сприяння забезпеченню повної і продуктивної зайнятості та гідної праці для всіх жінок і чоловіків, а також захисту трудових прав та забезпеченню надійних і безпечних умов праці для всіх трудящих.

Ефективне управління. Підґрунтя реалізації ЦСР – розбудова на всіх рівнях миролюбної і відкритої спільноти, інституційно спроможної до ефективних дій. Таке управління передбачає забезпечення особистої безпеки громадян, верховенство права і справедливе правосуддя; подолання організаційно-фінансових засад злочинної діяльності, корупції; підвищення ефективності дій органів державної влади й місцевого самоврядування на основі відкритості та прозорості ухвалення рішень і громадського контролю за їх виконанням. Розбудова миру, зміцнення соціальної згуртованості та зниження рівня конфліктогенності за всіма суспільно значущими чинниками великою мірою залежать від дієвості органів державної влади і місцевого самоврядування. Для виконання завдань у цій сфері слід забезпечити

повноту участі громадян у державному управлінні й житті місцевих громад, поширити практику публічно-приватного партнерства, застосовувати комунікаційні технології тощо.

Екологічна рівновага і розбудова стійкості. Україна належить до групи країн зі складними проблемами довкілля. Її проблеми типові, з одного боку, для країн, які розвиваються (незбалансоване використання і вихолощення природних ресурсів), а з іншого – для індустріально розвинених країн (забруднення довкілля промисловою діяльністю). Специфічна проблема трансформаційного періоду – поводження з відходами. Обсяги утворених відходів зростають, а частка тих, що перероблюються, невелика. Незмінна практика депонування новоутворених відходів на переповнених полігонах – загроза для довкілля, яка посилює ризики для здоров'я населення. Чинна практика землекористування спричиняє погіршення стану земель, а виснажливе використання земельних, лісових і водних ресурсів призводить до незворотних втрат екосистемного і біологічного розмаїття. Частка природно-заповідних територій (6,6% від загальної площі країни) недостатня для запобігання таким утратам. Також вагомий чинник негативного впливу на довкілля – збройний конфлікт на сході України. Подолання наслідків руйнації ландшафтів і знищення інфраструктури Донецької і Луганської областей потребуватиме чималих зусиль, ресурсів і часу на відновлення.

Розділ 2

ЦІЛІ І МЕТОДОЛОГІЯ ПРОВЕДЕННЯ АНАЛІЗУ

2.1. Мета і завдання аналізу

25 вересня 2015 року 193 держави-члени ООН на саміті зі сталого розвитку в Нью-Йорку одночасно ухвалили ЦСР, які визначають шлях розвитку до 2030 року. Нові ЦСР, яких сьогодні дотримуються всі країни світу, встановлюючи власні показники розвитку, містять 17 цілей і 169 конкретних завдань. Взаємозв'язок і комплексний характер ЦСР мають вирішальне значення для забезпечення здійснення мети нового порядку денного протягом наступних 15 років. Усі уряди, й уряд України серед них, узяли на себе зобов'язання щодо здійснення порядку денного у своїх країнах на регіональному і на глобальному рівнях з огляду на національні особливості, можливості й рівні розвитку та враховуючи національні стратегії і пріоритети. При цьому планування сталого розвитку і вибір ефективних механізмів для його забезпечення повинні здійснюватися комплексно й системно.

Отже, після саміту перед країнами-членами ООН постали нові завдання – адаптувати визначені на глобальному рівні цілі та систему їх моніторингу. Президент України Петро Порошенко в доповіді на цьому саміті заявив: «...для досягнення ЦСР на національному рівні Україна здійснюватиме нові програми і проекти, які на практиці забезпечать макроекономічну стабільність, екологічний баланс і соціальну згуртованість. ЦСР слугуватимуть як загальна основа для подальших перетворень в Україні».

В Україні почалося формування ЦСР на 2016–2030 роки, а також відповідних завдань і показників для моніторингу досягнення цілей. Сьогодні Україна зробила перші кроки на цьому шляху. За результатами проведеної роботи з адаптації ЦСР до умов України уряд підготував Національну доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна», яка визначила національну систему ЦСР (86 завдань національного розвитку і 172 показники для їх моніторингу), що забезпечить міцну основу для дальшого планування розвитку країни і моніторингу стану досягнення ЦСР (наведено в **Додатку Б**). 24 травня 2017 року в Мінекономрозвитку на 3-му засіданні міжвідомчої робочої групи високого рівня для організації процесу імплементації ЦСР в Україні проект доповіді про адаптовані ЦСР

для України було схвалено. Адаптовані для України ЦСР – результат прозорого процесу, ґрунтованого на широкій участі всіх зацікавлених сторін. Для їх досягнення важлива і необхідна інкорпорація цих засад у конкретні ДСД України та забезпечення їх виконання потрібними фінансовими ресурсами.

Нові цілі в Україні мають забезпечити інтеграцію зусиль з економічного зростання, прагнення до соціальної справедливості та раціонального природокористування, що потребує глибоких соціально-економічних перетворень в Україні та нових підходів до можливостей глобального партнерства.

Національні показники допоможуть відстежувати хід виконання цілей і завдань. Перевірку і перегляд проводитиме щороку Політичний форум високого рівня зі сталого розвитку на основі звіту про хід досягнення ЦСР, який готуватиме Генеральний секретар ООН.

Важливий механізм прискорення досягнення ЦСР – їх ресурсна підтримка, як-от офіційна допомога з метою розвитку (ОДР). Зокрема, ЦСР-17 «Зміцнення засобів здійснення й активізація роботи в рамках Глобального партнерства в інтересах сталого розвитку» (глобальне визначення) передбачає завдання: «Забезпечити, щоб розвинені країни повністю виконали свої зобов'язання з надання ОДР, у тому числі взяте багатьма розвиненими країнами зобов'язання досягти цільового показника виділення коштів по лінії ОДР країнам, які розвиваються, на рівні 0,7% свого валового національного доходу і виділення ОДР найменш розвиненим країнам на рівні 0,15–0,20% свого ВНД; державам, які надають ОДР, пропонується розглянути питання про те, щоб поставити перед собою мету виділяти не менше як 0,2% свого ВНД по лінії ОДР для найменш розвинених країн».

Важливо, щоб ця підтримка була прив'язана до відповідних цільових показників, зазначених у ДСД і узгоджених з ЦСР, на основі ефективності й прозорості процедур використання ОДР. Тому для України, яка потенційно має стати реципієнтом такої допомоги, дуже актуальна сьогодні інкорпорація ЦСР в українське законодавство і в ДСД.

Чільним аспектом при цьому мають стати чіткі індикатори досягнення цілей, а також встановлення потрібного рівня фінансування заходів для їх досягнення. Лише такий метод, на нашу думку, в поєднанні з запровадженням середньострокового бюджетного планування на основі визначених у ДСД цілей і завдань здатний забезпечити передумови залучення в Україну суттєвих обсягів ОДР. Такий вид підтримки має розширити й залучити ресурси приватного бізнесу, що, своєю чергою, істотно підвищить ефективність підтримки сталого розвитку.

У цьому контексті саме ДСД відіграють важливу роль для формування загальнонаціонального розуміння державною владою, представниками бізнесу, інститутами громадянського суспільства та окремими індивідами того, куди рухатиметься країна в найближчі десятиріччя, що закладає основи для прогнозованого сталого розвитку. Тому мають значення перегляд і розробка національних ДСД на засадах та ідеології нової Глобальної стратегії сталого розвитку до 2030 року.

Щоб підтримати розробку дорожньої карти з імплементації ЦСР в Україні, ПРООН забезпечує проведення аналітичного дослідження ключових національних стратегій і програм, яке передбачає застосування апробованої іншими країнами методології.

Мета дослідження – проведення комплексного скринінгу окремих ДСД України щодо урахування в них адаптованих для України ЦСР та підготовка огляду, який визначатиме рівень інтеграції ЦСР у національні процеси планування і відповідні галузеві стратегії. На його основі підготовлено рекомендації щодо заходів, які треба здійснити для ефективного урахування в локальному контексті, при цьому посилаючись на Національну доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна», яку підготував уряд України і яка описує національний контекст кожної ЦСР, показники та відповідальні установи⁸.

2.2. Кількісний і якісний опис ДСД, відібраних для аналізу

Загальна оцінка містила широкий набір ДСД, які відповідають напрямам ЦСР. Основним документом, який визначає вектор руху України до сталого розвитку, стала ухвалена в січні 2015 року Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020». У ній передбачено реалізацію 62 реформ і програм розвитку держави, серед яких визначено десять першочергових (пріоритетних) програм.

За результатами огляду сформовано і наведено:

- перелік ЦСР, жодним чином не охоплених у чинній державній політиці країни;
- перелік ЦСР, частково охоплених у чинній державній політиці країни;
- перелік ЦСР, повністю врахованих у чинній державній політиці країни;
- засади державної політики, які призведуть до суперечностей з погляду досягнення ЦСР та обґрунтування, чому це відбудеться;
- питання державного фінансування для досягнення зазначених ЦСР;
- інші (крім політики) прискорювачі реалізації ЦСР;
- інституційний аспект забезпечення інкорпорації ЦСР;
- конкретні рекомендації щодо заходів, яких треба вжити уряду, щоб забезпечити кращу інкорпорацію ЦСР у державну політику;
- взаємозв'язок між ЦСР і сфери для потенційної міжсекторальної координації;
- обмеження і ризики, які стримують досягнення ЦСР.

Методологія проведення аналізу

Методологія проведення скринінгу базується на рекомендаціях, визначених в аналітичному дослідженні «Швидка комплексна оцінка з метою сприяння інтеграції ЦСР у національні плани розвитку країни»⁹.

Скринінг проводили експерти, компетентні у сферах економічної, екологічної, промислової, бюджетної, фінансової, інвестиційної, енергетичної, медичної, освітньої, соціальної, регіональної політики, базуючись на підході до аналізу кожного з визначених у переліку ДСД на предмет його відповідності визначеним завданням та індикаторам ЦСР, адаптованим для України. Опис основних етапів проведення скринінгу ДСД України щодо врахування в них адаптованих для України ЦСР наведено в **Додатку Д**.

Крім цього, для цілей скринінгу здійснено аналіз широкого спектра стратегічних програм і ДСД України та забезпечено їх відбір на основі таких критеріїв:

- типи документів державної політики: стратегія, програма, концепція, план, угода;
- рівень і системність ДСД: національні / міжгалузевий або галузевий рівень;

⁸ У **додатку Б** наведено перелік адаптованих для України ЦСР, що визначені в національній доповіді.

⁹ Rapid Integrated Assessment (RIA) to facilitate mainstreaming of SDGs into national and local plans, Version 20 April 2016.

- чинність документів: діюча програма або проєкт на стадії затвердження, опублікований в офіційних джерелах;
- часовий горизонт: середньо- і довгостроковий;
- вимірюваність поставлених цілей: програма має містити індикатори досягнення цілей і завдань або план виконання;
- охоплення сфер діяльності, дотичних до ЦСР, відповідно до переліку: Енергетика; Ефективне врядування; Зайнятість; Збереження навколишнього середовища; Здоров'я; Інформатизація; Культура; Освіта; Сільське господарство; Соціальний захист (соціальний добробут, рівні можливості, гендерна рівність); Спорт; Тор-

гівля, промисловість і економічний розвиток; Транспорт та інфраструктура, міський розвиток; Туризм; Транскордонне співробітництво; Безпека.

Отже, разом зі Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020» було відібрано і проаналізовано 35 ДСД, планів дій, концепцій, законів, проєктів стратегій, які перебувають на стадії затвердження і, зокрема, передбачають середньострокові плани та завдання, цільові показники. Повний перелік ДСД наведено в **Додатку А**. Також забезпечено експрес-аналіз Державного бюджету України на 2017 рік та Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Розділ 3 КЛЮЧОВІ ВИСНОВКИ АНАЛІЗУ

3.1. Профіль комплексної оцінки ЦСР України: загальний рівень інтеграції ЦСР

За результатами комплексного скринінгу ДСД з метою урахування в них адаптованих для України ЦСР сформовано Таблиці В1 та В2, які наведено в Додатку В.

Основні висновки аналізу

По-перше, загалом можна констатувати, що 94% завдань ЦСР (81 завдання ЦСР із 86) повністю або частково відбито в чинних ДСД і окремих проектах на стадії їх затвердження (рис. 1). Повністю знайшли своє відображення усі завдання ЦСР-1, ЦСР-2, ЦСР-6–15 та ЦСР-17, частково – завдання ЦСР-3–5 і ЦСР-16. Не відбито в ДСД України такі завдання: ЦСР 3.1, 4.6, 5.3, 5.5 та 16.5.

Наведені кількісні показники не враховують основні стратегічні ризики, пов'язані з досягненнями запланованих у ДСД цілей і завдань. На нашу думку, основний ризик у цьому контексті – невирішені наразі проблеми в системі стратегічного планування в Україні, як-от неякісна підготовка цих документів (недостатнє обґрунтування проблематики, визначення соціально-економічних наслідків і результатів та необхідних ресурсів для їх досягнення, узгоджених із реальними можливостями), відсутність взаємозв'язків, наскрізної пріоритизації цілей, фактичне системне недофінансування¹⁰, неузгодження з бюджетним плануванням та фінансуванням цілей і завдань ДСД, а також брак системності в питаннях координації й аналізу ефективності державної політики (про це детальніше сказано в п. 3.5–3.6 цього розділу). Сказане свідчить про переважно формальний і декларативний характер чинних ДСД, а тому не можна впевнено стверджувати, що відбитих у них ЦСР буде досягнуто в наявних умовах, радше навпаки – доки в Україні не буде запроваджено нову ефективну систему аналізу державної політики, яка застосовує науково обґрунтований і практично апробований методологічний і модельний інструментарій на етапі підготовки проектів рішень і на етапі їх імплементації, проблематика досягнення ЦСР в Україні та вимірювання їх результатів перебуватиме в площині ймовірностей.

¹⁰ Наприклад, за підсумками 2016 року планові показники обсягів фінансування державних цільових програм (за рахунок всіх джерел фінансування) склали 79,9 млрд грн за 29 програмами, а по факту профінансовано було лише 31,4% (<http://me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=DerzhavniTsiloviProgrami>)

По-друге, немає жодної ЦСР, яку зовсім не було б відображено у стратегічних документах державної політики України.

По-третє, можна визначити групи ДСД, у яких краще відбито ті чи ті завдання ЦСР, тобто можна стверджувати, що вони найширше враховують ЦСР. Це стосується головно ДСД національного рівня. Зокрема, безумовний лідер за кількістю завдань, які відповідають завданням ЦСР, – це СППУ, що містить 59% завдань ЦСР (52 завдання ЦСР із 86, рис. 2).

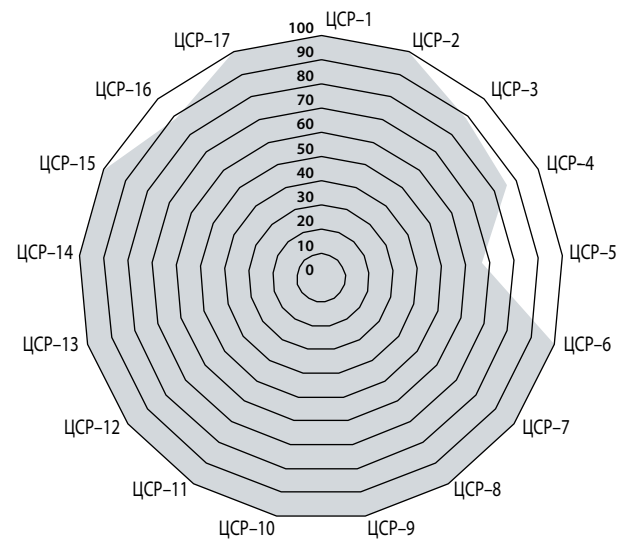

Рис. 1. Оцінка врахування ЦСР в усіх ДСД

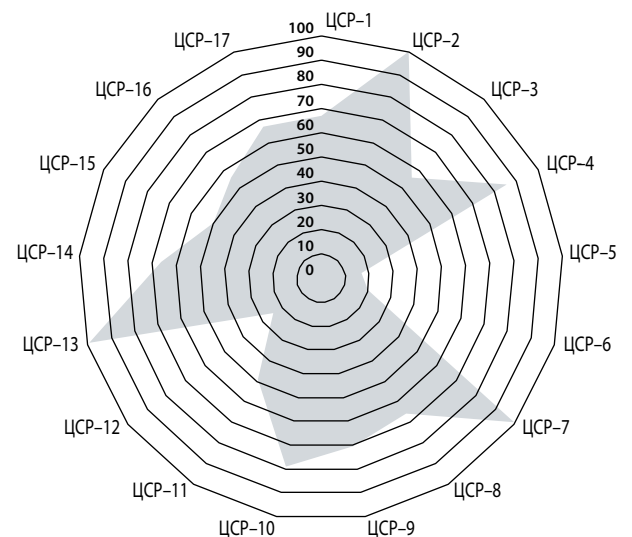

Рис. 2. Оцінка врахування ЦСР у СППУ

Рис. 3. Кількість ЦСП у відповідному ДСД, що мають пріоритетний характер

Наступна в п'ятірці лідерів – Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року, яка містить 45% завдань ЦСР (39 завдань ЦСР із 86). Третій, четвертий і п'ятий документи – Стратегія сталого розвитку України на період до 2020 року, Засади внутрішньої і зовнішньої політики та Стратегія державної екологічної політики України на період до 2020 року, у яких відбито 32%, 31% і 27% завдань ЦСР відповідно.

По-четверте, у дослідженні виділено групу ДСД, у яких найширше відбито комплекс завдань ЦСР (рис. 3). Зокрема, СППУ містить завдання з усіх 17-ти ЦСР (52 завдання). Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року (39 завдань) – 13 ЦСР, Стратегія сталого розвитку України на період до 2020 року (28 завдань), Засади внутрішньої і зовнішньої політики (27 завдань) – по 10 ЦСР, Стратегія подолання бідності до 2020 року (16 завдань) і Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2016–2020 роки (12 завдань) – по 8 ЦСР.

По-п'яте, серед проаналізованих ДСД виявлено й такі, що не містять жодного завдання ЦСР, хоча за своєю суттю і сферою мали б їх містити, адже є ДСД, де визначено загальні цілі розвитку держави. Також виявлено кілька програм, які містять лише по одному завданню ЦСР, як-от Стратегія реформування судустрою, судочинства і суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки, Довгострокова стратегія розвитку української культури – стратегія реформ (з 2016 року), Державна соціальна програма протидії торгівлі людьми на період до 2020 року, Загальнодержавна соціальна програма покращення стану безпеки, гігієни праці і виробничого середовища на 2014–2018 роки. Жодного завдання ЦСР не містить Державна цільова соціальна програма розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року.

По-шосте, за результатами аналізу, проведеного за сферами діяльності, теж можна виокремити сфери-лідери з урахування завдань ЦСР у ДСД (рис. 4).

Найбільше ЦСР (по 7) ураховано у сферах «Збереження навколишнього середовища» і «Соціальний захист». У сфері «Торгівля, промисловість, економічний розвиток» ураховано 6 ЦСР, що відповідає принципам глобальних ЦСР, які базуються на трьох вимірах – екологія, людина й економіка.

Різна «інтенсивність» уваги з боку ДСД до завдань ЦСР великою мірою пояснюється невідповідністю самих завдань щодо різних сфер. Якщо одні з них (наприклад, виявлення постраждалих від торгівлі людьми, доступ до правосуддя, скорочення незаконного обігу зброї, зниження боргового навантаження тощо) належать до порівняно вузьких сфер управлінської діяльності, то інші потребують зусиль на багатьох напрямках, тому, як правило, згадуються в багатьох ДСД.

До таких «багатогалузевих» завдань належать завдання ЦСР 16.7. «Підвищення ефективності діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування» та ЦСР 17.1. «Заохочення інвестицій іноземних і вітчизняних інвесторів». Завдання з їх реалізації містяться у восьми різних ДСД, що видається закономірним. Скажімо, крім комплексних ДСД, завдання вдосконалення державного управління поставлено в окремій профільній стратегії, а також у ДСД з розвитку інформаційного суспільства та у сфері прав людини. Проте, як буде показано у п. 3.3 і 3.4, окремі завдання ЦСР, що мають мультисекторальний вимір, у відповідних ДСД належно не відбиті.

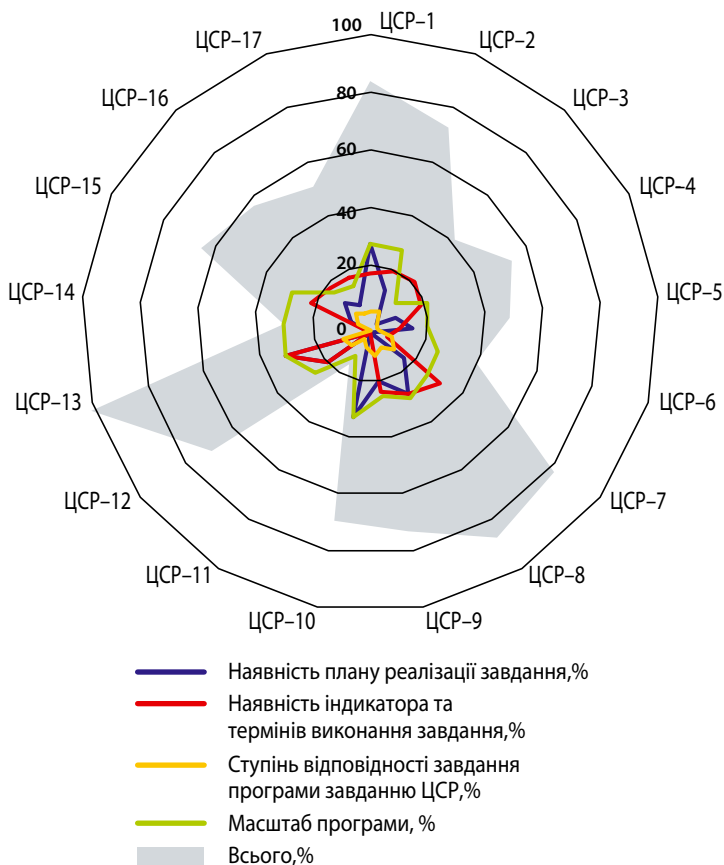
Низку статей Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом сформульовано так, що їх імплементація безпосередньо сприятиме реалізації ЦСР в Україні (Додаток Г).

Отже, адаптовані для України ЦСР загалом суттєво інкорпоровано в чинні ДСД.

Насправді в ході аналізу неможливо однозначно стверджувати про точну відповідність завдань та індикаторів, адже у них різний масштаб і різна

Рис. 4. Кількість ЦСР у відповідній сфері

Рис. 5. Оцінка врахування ЦСР в усіх ДСД (всіх сферах) на основі рейтингування за чотирма критеріями

спрямованість у різних ДСД. Крім того, терміни виконання закінчуються переважно 2020 роком, іноді певні завдання зовсім не мають індикаторів виконання.

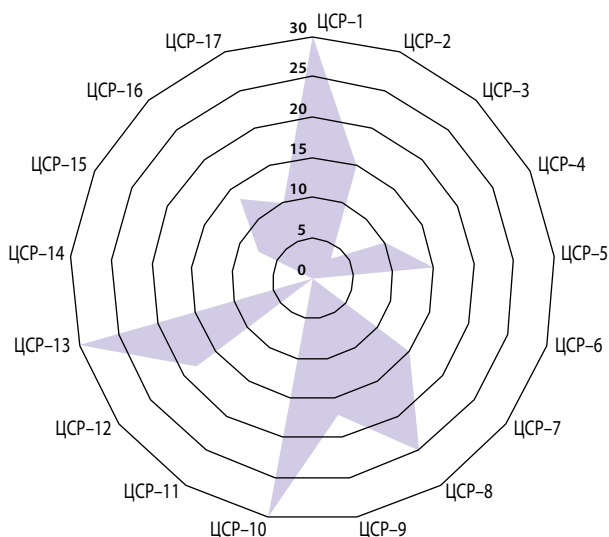
Тому, щоб представити реалістичні показники врахування ЦСР у ДСД України, було проведено додатковий експертний аналіз, у ході якого, зокрема, оцінювалися масиви даних щодо знайдених завдань у стратегічних програмах за чотирма основними критеріями: наявність плану реалізації завдання; наявність індикатора і термінів виконання завдання; масштаб програми; ступінь відповідності завдання програми завданню ЦСР.

У результаті такого уточнення слід констатувати, що загалом лише 60% завдань ЦСР ураховано в чинних ДСД (і окремих проектах на стадії імплементації) (рис. 5) і лише одну – ЦСР-13 «Пом'якшення наслідків зміни клімату» – найбільше інкорпоровано в національні ДСД (головним чином, завдяки тому, що вона складається з одного завдання).

Рівень інкорпорації ЦСР у програмні документи представлено за чотирма групами, як показано на рис. 6.

Високий рівень інтеграції ЦСР (100–75%)	Група 1	ЦСР-1	87%	Подолання бідності	
		ЦСР-2	75%	Подолання голоду, розвиток сільського господарства	
		ЦСР-7	80%	Доступна та чиста енергія	
		ЦСР-8	83%	Гідна праця та економічне зростання	
		ЦСР-13	100%	Пом'якшення наслідків зміни клімату	
Середній рівень інтеграції ЦСР (75–50%)	Група 2	ЦСР-4	54%	Якісна освіта	
		ЦСР-9	70%	Промисловість, інновації та інфраструктура	
		ЦСР-10	66%	Скорочення нерівності	
		ЦСР-12	68%	Відповідальне споживання та виробництво	
		ЦСР-15	65%	Захист та відновлення екосистем суші	
		ЦСР-16	59%	Мир, справедливість та сильні інститути	
Низький рівень інтеграції ЦСР (50–25%)	Група 3	ЦСР-3	43%	Міцне здоров'я і благополуччя	
		ЦСР-5	48%	Гендерна рівність	
		ЦСР-6	38%	Чиста вода та належні санітарні умови	
		ЦСР-14	30%	Збереження морських ресурсів	
Найнижчий рівень інтеграції ЦСР (25–0%)	Група 4	ЦСР-11	13%	Сталий розвиток міст громад	

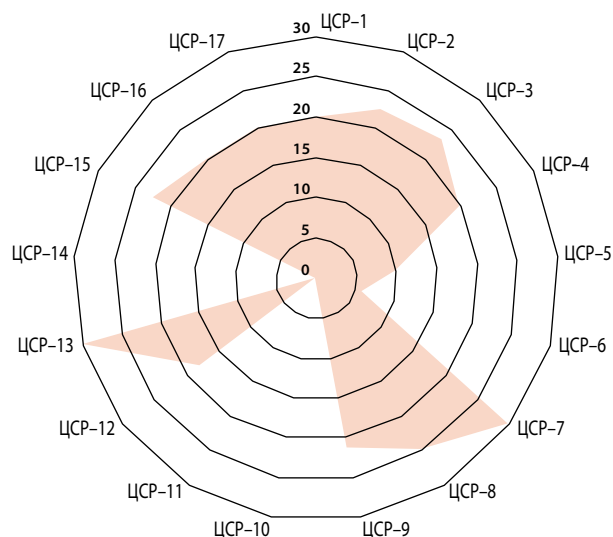
Рис. 6. Умовні групи за рівнем інкорпорації ЦСР в аналізовані ДСД

Рис. 7. Оцінка інтеграції ЦСР за критерієм «Наявність плану реалізації завдань»

Найбільший вплив на скорочення інтегрального показника врахування ЦСР у ДСД справляє компонент «Наявність плану реалізації завдань» (рис. 7), тобто переважна відсутність планів, що свідчить про низький рівень реалістичності їх досягнення. Зокрема, ДСД, що враховують завдання ЦСР-3, ЦСР-6, ЦСР-11, і ЦСР-14, узагалі не мають чітких офіційно затверджених планів упровадження.

За критерієм «Наявність індикатора і термінів виконання завдання» (рис. 8) переважна більшість завдань так само не мають індикаторів і відповідних термінів виконання. А завдання ДСД, які відповідають ЦСР-10, ЦСР-11 і ЦСР-14, узагалі не мають індикаторів.

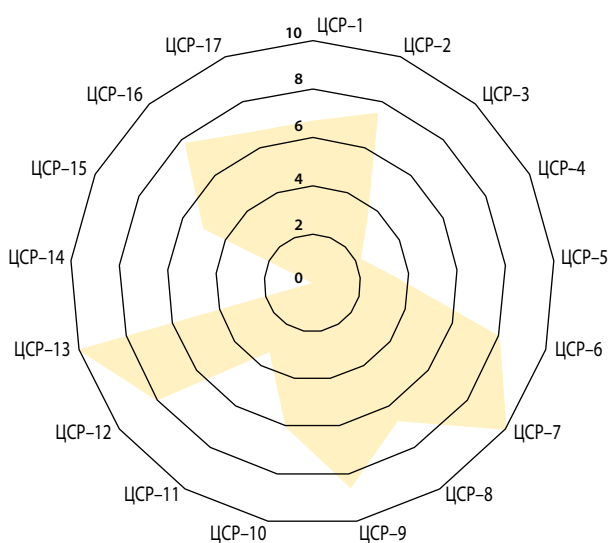

Рис. 8. Оцінка інтеграції ЦСР за критерієм «Наявність індикатора і термінів виконання завдання»

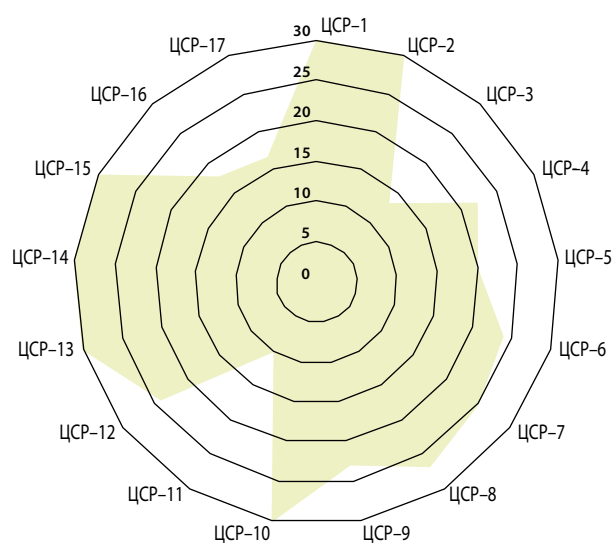
Аналіз рівня відповідності завдання ДСД завданню ЦСР (рис. 9) показує, що десь половина знайдених у ДСД завдань за суттю відповідає завданням ЦСР. Однак треба вказати кілька ЦСР, які лише опосередковано стосуються адаптованих цілей, – це ЦСР-3, ЦСР-4, ЦСР-5, ЦСР-11, ЦСР-14.

Масштаб програм (рис. 10) – це той критерій, який показує, наскільки ЦСР враховано у завданнях національного рівня та передбачені у ДСД галузевої спрямованості. У цьому контексті потребують додаткової уваги ЦСР-3, ЦСР-5, ЦСР-11, ЦСР-16 і ЦСР-17.

Відтак, аналізуючи кожну ціль за цими критеріями, можна розробити комплекс рекомендацій для інтеграції ЦСР у ДСД.

Рис. 9. Оцінка інтеграції ЦСР за критерієм «Ступінь відповідності завдання програми завданню ЦСР»

Рис. 10. Оцінка інтеграції ЦСР за критерієм «Масштаб програми»

3.2. Перелік ЦСР, які повністю враховано в ДСД України

ЦСР-1. Подолання бідності. Повністю враховано в чинній державній політиці, тому що основний ДСД – Стратегія подолання бідності (до 2020 року):

- була розроблена з урахуванням ЦСР;
- має на меті поетапне зниження в Україні масштабу бідності, соціального відчуження та запровадження нових механізмів її запобігання;
- охоплює всі завдання в межах ЦСР-1;
- містить формулювання завдань, які загалом ідентичні або логічно схожі на завдання в межах цієї ЦСР;
- містить конкретні індикатори й терміни виконання цих завдань.

Слід відзначити, що перераховані в попередньому розділі звіту недоліки (пробіли), які містяться в Стратегії подолання бідності, в контексті ЦСР-1 компенсуються нормами СППУ.

ЦСР-7. Доступна і чиста енергія. Досить повно враховано такі завдання:

ЦСР 7.1. Розширити інфраструктуру та модернізувати мережі для забезпечення надійного та сталого енергопостачання на основі впровадження інноваційних технологій.

ЦСР 7.2. Забезпечити диверсифікацію постачання первинних енергетичних ресурсів.

ЦСР 7.3. Збільшити частку енергії з відновлюваних джерел у національному енергетичному балансі, зокрема за рахунок введення додаткових потужностей об'єктів, що виробляють енергію з відновлюваних джерел.

ЦСР 7.4. Підвищити енергоефективність економіки.

Щодо завдань ЦСР 7.1 і 7.2, то хоча цілей їх виконання і задекларовано в низці ДСД, цільові значення в них недостатньо деталізовані.

ЦСР-8. Гідна праця й економічне зростання. Досить повно враховано такі завдання цієї ЦСР:

ЦСР 8.3. Для підвищення рівня зайнятості населення в ДСД передбачається сприяти продуктивній зайнятості та реформувати ринок праці¹¹ через:

- надання соціально-економічних стимулів для зростання інвестиційної активності і збільшення трудової зайнятості, вдосконалення структури зайнятості населення шляхом підвищення якості робочої сили, розвитку її професійної мобільності; організацію міжрегіональної і внутрішньорегіональної трудової міграції (насамперед маятникової) для підвищення рівня

зайнятості населення працenaдлишкових територій¹²;

- підвищення рівня зайнятості й заохочення громадян до підприємницької діяльності за рахунок активізації співпраці між українськими й іноземними суб'єктами та учасниками транскордонної співпраці шляхом проведення спеціалізованих інформаційних семінарів, соціально-психологічних тренінгів із використанням індивідуальних методик¹³;
- стимулювання зайнятості населення в сільській місцевості поза сферою сільськогосподарського виробництва, включаючи розвиток аграрного бізнесу, сільського туризму, народних ремесел і промислів, підприємств сфери послуг, збирання і переробки дикорослих ягід і грибів, лікарської сировини тощо¹⁴ (це впливатиме на загальний рівень зайнятості, створить можливості для трудової реалізації населення сільських територій, що своєю чергою може привести до нівелювання диспропорцій, які виникають у структурі розселення), створення сприятливої кон'юнктури на регіональному ринку праці, зменшення регіональної диференціації у сфері зайнятості населення, підвищення рівня зайнятості населення та зниження рівня безробіття¹⁵;
- трансформація державної політики у сфері зайнятості та ринку праці, зокрема шляхом розвитку партнерства між роботодавцями й найманими працівниками, власниками підприємств, установ, організацій і професійними спілками¹⁶;
- захист національного ринку трудових ресурсів через розвиток Державної міграційної служби України, який має бути спрямовано на забезпечення прав і свобод громадян, надання якісних адміністративних послуг, ефективний контроль за міграційними процесами, боротьбу з нелегальною міграцією¹⁷.

СППУ ставить за мету досягти 2020 року кількості зайнятого населення на рівні 16,6 млн осіб та знизити рівень безробіття в середньостроковій перспективі до 8,5–8,9%. Водночас Стратегія подолання бідності визначає бажаний рівень безробіття населення у віці 15–70 років за методологією Міжнародної орга-

¹² Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року.

¹³ Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2016–2020 роки.

¹⁴ Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року.

¹⁵ Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року.

¹⁶ Засади внутрішньої і зовнішньої політики.

¹⁷ Стратегія національної безпеки України (до 2020 року).

¹¹ СППУ.

нізації праці як 9,2% і 9,0% економічно активного населення вказаного віку у 2018 році та 2020 році відповідно. В індикаторах до адаптованих ЦСР визначено рівень зайнятості населення віком 20–64 роки, який до 2030 року має сягнути 70%.

ЦСР 8.4. Щодо скорочення частки молоді, яка не працює, не навчається і не здобуває професійні навички, у ДСД передбачено концентрацію зусиль на вирішенні пріоритетних завдань, одне з яких – «сприяти працевлаштуванню молоді¹⁸ та забезпечити зайнятість шляхом створення умов і здійснення заходів, спрямованих на працевлаштування молоді (забезпечення первинної і вторинної зайнятості та самозайнятості молоді)»¹⁹.

ЦСР 8.5. Шляхи реалізації завдання зі сприяння забезпеченню надійних і безпечних умов праці для всіх працівників, зокрема шляхом застосування інноваційних технологій у сфері охорони праці і промислової безпеки (ЦСР 8.5), відбито в ДСД і планується реалізувати через:

- Проведення заходів для підвищення рівня промислової безпеки та охорони праці шляхом створення всіх потрібних умов гарантованого забезпечення нешкідливих і безпечних умов праці шахтарям, зниження професійної захворюваності, підвищення рівня промислової безпеки загалом²⁰.
- Розроблення і впровадження у виробництво інноваційних технологій, нових видів засобів індивідуального й колективного захисту з використанням сучасних матеріалів, наукових досягнень у сфері охорони праці²¹.
- Загальнодержавна соціальна програма покращення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на 2014–2018 роки передбачає кількісні показники оцінки досягнення поставлених завдань. Так, кількість потерпілих з утратою працездатності на більше ніж один робочий день у 2015 році дорівнює 9150 осіб; 2016 – 8650; 2017 – 8150; 2018 – 7680; кількість потерпілих зі смертельним наслідком у

2015 році становить 580 осіб; 2016 – 530; 2017 – 480; 2018 – 430.

ЦСР-13. Пом'якшення наслідків зміни клімату. Завдання повністю враховано в проаналізованих ДСД. На нашу думку, це пов'язано з тим, що ЦСР-13 має лише одне завдання і один індикатор. При цьому в аналізованих ДСД є певні відмінності між базовим роком, щодо якого слід обмежити викиди парникових газів. Індикатор ЦСР 13.1. орієнтовано на обмеження обсягів викидів щодо рівня 1990 року. Водночас у СППУ пропонує орієнтуватися на інший період: ставиться завдання обмежити до 2020 року щорічні загальні антропогенні викиди парникових газів у різних секторах економіки України рівнем, який не перевищує середньорічний рівень викидів парникових газів в Україні протягом 2008–2012 років.

Також досить повно враховано завдання ЦСР-16. «Мир, справедливість та сильні інститути» і ЦСР-17. «Партнерство заради сталого розвитку».

ЦСР 16.3. Підвищити рівень довіри до суду та забезпечити рівний доступ до правосуддя.

ЦСР 16.7. Підвищити ефективність діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування.

ЦСР 17.1. Мобілізувати додаткові фінансові ресурси на основі заохочення інвестицій іноземних та вітчизняних інвесторів.

ЦСР 17.2. Послідовно знижувати боргове навантаження на економіку.

ЦСР 17.3. Розвивати партнерські відносини влади і бізнесу для досягнення Цілей Сталого Розвитку.

При цьому опрацювання ДСД виявило певні вади щодо врахування цих завдань. Спільна вада – брак координації діяльності органів державної влади та організацій громадянського суспільства в напрямі реалізації завдань, передбачених документами. Особливо це стосується аспектів, що їх описує ЦСР, адже вони за означенням синергетичні, а отже, мають втілюватися на засадах інклюзивності.

3.3. Перелік ЦСР, частково врахованих у ДСД України

ЦСР-2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства

Проведений аналіз засвідчив, що всі завдання ЦСР-2 так чи інакше (по суті) відбито в ДСД, які

¹⁸ Стратегія подолання бідності (до 2020 року).

¹⁹ Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2016–2020 роки.

²⁰ Енергетична стратегія України на період до 2030 року.

²¹ Загальнодержавна соціальна програма поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на 2014–2018 роки.

охоплюють сфери сільського господарства, соціального захисту й економічного розвитку. При цьому найбільш дотичні до вирішення завдань ЦСР засади сформульовані в Стратегії розвитку аграрного сектору економіки до 2020 року (далі – Аграрна стратегія) та СППУ. Аграрна стратегія, зокрема, передбачає:

- забезпечення продовольчої безпеки держави, що по суті відповідає завданню ЦСР 2.1, адже продовольча безпека – це постійна здатність держави і суспільства забезпечувати доступ-

ність продуктів харчування для всього населення в кількості та якості, потрібних для здорового й активного життя;

- забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції шляхом створення мотивації до технологічного переоснащення і модернізації галузей аграрного виробництва. Модернізація і технічне переоснащення, своєю чергою, дозволять підвищити продуктивність аграрного сектору, що забезпечить реалізацію завдання ЦСР 2.2.

Забезпечити створення стійких систем виробництва продуктів харчування, що сприяють збереженню екосистем, як це передбачає завдання ЦСР 2.3, дозволить реалізація заходів, визначених у відповідних розділах СППУ, де серед іншого передбачено розвиток органічного виробництва, забезпечення сучасних систем безпечності та якості харчових продуктів тощо.

Завдання ЦСР 2.4 щодо зниження волатильності цін на продукти харчування може бути реалізовано в контексті загальної державної політики зі стримування інфляційних процесів на споживчому ринку, що чітко задекларовано в СППУ. Крім того, утриманню продовольчої інфляції на визначеному рівні мають сприяти заходи, передбачені Аграрною стратегією для здійснення регулювання аграрних ринків шляхом проведення товарних і фінансових інтервенцій, застосування інших ринкових механізмів (страхування, біржова торгівля), спрямованих на зниження ринкових ризиків для товаровиробників тощо.

У СППУ завдання, які збігаються із завданням ЦСР у частині розвитку аграрного сектору, підкріплено індикаторами; водночас в інших проаналізованих ДСД таких індикаторів або немає, або вони недостатньо конкретизовані, що надалі не дозволить оцінити ступінь виконання завдання ЦСР.

Зауважимо, що всі проаналізовані документи розраховано лише на середньострокову перспективу, а отже неможливо оцінити ступінь адаптивності довгострокової політики держави до ЦСР.

З метою узгодження нормативно-правових документів України з ЦСР пропонується до завдань Державної програми розвитку аграрного сектору економіки, розробку якої передбачено Аграрною стратегією, долучити національні завдання ЦСР з відповідними індикаторами²².

²² Довідково: Мінагрополітики розробив проект Державної програми розвитку аграрного сектору економіки, який знаходиться в процесі погодження з міністерствами та відомствами.

ЦСР-3. Міцне здоров'я і благополуччя

За завданням ЦСР 3.2. «Мінімізувати смертність, якій можна запобігти, серед дітей віком до 5 років» передбачено конкретні заходи в напрямі мінімізації небезпеки смертності від СНІД, а саме, зниження рівня поширення ВІЛ серед вагітних жінок та зменшення частоти передачі ВІЛ від матері до дитини, в Загальнодержавній цільовій соціальній програмі протидії ВІЛ-інфекції / СНІДу на 2014–2018 роки. Також заплановано створення і функціонування перинатальних центрів другого рівня перинатальної допомоги згідно із затвердженими регіональними планами розвитку сфери надання перинатальної допомоги в Державній стратегії регіонального розвитку.

Чітке завдання сформульовано щодо ЦСР 3.3 «Зупинити епідемії ВІЛ / СНІДу і туберкульозу, серед іншого за рахунок інноваційних практик і засобів лікування»: знизити на чверть передчасну смертність населення, зупинити епідемії ВІЛ / СНІДу і туберкульозу, зокрема кількість хворих з уперше в житті встановленим діагнозом ВІЛ – до 30,9, туберкульозу – до 51,7 на 100 тис. населення (СППУ). Також низку конкретних завдань визначено у Загальнодержавній цільовій соціальній програмі протидії ВІЛ-інфекції / СНІДу на 2014–2018 роки, а саме «зменшити на 50% ризик інфікування ВІЛ медичних працівників під час надання медичної допомоги пацієнтам», «зменшити на 50% кількість нових випадків інфікування ВІЛ серед представників груп підвищеного ризику», «зменшити до 1% кількість випадків інфікування внаслідок передачі ВІЛ-інфекції від матері до дитини», «охопити 100% учнів і студентів під час виконання програм профілактики ВІЛ-інфекції / СНІДу і формування здорового способу життя», «зменшити на 50% смертність від туберкульозу серед хворих з поєднаною інфекцією ВІЛ / туберкульоз та низка інших».

Часткове охоплення стосується і завдання ЦСР 3.4. «Знизити передчасну смертність від неінфекційних захворювань». СППУ формулює конкретні завдання за двома напрямками, які можуть більше вплинути на зниження смертності від неінфекційних захворювань, – кардіологія і трансплантація органів. Державна стратегія регіонального розвитку ставить завдання – розвивати систему профілактики забезпечення раннього виявлення захворювань, насамперед серед населення, яке проживає в сільській місцевості, модернізувати систему екстреної (швидкої) медичної допомоги в регіонах, зокрема шляхом утворення центрів екстреної медичної допомоги і медицини катастроф із мережею їх відділень і пунктів постійного та тимчасового базування бригад екстреної (швид-

кої) медичної допомоги. Низку важливих завдань в цьому напрямі ставить Національна стратегія у сфері прав людини (до 2020 року).

Завдання ЦСР 3.5 «Знизити на чверть передчасну смертність населення, зокрема за рахунок впровадження інноваційних підходів до діагностики захворювань» ураховано в Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року. Це завдання відбито в заході для зниження смертності на 1 тис. осіб наявного населення до 13,4% (що відповідає загалом ЦСР). Також передбачено низку заходів, які відповідно до поширених у світі оцінок напряду впливають на зниження смертності, зокрема забезпечення населення сімейними лікарями (загальна практика – на рівні 5 лікарів на 10 тис. населення), виконання нормативу прибуття бригад екстреної (швидкої) медичної допомоги на місце події в міській місцевості (для міста встановлений норматив приїзду швидкої – 10 хвилин, для сільської місцевості – норматив доїзду – 20 хвилин. Виконується цей норматив на 95%)

Частково охоплено також завдання ЦСР 3.6 «Знизити рівень отримання тяжких травм і смертності внаслідок ДТП, зокрема за рахунок використання інноваційних практик реанімування, лікування і реабілітації постраждалих унаслідок ДТП». У СППУ передбачено зменшувати кількість травматичних випадків на транспорті на 10% шляхом впровадження системи електронного моніторингу. Виконання заходів, пов'язаних з цим індикатором, передбачено до кінця 2017 року.

Щодо завдання ЦСР 3.7. «Забезпечити загальну якісну імунізацію населення з використанням інноваційних препаратів» СППУ встановила конкретний індикатор, а саме «збільшення рівня охоплення імунопрофілактикою» до 95%.

Дуже опосередковано визначаються завдання за таким напрямом, як ЦСР 3.8. «Знизити поширеність тютюнокуріння серед населення з використанням інноваційних засобів інформування про негативні наслідки тютюнокуріння». У Державній цільовій соціальній програмі «Молодь України» на 2016–2020 роки передбачено збільшити кількість осіб, залучених до програми підвищення рівня здоров'я молоді, популяризації й утвердження здорового і безпечного способу життя та культури здоров'я серед молоді, а також збільшити кількість молоді, залученої до популяризації й утвердження здорового і безпечного способу життя та культури здоров'я.

У завданні ЦСР 3.9 щодо реформи фінансування системи охорони здоров'я передбачено низку конкретних індикаторів для зменшення середньої тривалості госпіталізації загалом, а також

пацієнтів із серцево-судинними захворюваннями. Крім того, визначено такі комплексні завдання, як «фінансування первинної допомоги з використанням нормативу на одного жителя, визначення гарантованого пакета послуг», «фінансування спеціалізованої допомоги за принципами глобального бюджету» (СППУ). У стратегії «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» поставлено такі завдання, як «розвиток страхової медицини, зокрема шляхом запровадження загальнообов'язкового державного медичного страхування».

ЦСР-4. Якісна освіта

Завдання ЦСР 4.1 щодо забезпечення доступної якісної шкільної освіти для всіх дітей і підлітків на середньострокову перспективу передбачає розробку типових навчальних планів і 42 навчальних програм для старшої школи, підготовку 10 тис. учителів початкових класів до запровадження нового Державного стандарту початкової освіти і нових навчальних програм, придбання 500 кабінетів природничо-математичного циклу для загальноосвітніх навчальних закладів (СППУ). У Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, Стратегії подолання бідності (до 2020 року) та Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року передбачено такі заходи, як створення умов для навчання дітей, зокрема «організація підвезення дітей до шкіл, забезпечення регулярного підвезення до місця навчання (роботи) і проживання учнів та педагогічних працівників сільських шкіл у разі відсутності навчального закладу в населеному пункті», «забезпечення надання профільної загальної середньої освіти в сільській місцевості відповідно до державних стандартів якості освіти, зокрема шляхом подальшого об'єднання старших класів шкіл на базі більшого навчального закладу з кращим оснащенням», «здійснення оптимізації мережі загальноосвітніх навчальних закладів з урахуванням демографічних, економічних, соціальних перспектив розвитку регіонів, потреб громадян і суспільства; урізноманітнення моделей організації освіти, зокрема для дітей, які проживають у сільській місцевості», «створення умов для розвитку мережі загальноосвітніх навчальних закладів, заснованих на приватній формі власності».

У руслі завдання ЦСР 4.2 «Забезпечити доступність якісного дошкільного розвитку для всіх дітей» у СППУ передбачено «створити додатково близько 10 тис. місць у дошкільних навчальних закладах для дітей раннього і дошкільного віку», а в Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року – «збільшити частку охоплення дітей дошкільними навчальними заклада-

ми, зокрема в міській місцевості, до 74%». Також важливі завдання за цим напрямом визначено у Стратегії подолання бідності (до 2020 року) та в Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року.

Велику кількість заходів передбачено в рамках завдання ЦСР 4.3 «Забезпечити доступність професійної освіти». Зокрема, у таких ДСД, як СППУ, Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року, Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року передбачено такі завдання й індикатори: «здійснення реорганізації закладів професійно-технічної освіти для створення оптимальних умов для забезпечення якісної професійної підготовки у 2020 році – 765 таких закладів»; «збільшення середнього контингенту професійно-технічних навчальних закладів (без урахування навчальних закладів при кримінально-виконавчих установах закритого типу, професійних училищ соціальної реабілітації та професійно-технічних училищ при виховних колоніях) у 2020 році – 410 осіб», «розробка і впровадження щороку 15 державних стандартів з конкретних професій на основі компетентнісного підходу на базі професійних стандартів»; «підвищення кваліфікації (стажування) 500 педагогічних працівників на базі галузевих навчально-практичних центрів» та низка інших.

Багато заходів охоплює і завдання ЦСР 4.4 «Підвищити якість вищої освіти та забезпечити її тісний зв'язок з наукою, сприяти формуванню в країні міст освіти і науки». У таких ДСД, як Стратегія сталого розвитку України на період до 2020 року, СППУ, Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року передбачено, зокрема, «входження України до 50 кращих держав – учасниць такого дослідження; забезпечення функціонування Національного репозитарію академічних текстів – універсальної за змістом загальнодержавної електронної бази, фонди якої міститимуть кваліфікаційні роботи випускників системи вищої освіти, академічні тексти наукового, науково-технічного й освітнього (навчального) характеру»; «розробка і затвердження 125 стандартів вищої освіти освітнього рівня бакалавра, 127 стандартів вищої освіти освітнього рівня магістра, 117 стандартів освітньо-наукового рівня доктора філософії»; «створення відкритого реєстру вищих навчальних закладів, який дозволить зручно переглядати й обробляти статистичну інформацію про кожен вищий навчальний заклад і в такий спосіб забезпечить доступ абітурієнтів до інформації про вищі навчальні заклади та рівень професійного розвитку їхніх випускників»; «підвищення не менш як на п'ять позицій рейтин-

гових показників якості менеджмент-освіти за результатами Глобального індексу конкурентоспроможності Світового економічного форуму», низка інших.

По завданню ЦСР 4.5 «Збільшити поширеність серед населення знань і навичок, потрібних для отримання гідної роботи і підприємницької діяльності» низку завдань сформульовано у таких ДСД як Стратегія сталого розвитку України на період до 2020 року, СППУ, Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року, Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2016–2020 роки. Тут теж визначено перелік цільових індикаторів: «створення сучасних навчально-практичних центрів за галузевим спрямуванням, відновлення престижності робітничих професій та проведення ефективної профорієнтації населення: проведення щороку п'яти всеукраїнських конкурсів фахової майстерності, 25 регіональних “ярмарків професій”, 27 регіональних і всеукраїнських виставок; участь у міжнародних конкурсах фахової майстерності, зокрема WorldSkills», «створення центрів оцінювання професійних кваліфікацій не менш як за п'ятьма професіями загальнодержавного значення», «сприяння розвитку молодіжного підприємництва, самозайнятості й ефективному просуванню молодих людей у підприємницькому середовищі, зокрема проведення всеукраїнського конкурсу бізнес-планів підприємницької діяльності серед молоді».

З метою реалізації завдання ЦСР 4.7 «Створити у школах сучасні умови навчання, включаючи інклюзивне, на основі інноваційних підходів» ДСД передбачають, зокрема, «збільшення на 50% обсягу охоплення дітей з особливими освітніми потребами інклюзивною освітою, збільшення чисельності дітей-інвалідів, які навчаються в дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладах, забезпечення підручниками (видання підручників для загальноосвітніх навчальних закладів (шкіл-інтернатів) для дітей з ураженнями органів зору (підручники для 1–11 класів), органів слуху (підручники для 1–9 класів), дітей з розумовою відсталістю (підручники для 1–4 класів), для інтенсивної педагогічної корекції (підручники для 1–4 класів)», «забезпечення комп'ютерними навчальними програмами та програмами загального призначення для дітей з ураженнями органів зору і слуху».

ЦСР-5. Гендерна рівність

У контексті досягнення цілей сталого розвитку ЦСР-5 враховано в ДСД частково. Із п'яти завдань, визначених у ЦСР, враховано лише чотири.

Завдання ЦСР 5.1 зі створення умов для ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок і дівчат планується реалізовувати через створення ефективної системи запобігання і протидії дискримінації²³ і почасти за рахунок змін у законодавстві для окремих категорій громадян (зміни в законодавстві щодо захисту прав інвалідів, зокрема жінок-інвалідів і дітей-інвалідів)²⁴.

Завдання ЦСР 5.2 зі зниження рівня гендерно зумовленого і домашнього насильства, забезпечення ефективного запобігання його проявам і вчасної допомоги постраждалим в аналізованих ДСД передбачено реалізувати через такі заходи політики:

- запобігання домашньому насильству, жорсткому поводженню з дітьми²⁵;
- створення ефективної системи запобігання і протидії домашньому насильству, підвищення якості надання допомоги жертвам домашнього насильства²⁶;
- створення і забезпечення функціонування з урахуванням гендерно-орієнтованого підходу, необхідності запобігати насильству і дискримінації ресурсно-інформаційного центру для узагальнення й поширення технологій і досвіду соціальної роботи з дітьми з груп ризику (діти із сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, діти, які не отримують належного батьківського піклування, безпритульні і бездоглядні діти)²⁷.

Реалізацію завдання ЦСР 5.4 із забезпечення рівних можливостей представництва на вищих рівнях ухвалення рішень у політичному і суспільному житті передбачено Національною стратегією у сфері прав людини (до 2020 року), серед завдань якої – «рівних прав забезпечити рівні права і можливості жінок і чоловіків в усіх сферах життя суспільства». Також задекларовано принцип забезпечення гендерної рівності, зокрема під час ухвалення і виконання політичних, стратегічних, організаційних та оперативних рішень, а також зменшення вразливості й захисту працівників органів державного управління, які перебувають у групі ризику²⁸. Водночас існує низка нормативно-правових актів, які сприятимуть вирішенню цього завдання. До них можна віднести Закони України «Про забезпечення рівних прав та можливостей

жінок і чоловіків» від 08.09.2005 № 2866-IV, «Про політичні партії в Україні» від 05.04.2001 № 2365-III, спрямовані на забезпечення рівних виборчих прав і можливостей жінок та чоловіків.

Законодавство України та аналізовані ДСД декларують рівність і забезпечення недискримінації в усіх сферах економічної і суспільної діяльності. Наприклад, відповідно до Закону України «Про політичні партії в Україні» від 05.04.2001 № 2365-III визначено мінімальний рівень представництва жінок і чоловіків у виборчому списку кандидатів у народні депутати України від партії в загальнодержавному окрузі, кандидатів у депутати місцевих рад у багатомандатних виборчих округах. Цей рівень має становити не менше як 30% від загальної кількості кандидатів у виборчому списку. Проте через відсутність як чіткого механізму реалізації описаних у законі засад, так і відповідальності за їх недотримання ці засади залишаються суто декларативними.

Завдання ЦСР 5.6 із розширення економічних можливостей жінок передбачається вирішити через сприяння забезпеченню гендерно рівної оплати праці в усіх сферах економічної діяльності шляхом посилення державного і громадського контролю, поступового запровадження гендерних квот на державних підприємствах²⁹. На вирішення питання з розширення економічної спроможності жінок спрямовано також Експортну стратегію України: запропонована Дорожня карта стратегічного розвитку торгівлі на період 2017–2021 років (проект), у якій ідеться про пріоритетну участь малих і середніх підприємств під керівництвом жінок у програмах з нарощування потенціалу. Опосередковано на вирішення цього завдання вплине реалізація Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, відповідно до якої визначено завдання з відновлення роботи закритих у попередні роки дошкільних навчальних закладів, розширення їх мережі до повного задоволення потреб населення; стовідсоткове охоплення обов'язковою дошкільною освітою дітей старшого дошкільного віку через урізноманітнення форм її здобуття, що сприятиме, своєю чергою, збільшенню рівня зайнятості жінок віком 25–44 роки, які мають дітей віком 3–5 років.

ЦСР-6. Чиста вода та належні санітарні умови

Найбільш комплексно завдання ЦСР-6 представлено в ДСД, які стосуються екологічної політики. Це Загальнодержавна цільова програма розвитку водного господарства та екологічного оз-

²³ Національна стратегія у сфері прав людини (до 2020 року).

²⁴ Державна цільова програма «Національний план дій з реалізації Конвенції про права інвалідів на період до 2020 року».

²⁵ СППУ.

²⁶ Національна стратегія у сфері прав людини (до 2020 року).

²⁷ Загальнодержавна цільова соціальна програма протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу на 2014–2018 роки.

²⁸ Стратегія реформування державного управління на 2016–2020 роки.

²⁹ Стратегія подолання бідності (до 2020 року).

доровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року, Стратегія державної екологічної політики України на період до 2020 року.

Найадекватніше в ДСД відбито завдання ЦСР 6.5, яке стосується впровадження інтегрованого управління водними ресурсами. По цьому завданню індикатори ДСД повністю відповідають індикатору ЦСР 6.5. Цільове значення індикатора представлено лише в СППУ: «до кінця 2020 року розробити 9 проектів планів управління річковими басейнами». На підставі проведеного аналізу очевидно, що ЦСР-6 частково охоплено в державній політиці України. Тому є кілька причин.

Щодо доступу до безпечної питної води (завдання ЦСР 6.1), ДСД акцентують на завданнях, які стосуються: 1) населених пунктів, які користуються привізною водою; 2) сільських населених пунктах, яким потрібен протипаводковий захист. Завдання, які стосуються забезпечення доступу населення до централізованого водопостачання, не мають цільових показників.

Щодо доступності сучасних систем водовідведення (завдання ЦСР 6.2), ДСД: 1) не мають цільових показників; 2) містять завдання, які стосуються лише певної території України (наприклад, населених пунктів басейну Дніпра і населених пунктів, які користуються привізною водою).

Щодо зменшення обсягів скидання неочищених стічних вод (завдання ЦСР 6.3), ДСД: 1) переважно не мають цільових показників (крім Стратегії державної екологічної політики України на період до 2020 року, де є цільовий показник – зменшення до 2020 року на 20% (до базового року) скиду недостатньо очищених стічних вод); 2) містять завдання, які стосуються лише певної галузі (зокрема, вугільної) чи конкретних міст (зокрема, Миколаєва і Чернівців).

Щодо підвищення ефективності водокористування (завдання ЦСР 6.4), то індикатор водоємності ВВП (індикатори ЦСР 6.4.1 і 6.4.2) у ДСД взагалі не розглядається.

Терміни виконання всіх завдань обмежуються 2020 і 2021 роками.

ЦСР-8. Гідна праця та економічне зростання

Проведений аналіз засвідчив, що завдання ЦСР-8 (у частині завдань ЦСР 8.1, 8.2 та 8.6) так чи інакше відбито в ДСД. Найбільш дотичні до вирішення завдань ЦСР-8 – СППУ та проект Стратегії розвитку високотехнологічних галузей до 2025 року. Засади СППУ передбачають реалізацію комплексу заходів із структурної перебудови і модернізації

економіки загалом, покращення умов для ведення бізнесу, заохочення різних груп населення до самореалізації та праці. Документ сфокусовано на покращенні всіх аспектів життя громадян, він окреслює завдання й індикатори, які корелюють із завданнями ЦСР 8.1, 8.2 і 8.6.

Водночас жодний зі згаданих ДСД не виділяє сектор креативної економіки як окремий складник економічного зростання, не встановлює його межі. Передбачені заходи з підтримки і розвитку інновацій не можуть уповні задовольнити стимулювання креативного сектору, бо не враховують його широкий спектр – від високотехнологічних проектів до культурного простору.

Крім того, проект Стратегії розвитку високотехнологічних галузей до 2025 року спрямовано на всеосяжну реалізацію завдання ЦСР 8.2. Однак цей документ залишається на підготовчий стадії, у зв'язку з чим заходи й індикатори його впровадження потребуватимуть актуалізації, а сам документ – остаточного схвалення.

Водночас згадані ДСД розраховано лише на середньострокову перспективу, у зв'язку з чим пропонується зосередитися на формуванні довгострокових стратегічних напрямів розвитку економіки.

ЦСР-9. Промисловість, інновації та інфраструктура

Проведений аналіз засвідчив, що завдання ЦСР-9 так чи інакше відбито в ДСД. У частині розвитку транспортного компонента цілі ЦСР-9 низка проаналізованих ДСД містить завдання з розвитку якісної, надійної, сталої і доступної інфраструктури, впровадження інноваційних технологій.

Водночас потреба розвивати екологічно чисті види транспорту обмежується лише одним завданням у Стратегії державної екологічної політики України на період до 2020 року («створити до 2015 року економічні умови для розвитку інфраструктури екологічно чистих видів транспорту»), а також згідно у Транспортній стратегії України на період до 2020 року («стимулювання розвитку екологічно чистих видів транспорту (трамвай, швидкісний трамвай, тролейбус, метро, «легке метро», монорейковий транспорт тощо)» та «стимулювання розвитку енергоощадних і екологічно безпечних видів транспорту»). Будь-яких конкретних індикаторів, а тим паче заходів із широкого впровадження використання громадянами електрокарів у ДСД немає.

Основний галузевий документ – Транспортна стратегія України на період до 2020 року – потре-

бує осучаснення з урахуванням усіх аспектів і індикаторів розвитку, закладених у ЦСР.

ЦСР-10. Скорочення нерівності

ЦСР-10 частково охоплена в чинній державній політиці.

Завдання ЦСР 10.1 «Забезпечити прискорене зростання доходів найменш забезпечених 40% населення». Це завдання є в Стратегії подолання бідності, де його формулювання умовно відповідає за змістом, але там відсутні індикатори, і терміни виконання. Таким індикатором можна вважати пункт СППУ: «До 2020 року: коефіцієнт Джинні – не вище 35 (за методологією Світового банку)». Однак із тексту документа незрозуміло, яке саме завдання з розділу I «Економічне зростання» приведе до досягнення цього індикатора.

Завдання ЦСР 10.2 «Запобігати проявам дискримінації в суспільстві». Це завдання встановлено у трьох ДСД, при цьому два з них (Загальнодержавна цільова соціальна програма протидії ВІЛ-інфекції / СНІДу на 2014–2018 роки та Державна цільова програма «Національний план дій з реалізації Конвенції про права інвалідів» на період до 2020 року) стосуються лише окремих категорій громадян, які можуть бути дискриміновані. Проте ці завдання не містять жодного чіткого індикатора і терміну його виконання, а тільки описові характеристики, що не дозволить оцінити їх досягнення.

Завдання ЦСР 10.3 «Забезпечити доступність послуг соціальної сфери». Це єдине завдання в ЦСР, яке можна вважати не просто повністю охопленим у ДСД, а навіть ширше висвітленим. Якщо в адаптованих індикаторах ідеться взагалі про доступність соціальних послуг у сільській місцевості і під соціальними послугами маються на увазі медичні послуги та доступність транспортної інфраструктури, то в затверджених ДСД серед індикаторів фігурують також доступність архітектурна, закладів спорту, освітніх послуг, а ще соціальних (у конкретному значенні цього слова), реабілітаційних тощо. Щоправда, під виконання цього завдання вписано лише один вимірюваний індикатор, який стосується доступності дошкільних закладів у сільській місцевості. Загалом це завдання згадано в 11 ДСД.

Завдання ЦСР 10.4 «Проводити політику оплати праці на засадах рівності та справедливості». Це завдання не має жодного чіткого індикатора і терміну його виконання. Згадується у двох ДСД – СППУ і Стратегії подолання бідності.

Завдання ЦСР 10.5 «Провести реформу пенсійного страхування на засадах справедливості та

прозорості». З чотирьох ДСД, де сформульовано це завдання, лише в СППУ міститься чіткий індикатор³⁰, який, утім, не відповідає адаптованому індикатору.

ЦСР-11. Сталий розвиток міст і громад

Завдання ЦСР 11.1 «Забезпечити доступність житла». З ініціативи місцевої влади в окремих містах у разі створення ОСББ³¹ на проведення капітального ремонту виділяється до 70% коштів. Видаються субсидії на оплату комунальних послуг. Виникає ситуація, коли власникам квартир держава доплачує за їх експлуатацію. Попри загострення проблеми зі зношеністю та руйнуванням житлового фонду, відсутністю коштів у мешканців-власників і держави на капітальний ремонт, модернізацію й реконструкцію будинків, пошук стратегічних рішень не ведеться. Такі рішення вимагають переглянути ціноутворення у будівництві, механізми кредитування, змінити відносини власності на житло, розвивати соціальне житло, реформувати оподаткування житлової нерухомості.

Завдання ЦСР 11.2 «Забезпечити розвиток поселень і територій винятково на засадах комплексного планування та управління за участю громадськості». Вітчизняна практика не вирішує проблему комплексної житлової забудови з урахуванням потреби розвитку комунальної інфраструктури та об'єктів соціальної сфери. Питання енергоефективності у ДСД намагаються вирішити у відриві від технічного стану будівель, проблем економіки будівництва і вартості фінансових ресурсів.

Завдання ЦСР 11.3 «Забезпечити збереження культурної і природної спадщини із залученням приватного сектору». Завдання є, але немає механізмів залучення приватного сектору і приватного фінансування у таких у ДСД, як Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року, Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020», СППУ, Державна програма розвитку трансформованого співробітництва на 2016–2020 роки, Довгострокова стратегія розвитку української культури – стратегія реформ (з 2016 року), Стратегія розвитку туризму і курортів на період до 2026 року. У частині ЦСР перераховані документи мають переважно декларативний характер.

Завдання ЦСР 11.4 «Забезпечити своєчасне оповіщення населення про надзвичайні ситуації з

³⁰ «До кінця 2017 року і в середньостроковій перспективі: перерахування страхових пенсій для 10,9 млн пенсіонерів; зменшення з 8,0 до 3,8 млн пенсіонерів, або на 45%, у яких страхова пенсія менша за мінімальну.»

³¹ ОСББ – об'єднання співласників багатоквартирного будинку

використанням інноваційних технологій» відбито у Державній програмі розвитку транскордонного співробітництва на 2016–2020 роки, але у ньому недостатньо висвітлено використання інноваційних технологій.

Завдання ЦСР 11.5 «Зменшити негативний вплив забруднюючих речовин, у т. ч. на довкілля міст, зокрема шляхом використання інноваційних технологій» ураховано в низці документів без його розвитку в інших документах. Водночас також недостатньо висвітлено використання інноваційних технологій.

Завдання ЦСР 11.6 «Забезпечити розробку і реалізацію стратегій місцевого розвитку, спрямованих на економічне зростання, створення робочих місць, розвиток туризму, рекреації, місцевої культури і виробництво місцевої продукції». Попри наявність державного завдання, розробка місцевих стратегій залишається функцією місцевої влади із незрозумілим подальшим використанням стратегічних планів у відносинах із державою. Тобто відсутні механізми взаємозв'язку між державними і місцевими стратегіями, розподіл за джерелами й обсягами фінансування.

ЦСР-12. Відповідальне споживання та виробництво

Проведений аналіз засвідчив, що завдання ЦСР-12, які стосуються зниження ресурсоємності економіки, зменшення обсягів утворюваних відходів і поглиблення їх переробки (ЦСР 12.1 і 12.4) досить повно відбито в ДСД. Майже кожен ДСД, який стосується розвитку галузей економіки, передбачає завдання і заходи, що прямо або опосередковано спрямовано на ресурсозбереження, а отже, і зниження витрат ресурсів на одиницю виробленої продукції.

Вада всіх проаналізованих ДСД – відсутність конкретних показників ресурсоємності, яких треба досягти в процесі виконання поставлених завдань.

Пріоритет забезпечення екологічної безпеки держави – формування системи переробки й утилізації відходів виробництва і споживання. Зокрема, СППУ передбачає до 2020 року перейти на європейську практику управління відходами, що має забезпечити:

- істотне зменшення ризиків, пов'язаних з об'єктами накопичення і зберігання відходів;
- впровадження дієвих механізмів стимулювання мінімізації обсягів утворення відходів і зниження рівня їх небезпечності;
- перетворення сфери поводження з відходами на самостійний рентабельний сектор економіки;

- запровадження новітніх технологій утилізації, які дозволять поступово зменшити обсяги захоронення відходів;
- підвищення рівня безпеки середовища життєдіяльності громадян і захист їх права на безпечне для життя і здоров'я навколишнє природне середовище.

У результаті реалізації цих заходів у середньостроковій перспективі планується досягти таких індикаторів: «збільшити на 5% обсяги вторинного ресурсокористування (щорічного)»; «зменшити на 10% обсяги утворення відходів»; «зменшити на 20% кількість несанкціонованих місць розміщення відходів та кількість діючих сміттєзвалищ, які не відповідають екологічним нормам».

Завдання ЦСР 12.3 із забезпечення сталого використання хімічних речовин з використанням інноваційних технологій і виробництв враховано в чинних ДСД екологічного спрямування. Однак там немає індикаторів для оцінки результатів виконання завдання.

Завдання ЦСР 12.2 зі зменшення втрат продовольства у виробничо-збутових ланцюжках частково може бути вирішено шляхом запровадження найпродуктивніших і енергоефективних засобів виробництва й технологій, що визначено Аграрною стратегією.

Водночас конкретні заходи для вирішення цього завдання слід передбачити в інших нормативно-правових актах відповідного спрямування, зокрема у проекті Державної програми розвитку аграрного сектору економіки. Крім того, слід удосконалити статистичну звітність щодо втрат аграрної продукції, адже існуючі наявні показники відбивають загальні втрати (без розподілу на ланки) лише по 7 групах сільгосппродукції і продовольства.

ЦСР-14. Збереження морських ресурсів

Проведений аналіз засвідчує, що ЦСР-14 частково охоплено в державній політиці України. Це реалізовано в різних ДСД.

Щодо скорочення забруднення морського середовища (завдання ЦСР 14.1), то ДСД містять відповідне завдання, але не визначають цільовий показник рівня забруднення.

Щодо забезпечення сталого використання і захисту морських і прибережних екосистем (завдання ЦСР 14.2), то у ДСД взагалі не згадується інтегроване управління прибережними територіями, відсутні також цільові показники. Завдання Стратегії державної екологічної політики України на період

до 2020 року з розширення площі природно-заповідного фонду стосується всіх об'єктів ПЗФ. Конкретні завдання і цільові показники щодо зростання площі ПЗФ для приморських областей і морських акваторій не передбачено.

Щодо запровадження ефективного регулювання видобутку морських ресурсів (завдання ЦСР 14.3), то державні стратегічні документи орієнтовано на всі водні біоресурси у внутрішніх водоймах та в Чорному й Азовському морях, при цьому вони не дають відповіді на питання, як буде запроваджено ефективне регулювання та не містять цільових індикаторів.

Терміни виконання всіх завдань обмежуються 2020 роком.

ЦСР-15. Захист та відновлення екосистем суші

Найадекватніше в проаналізованих ДСД відбито завдання ЦСР 15.1, яке стосується збереження, відновлення і сталого використання наземних і внутрішніх прісноводних екосистем. Індикатори цього завдання – площа об'єктів природно-заповідного фонду та площа екомережі. Щодо цього завдання індикатори ДСД повністю відповідають індикаторам ЦСР 15.1, різниця лише в кількісних значеннях індикаторів. Скажімо, Стратегія державної екологічної політики України на період до 2020 року передбачає розширення до 2020 року площі природно-заповідного фонду до 15% від загальної території країни, тоді як індикатор ЦСР 15.1.2 передбачає досягти 15% у 2030-му. Слід зазначити, що ймовірність досягти цього показника і у 2030 році дуже мала, адже станом на 2015 рік площа ПЗФ становила лише 6,3%.

Належну увагу у ДСД приділено розвитку органічного землеробства, що відповідає індикатору ЦСР 15.3.4. У ДСД є завдання, які стосуються не лише зростання площі земель органічного виробництва, а й створення умов для широкого впровадження екологічно орієнтованих та органічних технологій ведення сільського господарства.

Водночас проведений аналіз демонструє, що ЦСР-15 лише частково охоплена в державній політиці України. Тому є кілька причин.

Щодо збереження, відновлення і сталого використання наземних і внутрішніх прісноводних екосистем (завдання ЦСР 15.1.1), то у ДСД відсутній термін «прісноводні екосистеми», не згадується «стале використання екосистем», питання збереження, відновлення і сталого використання наземних і внутрішніх прісноводних екосистем пов'язуються лише з об'єктами ПЗФ.

Щодо сталого управління лісами (завдання ЦСР 15.2), то у ДСД увага приділяється зростанню площі заліснення й охороні та захисту лісів, а не власне сталому управлінню лісами.

Щодо відновлення деградованих земель і ґрунтів (завдання ЦСР 15.3), ДСД не містять завдань з відновлення деградованих земель, не містять терміна «нейтральний рівень деградації земель», здебільшого не мають цільових показників (крім згаданої вище площі земель органічного виробництва).

Щодо збереження гірських екосистем (індикатори ЦСР 15.4), то у ДСД гірські екосистеми взагалі не згадано. Опосередковано їх збереження пов'язується з об'єктами ПЗФ, яких багато в українських Карпатах і в Криму.

ЦСР-16. Мир, справедливість та сильні інститути

Завдання ЦСР 16.1–16.6, 16.8 та 16.9 чинні ДСД охоплюють лише частково. Причини недостатнього охоплення різні.

По-перше, за низкою напрямів завершується термін дії чинних ДСД, а нові поки що не ухвалено (про це буде сказано нижче).

По-друге, в Україні недостатньо сформовані синтетичні підходи до вирішення проблем, які передбачено в ЦСР. Наприклад, показовим у цьому контексті є підхід до протидії насильству чи експлуатації. Поширеними залишаються стандартні підходи до вирішення цих проблем на основі функціонування державних інституцій силового блоку. Тим часом сучасні підходи, що їх пропонують ЦСР, передбачають синергетичну взаємодію держави і суспільства з акцентами на ранньому запобіганні негативним проявам та формуванні суспільного неприйняття асоціальних дій.

По-третє, завдання з протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, і корупції повинні мати системний характер, а отже, діяльність органів державного управління (зокрема тих, які не належать до правоохоронних структур) має бути суворо координована в рамках єдиного ДСД. Водночас в Україні на практиці відповідної координації не налагоджено.

По-четверте, через інертність державного управління до пріоритетів усіх напрямів державної політики недостатньо швидко долучається вирішення нагальних проблем, які постали внаслідок агресії на Сході України. Ці проблеми поки що концентруються переважно в секторальних програмах.

3.4. Завдання ЦСР, не охоплені в чинній державній політиці країни

ЦСР 3.1. Знизити материнську смертність. У ДСД завдання зі зниження материнської смертності не фігурують, проте низка завдань і індикаторів спрямовані на зниження смертності дітей, зокрема дітей до 1 року. Це реалізовано, зокрема, у завданні ЦСР 3.2. щодо дитячої смертності. Існує певний зв'язок між дитячою смертністю при пологах та материнською смертністю. Тому зазначені в завданні ЦСР 3.2. заходи якоюсь мірою можна віднести до зниження материнської смертності. Тим часом за останній рік розробляється низка заходів зі зниження материнської смертності. В Україні почала працювати комісія з проведення конфіденційного дослідження³² випадків материнської смерті. Цю комісію було створено відповідно до наказу МОЗ від 26.12.2014 № 1014, яким затверджено два нормативні акти – Порядок проведення конфіденційного дослідження випадків материнської смерті та Положення про комісію з проведення конфіденційного дослідження випадків материнської смерті.

Мета конфіденційного дослідження – виявити медичні та немедичні чинники, які призвели до смерті жінки під час вагітності, пологів чи в післяпологовий період, щоб зрештою знизити рівень материнської захворюваності та смертності, покращити якість надання медичних послуг вагітним і породіллям та усунути системні порушення, які призводять до смерті жінок.

До складу комісії з проведення конфіденційного дослідження випадків материнської смерті ввійшли незалежні експерти, чільні фахівці галузі. Комісія розглядатиме всі випадки материнської смертності, зареєстровані в країні. Крім виявлення системних вад при організації надання медичної допомоги вагітним і породіллям та оцінки якості догляду на всіх рівнях надання медичної допомоги, комісія з'ясуватиме соціальні причини материнської смертності в Україні.

ЦСР 4.6. Ліквідувати гендерну нерівність серед шкільних учителів. Питання може бути охоплено після ухвалення нового закону «Про освіту», де його буде реалізовано й деталізовано через низку підзаконних актів. Зокрема, після ухвалення нового закону «Про освіту», внесеного в порядок денний розгляду Верховної Ради України в липні 2017 року на друге читання, має бути ухвалено нову редакцію закону «Про загальну середню освіту». Подальше регулювання цього питання має бути деталізовано через низку підзаконних актів.

ЦСР 5.3. Заохочувати спільну відповідальність за ведення господарства та виховання дитини.

ЦСР 5.5. Розширити доступ населення до послуг з планування сім'ї та знизити рівень підліткової народжуваності. Ці завдання теж не відбито в проаналізованих ДСД. Вказані питання порушувались у Державній програмі «Репродуктивне здоров'я нації» на період до 2015 року, затвердженій постановою Кабінету Міністрів України від 27.12.2006 № 1849, яка на сьогодні втратила чинність, а нового ДСД, попри актуальність означених питань і потребу їх вирішувати, поки не затверджено.

ЦСР 16.5. Скоротити незаконний обіг зброї, боєприпасів та вибухових матеріалів. Відповідну позицію можна знайти лише в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС. Цей факт, найімовірніше, пояснюється тим, що вказана проблема не була актуальною для України до кризових подій початку 2014 року і наступної збройної агресії. Наразі вона надзвичайно важлива і потребує програмного розв'язання. На нашу думку, такі рішення слід закласти у стратегічних документах, які стосуються врегулювання конфлікту на Сході України (наразі Міністерство з питань тимчасово окупованих територій розробляє відповідну Державну цільову програму), до Стратегії національної безпеки України і СППД.

3.5. Загальні проблеми та обмеження, які заважають досягненню ЦСР

1. Відсутній цикл аналізу політики в Україні. Окремі його компоненти перебувають у зародковому стані і не пов'язані між собою логічним зв'язком.

Система стратегічного планування в Україні не здатна забезпечити якісний процес аналізу державної політики і реалізації рішень у державі. Загальна слабкість системи державного стра-

тегічного планування, програмно-цільового управління й фінансування зумовлює розрив між планами і програмами різних рівнів, є підґрунтям виникнення ризиків їх невиконання. Це ставить під загрозу реалістичність досягнення ЦСР, навіть у разі їх повної і всеосяжної інкорпорації в ДСД.

Компонент «Визначення проблеми»

Один елемент у циклі аналізу політики, який є в усіх ДСД, – це розділ, в якому визначено пробле-

³² Конфіденційне дослідження – це спеціальна форма перинатального аналізу, коли експерти досліджують кожен випадок смерті з дотриманням анонімності.

му. Проте надалі визначені проблеми здебільшого не корелюють із метою, завданнями й індикаторами їх виконання у цих програмах. У системі підготовки державних рішень немає практики зелених книг, у ході підготовки яких, як правило, проходять основні дослідження проблеми з опитуванням стейкхолдерів, широке обговорення.

Компонент «Аналіз політики»

В Україні немає практики розробки білих книг як результату аналітичних досліджень, залучення стейкхолдерів до визначення оптимальних альтернатив. Натомість одразу розробляються проекти нормативно-правових актів, зокрема і ДСД. У результаті дискусія розгортається навколо формулювань юридичних норм, а не концептуальних засад політики.

Компонент «Розробка політик і стратегій»

Відсутні усталена система стратегічного планування, а також надійна, заснована на ЦСР методологія планування соціально-економічного розвитку. Крім того, бракує добре структурованої системи ДСД, яка б забезпечувала зв'язок між різними ДСД і дозволяла б трансформувати цілі в завдання, програми і проекти з ефективним управлінням та фінансуванням.

Компонент «Ухвалення законодавства»

Однією з проблем щодо реалізації ДСД є надто велика кількість типів і видів урядових рішень, якими ці документи затверджуються. Більшість ДСД – це середньострокові програмні документи, розраховані до 2020 року, яким до того ж бракує логічності й узгодженості, вони не скоординовані в рамках єдиної системи або установи стратегічного планування. Відсутні чітка ієрархія і порядок ухвалення рішень, чіткі процедури ініціювання, розробки, ухвалення нормативно-правових актів і на рівні Кабінету Міністрів України, і на рівні міністерств: суб'єкти, підстави, порядок. Як результат, рішення в багатьох випадках не узгоджені між собою, не забезпечені фінансуванням, їх дуже довго ухвалюють, порушуючи вимоги до подання й оформлення.

До вад парламентських процедур слід віднести те, що велика частина законопроектів необґрунтовані, присвячені надто дрібній тематиці, неналежно проходять необхідні експертизи, не узгоджуються між собою і з іншими актами законодавства, надто довго розглядаються, практично не обговорюються на парламентських засіданнях. Із

великої кількості зареєстрованих законопроектів затверджується лише 10–12%, а в середньому понад 70% законопроектів відхиляється.

ДСД, що їх ухвалюють уряд і парламент, не керуються однаковою логікою і форматом з погляду структури документа, є незручними для читання. Тому здійснювати моніторинг чи забезпечувати їхню дієвість складно. Усе це створює вкрай низьку результативність нормотворчої діяльності законодавчих і виконавчих органів влади. Як наслідок, ухвалені закони не працюють, а зміни чинного законодавства відбуваються без системної оцінки його виконання, що мінімізує коефіцієнт корисної дії ухвалених стратегічних документів. У **Додатку Е** наведено короткий опис аналізованих ДСД з погляду інкорпорації ЦСР.

Компонент «Оцінка і моніторинг»

Недоліки, які є в даних і у статистиці, суттєво обмежують можливості оцінки виконання і визначення взаємозв'язків між різними чинниками. Низці ДСД бракує кількісних індикаторів виконання завдань. А у випадках, коли такі індикатори є, вони **зосереджуються** переважно **на процесі** (тобто це кількість звернень, кількість інспекцій, кількість осіб, які пройшли тренінг, кількість ухвалених нормативно-правових актів тощо), **а не на результатах** (таких як зміна умов життя або суспільної думки).

Досконалої методології розрахунку фінансових ресурсів, потрібних для досягнення поставлених цілей, теж немає. Наявні методики не встановлюють зв'язку з пріоритетами сталого розвитку.

Компонент «Впровадження політики»

Як правило, успішна реалізація ЦСР вимагає інвестицій. Брак фінансів у поєднанні з короткостроковим (щорічним) плануванням бюджету може призвести до недостатнього фінансування реалізації ЦСР.

ДСД не містять інформації про суму бюджетних коштів, потрібних для досягнення кожної цілі та виконання кожного завдання. Одна з причин цього полягає в тому, що під час розроблення ДСД середньострокове бюджетне планування в Україні було відсутнє, натомість використовувалася традиційна система річних бюджетів.

Нещодавно ухвалена «Стратегія управління державними фінансами» започатковує цей процес з 2018 року. Та варто зазначити, що проект Основних напрямів бюджетної політики на 2018–

2020 роки (поданий до Верховної Ради 15 червня 2017 року) не містить жодних згадок про ЦСР як основу для середньострокового бюджетного планування. Таких посилань не було і в жодному з попередніх аналогічних документів. Відтак, ДСД мають декларативний характер, а їх дієвість важче оцінити. **Без відповідного бюджету будь-які довгострокові цілі програм буде відокремлено від розподілу ресурсів і вони залишатимуться порожніми намірами на папері.**

У **Додатку И** наведено інформацію за результатами експрес-аналізу Державного бюджету на 2017 рік з метою виявити відповідні бюджетні програми, які могли б містити заходи з виконання завдань ЦСР. Фінансування зосереджується переважно у видатках на утримання державних інституцій та інших бюджетних програмах, які містять видатки на реалізацію завдань різних ДСД. При цьому наявні плани реалізації ДСД здебільшого не містять не лише обсягів потрібних асигнувань, а й чіткої прив'язки до наявних або перспективних бюджетних програм. Тому аналіз Державного бюджету на відповідний рік не може дати чітку відповідь, запитання, чи фінансується певне завдання і тим більше – в якому обсязі. Наведений перелік бюджетних програм тільки показує, що певні бюджетні кошти виділяються на ті чи інші цілі.

Інклюзивність ЦСР визначає, що державне фінансування не є винятковим джерелом фінансового забезпечення на переважній більшості напрямів. Зокрема, реалізація ЦСР-17 передбачає залучення зовнішніх і внутрішніх інвестиційних ресурсів та партнерство влади і бізнесу для досягнення Цілей Сталого Розвитку. Реалізація відповідних пріоритетів дозволить знизити навантаження на державний бюджет, а отже, конкретні розміри бюджетних асигнувань не завжди є безпосередніми індикаторами пріоритетності ЦСР.

Компонент «Залучення і навчання стейкхолдерів»

2. Недостатнє залучення громадськості / бізнесу / донорів до процесів визначення найнагальніших проблем, які викликають занепокоєння громадськості, а також до пошуку відповідних рішень. Уряд вживає замало заходів для донесення до широкого загалу важливості і значення досягнення ЦСР. Відповідно, існує брак зворотного зв'язку від громадськості, який міг би сприяти досягненню цих цілей і включенню до ДСД необхідних індикаторів. Нині одна з найважливіших проблем з погляду досягнення ЦСР – **недостатня координація дій** серед урядових установ, а також між урядовими установами

й організаціями громадянського суспільства. Це ускладнює реалізацію ЦСР на основі принципу інклюзивності.

Серйозна проблема – слаборозвинене партнерство між урядовими установами і громадянським суспільством, зокрема з погляду участі в розробці й упровадженні національних політик. Зворотний зв'язок з боку громадськості щодо ефективності урядових програм недостатній. Це партнерство не прописано належним чином у нормативній базі, а отже, не інституціоналізовано.

Через недостатній розвиток інститутів, які могли б забезпечувати реалізацію ЦСР на основі активності мереж громадянського суспільства і бізнесу, основну роль у цій сфері в Україні відіграє уряд. При цьому в певних випадках зобов'язання, взяті урядом за міжнародними угодами (насамперед у контексті отримання міжнародних кредитів або фінансової допомоги від МВФ або Світового банку), обмежують його можливість працювати над виконанням завдань сталого розвитку.

Зокрема, заходи з консолідації бюджету, що здійснюються, зумовлюють обмеження програм соціальної підтримки, а це викликає збільшення нерівності та прямо суперечить ідеї реалізації ЦСР 1.2 (збільшити охоплення бідного населення адресними програмами соціальної підтримки), ЦСР 1.3 (підвищити життєстійкість соціально вразливих верств населення), ЦСР 2.1 (забезпечити доступність збалансованого харчування) тощо. Потреба оптимізувати витрати на освіту й охорону здоров'я заважає досягти завдання ЦСР-3 і ЦСР-4. Призупинено запуск експортно-кредитного агентства (ЦСР 8.1 – забезпечити стійке зростання ВВП на основі модернізації виробництва, розвитку інвестицій, підвищення експортного потенціалу, виводу на зовнішні ринки продукції з високою часткою доданої вартості), встановлено зобов'язання не піднімати мінімальну заробітну платню³³ (ЦСР 10.1 – забезпечити прискорене зростання доходів найменш забезпечених 40% населення).

Згадані обмеження, ґрунтовані на макроекономічних міркуваннях, мають коротко- і середньостроковий характер; вони мають бути подолані завдяки системним реформам, покращенню продуктивності та фінансової спроможності національної економіки. Отже, важливо залучати міжнародну фінансову і нефінансову допомогу для компенсації прогалів та покращувати здатність центральних і місцевих органів влади

³³ Меморандумом про економічну і соціальну політику з МВФ

ефективно розподіляти ресурси, не порушуючи при цьому рух у напрямі сталого розвитку.

3. Відсутність інституційного механізму інкорпорації ЦСР у державну політику

Бракує ефективної системи врядування, яка дозволяла б координувати інкорпорацію завдань та індикаторів ЦСР у стратегічне планування. Як продемонстрував досвід розробки основних ДСД, практики верифікації нових програм в частині відповідності ЦСР немає ні в парламенті, ні в уряді. Урядові організації, як-от Міністерство економічного розвитку і торгівлі, Міністерство фінансів, Міністерство соціальної політики, не мають спеціалізованих підрозділів або експертів для координування цих процесів. Тему досягнення ЦСР зазвичай не представлено в порядку денному засідань уряду та різноманітних комітетів.

Завдання не координуються з реформаторськими заходами. Терміни визначення адаптованих завдань для досягнення ЦСР збігаються з поточними процесами реформування в багатьох соціальних і економічних сферах. Наразі окремі сфери, такі як енергетика, охорона

здоров'я, освіта, соціальні послуги, пенсійна система і бюджетна політика в Україні, активно реформуються.

Низка ДСД містять перелік різних міністерств і відомств, відповідальних за реалізацію завдань, пов'язаних із ЦСР. Проте жоден із цих ДСД не визначає конкретні обов'язки кожної установи, зокрема й конкретні питання, які належать до компетенції відповідної сторони. Винятком певною мірою можна вважати Середньостроковий план пріоритетних дій уряду до 2020 року, хоча і цей документ потребує роз'яснення конкретних завдань відповідальних сторін.

На регіональному рівні координація програм базується на реалізації регіональних стратегій розвитку, включно з відповідними планами реалізації, розробленими конкретно для кожного регіону. Регіональні стратегії мають узгоджуватися зі Стратегією регіонального розвитку до 2020 року, тому така координація існує. Крім того, є практика розробки регіональних планів реалізації для секторальних ДСД. Отож важливо використовувати ці наявні механізми на регіональному рівні, зосереджуючись на реалізації ЦСР.

3.6. Інші заходи та політики

Загальний позитивний вплив на реалізацію ЦСР справлятимуть позитивні зміни в економічній динаміці, які вестимуть до зростання особистих доходів і до зміцнення спроможності держави до бюджетного фінансування імплементації ЦСР. Відтак, політики стимулювання економічного зростання, розвитку підприємництва, активізації інвестиційно-інноваційної діяльності, заохочення експорту тощо є комплементарними під кутом реалізації ЦСР.

Усталенню сучасних демократичних практик врядування та посиленню дієвості держави в досягненні завдань реформування державного управління і правосуддя, протидії корупції, скорочення насильства тощо сприятиме поглиблення міжнародних комунікацій, зокрема в рамках практичної реалізації асоційованого членства України в ЄС, розвитку інших напрямів міжнародної співпраці.

Помітну роль у сприянні усталенню демократичних процедур, зниженню рівня насильства і зміцненню безпеки, покращенню інвестиційної привабливості країни відіграватиме врегулювання конфлікту на Сході України. Воно вимагатиме політичних рішень, підкріплених зусиллями міжнародної спільноти, і для спільної протидії агресору, і для відновлення згуртованості в цьому регіоні.

Крім того, 15 червня 2017 року у Верховній Раді України зареєстровано проект постанови «Про основні напрями бюджетної політики на 2018-3 2013 року Законом України «Про політичні партії в Україні» від 05.04.2001 № 2365-III передбачено встановлення квот. Розмір квот, що визначає мінімальний рівень представництва жінок і чоловіків у виборчому списку кандидатів у народні депутати України від партії в загальнодержавному окрузі, кандидатів у депутати місцевих рад у багатомандатних виборчих округах, має становити не менше як 30% від загальної кількості кандидатів у виборчому списку.

Проте досягти рівності й забезпечити недопущення проявів усіх форм дискримінації, зокрема щодо жінок і дівчат (ЦСР 5.1.), сприяти ефективному захисту від гендерно зумовленого і домашнього насильства (ЦСР 5.2.), забезпечити рівні можливості представництва на вищих рівнях ухвалення рішень у політичному і суспільному житті (ЦСР 5.3) неможливо без реалізації принципу верховенства права і забезпечення функціонування судової влади. Це відповідає суспільним очікуванням щодо незалежного та справедливого суду, а також європейським цінностям і стандартам захисту прав людини, що передбачено Стратегією ре-

формування судоустрою, судочинства і суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки.

До прискорювачів реалізації ЦСР також можна віднести:

- Програму сприяння зайнятості населення і стимулювання створення нових робочих місць на період до 2017 року, затверджену постановою Кабінету Міністрів України від 15.10.2012 № 1008, яка визначає заходи і шляхи вирішення проблем у сфері зайнятості населення та передбачає консолідацію зусиль усіх сторін соціального діалогу, спрямованих на підвищення рівня економічної активності населення, сприяння його продуктивній зайнятості й посилення соціального захисту від безробіття. Цю програму не залучено в основний аналіз у зв'язку з закінченням терміну дії та відсутністю прямого впливу на реалізацію стратегічних завдань, однак вона може правити за основу для розробки нового ДСД з урахуванням Цілей Сталого Розвитку;
- нову редакцію Енергетичної стратегії України до 2035 року “Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність”, затверджену 18.08.2017 Кабінетом Міністрів України. Загалом, стратегія відзначає важливість розвитку відновлюваної енергетики та зниження рівня забруднення довкілля процесами енергогенерації – вагомим складовим ЦСР-7. Остання безпосередньо згадується та зазначається її важливість для реалізації завдання успішного реформування та трансформації вітчизняного енергетичного сектору. Передбачається розробка планів дій з реалізації заходів для виконання стратегії, які, власне, і визначають конкретні цілі та часові горизонти їх досягнення. Щоправда, про повноту врахування ЦСР-7 у новій енергетичній стратегії можна буде судити вже на основі прийняття відповідних планів дій та поступу у їх імplementації;
- План заходів щодо реалізації Концепції розвитку системи громадського здоров'я, затверджений 17.08.2017 Кабінетом Міністрів України. У ньому, зокрема, на III квартал 2017 року передбачено затвердження Національного плану заходів щодо неінфекційних захворювань для досягнення глобальних ЦСР. Крім того, в Концепції розвитку системи громадського здоров'я передбачаються основні заходи у сфері охорони здоров'я, що має сприяти: збільшенню середньої тривалості життя людини; зниженню рівня загальної захворюваності, інвалідності та смертності населення; зниженню рівня передчасної смертності від серцево-судинних захворювань, раку, цукрового діабету, хронічних респіраторних захворювань;

зниженню рівня захворюваності й смертності від туберкульозу, ВІЛ-інфекції/СНІД та інших соціально небезпечних захворювань, а також зниженню рівня зловживання алкоголем, неналежної фізичної активності, споживання населенням тютюнових виробів, надмірної кількості солі та цукру. Реалізувати Концепцію передбачається протягом 2017–2020 років. Для цього Концепцією, зокрема, передбачено: гармонізацію нормативно-правової бази у сфері громадського здоров'я з європейським законодавством; створення Центру громадського здоров'я МОЗ та утворення в його структурі наглядової ради з відповідними повноваженнями; створення інформаційних баз даних та системи обміну інформацією у режимі реального часу; запровадження механізмів фінансування системи громадського здоров'я, забезпечення прозорості та підзвітності використання доступних ресурсів та ін.

Вирішальну роль у реалізації ЦСР на регіональному та місцевому рівнях відіграватиме розвиток і втілення положень Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 01.04. 2014 № 333-р.

Концепцією передбачено передати на базовий рівень повноваження, пов'язані з ЦСР-11, зокрема щодо: місцевого економічного розвитку (залучення інвестицій, розвиток підприємництва); розвитку місцевої інфраструктури, зокрема доріг, мереж водо-, тепло-, газо-, електропостачання і водовідведення, інформаційних мереж, об'єктів соціального та культурного призначення; планування розвитку території громади; вирішення питань забудови території (відведення земельних ділянок, надання дозволів на будівництво, прийняття в експлуатацію будівель); благоустрою території; надання житлово-комунальних послуг (централізоване водо-, тепlopостачання і водовідведення, вивезення та утилізація відходів, утримання будинків і споруд, прибудинкових територій комунальної власності); утримання вулиць і доріг у населених пунктах; громадської безпеки; гасіння пожеж.

Для цього передбачається посилити ресурсну спроможність органів місцевого самоврядування здійснювати власні і делеговані повноваження, у результаті чого зменшити зношеність теплових, каналізаційних, водопостачальних мереж і житлового фонду та ризик виникнення техногенних катастроф; забезпечити прозорість діяльності органів місцевого самоврядування, підвищити ефективність використання ресурсів, інвестиційну привабливість територій.

Розділ 4

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ІНКОРПОРАЦІЇ ЦСР У ДЕРЖАВНУ ПОЛІТИКУ

4.1. Загальні рекомендації: аналіз політики, оцінка і моніторинг та інституційний аспект

1 Розробити новий алгоритм ухвалення державних рішень, заснований на взаємопов'язаних компонентах циклу аналізу політики.

1.1. Розробити нові процедури підготовки й ухвалення рішень парламентом і урядом України, які передбачатимуть обов'язкову розробку білих і зелених книг, консультації та аналіз наслідків ухвалених рішень. Така система має на всіх етапах містити компонент інкорпорації ЦСР.

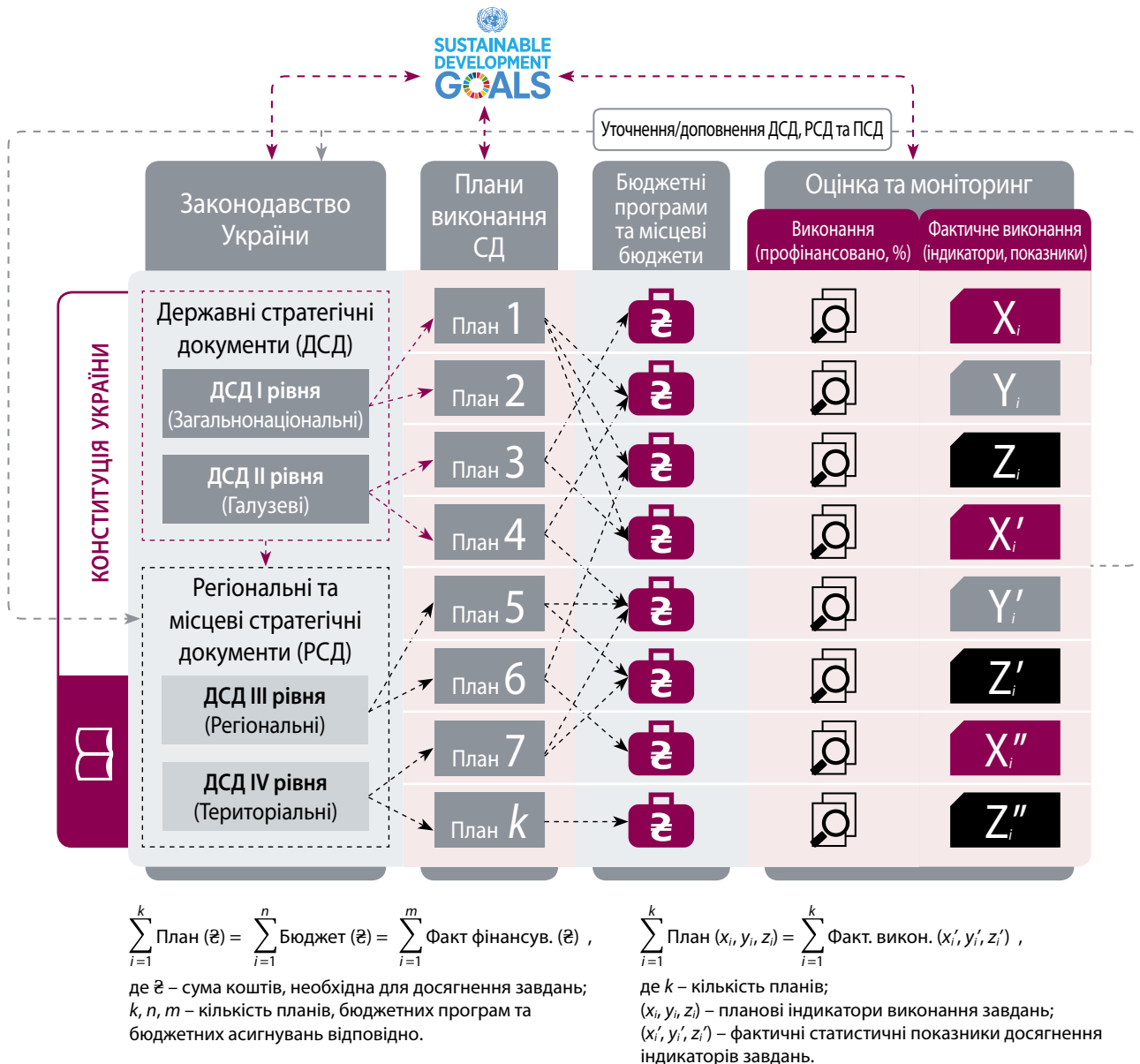
Рекомендації для ПРООН та інших міжнародних партнерів

Забезпечити надання технічної допомоги в підвищенні кваліфікації державних службовців і працівників органів місцевого самоврядування в контексті впровадження сучасних управлінських практик, а особливо специфічних кваліфікацій, пов'язаних з упровадженням електронного врядування. Водночас має бути забезпечено поширення поінформованості і практичних навичок громадян та суб'єктів господарювання щодо використання технологій електронного урядування.

Здійснювати організацію відкритих тренінгів, семінарів зі стратегічного планування для державних службовців з метою забезпечити розуміння державних стратегічних документів (ДСД) як основи ефективного планування, запровадження стратегічного мислення в державних службовців, котрі розробляють і реалізують певні стратегічні завдання на практиці.

1.2. Забезпечити перехід від кошторисного принципу до фінансування, орієнтованого на результати. Бюджетні асигнування повинні бути достатніми для досягнення запланованих результатів. Скорочення, припинення або недофінансування мають проводитися відповідно до певної формальної процедури та згідно з чіткими і прозорими критеріями. Звичайно, було б корисно, якби ДСД (або плани реалізації ДСД) чітко пов'язували кожне завдання з відповідною бюджетною програмою. Це покращило б прозорість планування бюджету, в т. ч. ресур-

сів на досягнення ЦСР. У такій системі загальна сума фінансування для виконання завдань по всіх ДСД має дорівнювати сумі фінансування для завдань в усіх бюджетних програмах за відповідний рік. Це має прокласти шлях до досягнення цілей відповідних політик. Брак фінансування в цій системі не дозволяє отримати заплановані результати, тому приділення уваги саме дисципліні обов'язкового фінансування запланованих у ДСД заходів має стати вирішальним аспектом на шляху покращення результативності й ефективності процесу стратегічного планування в Україні. Завдання і цільові значення індикаторів, передбачені ДСД, повинні добре координуватися на етапі планування з урахуванням бюджетних обмежень і пріоритетних напрямів урядових програм, що їх регулюють ці ДСД. На рис. 11 схематично показано бачення експертами бажаної структури інкорпорації ЦСР у державну політику України, яка має містити основні елементи циклу аналізу політики – від її формування на основі аналізу проблем до оцінки й моніторингу виконання. При цьому блок інкорпорації ЦСР має бути враховано на кожному етапі.

Рис. 11. Структура інкорпорації ЦСР у державну політику України³⁵

1.3. Удосконалити систему національної статистики з метою впровадити похідні індекси й індикатори, які характеризують комбінацію економічного, соціального й екологічного розвитку та мають необхідну дезагрегацію відповідних даних за регіонами, доходами, віком, статтю, соціальними групами. Україна могла б приєднатися до глобальної роботи над організацією системи статистики у контексті реалізації ЦСР, щоб покращити власні системи збирання, використання й аналізу статистичних даних.

³⁴ У більшості ДСД переважно міжгалузевого або галузевого характеру цілі реалізуються, зокрема, й на рівні регіонів, міст та інших поселень через відповідні територіальні програми. Такі програми, аналіз яких виходить за рамки цього дослідження, за умов належної підготовки повинні містити конкретні часові й фінансові показники, а також індикатори для оцінки виконання. У цих програмах має бути посилання на загальнодержавні документи, взаємозв'язок із їх цілями та джерелами фінансування.

Рекомендації для ПРООН та інших міжнародних партнерів

Організувати спільні семінари з представниками країн, де проводиться робота з оцінювання виконання завдань ЦСР.

1.4. Забезпечити централізацію відомчої статистики під егідою Державної служби статистики України. Статистичні дані мають бути повністю доступні й відкриті. Їх сумісність слід забезпечувати шляхом уніфікації методології.

Рекомендації для ПРООН та інших міжнародних партнерів

Надавати методичну підтримку у проведенні періодичного аналізу узгодженості стратегічних завдань на національному і регіональних рівнях.

1.5. Створити постійний дієвий механізм моніторингу й оцінки досягнення ЦСР. На нашу думку, його основні параметри повинні містити розробку нормативної бази для системи звітування, в т. ч. форм звітності, яку подають міністерства і відомства, відповідальні за виконання завдань ЦСР; періодичний публічний розгляд прогресу в досягненні ЦСР; заснування керівного комітету з чітко виписаними функціями і повноваженнями щодо моніторингу виконання завдань ЦСР.

Рекомендації для ПРООН та інших міжнародних партнерів

Забезпечувати системну підтримку моніторингу й оцінки виконання завдань ЦСР. Наприклад, підтримка на рівні Кабінету Міністрів України та ключових галузевих міністерств впровадження ЦСР і встановлення системи моніторингу досягнення ЦСР шляхом закріплення одного або кількох радників (експертів з ЦСР) для кожного ключового міністерства, які б здійснювали поточну діяльність з моніторингу впровадження ЦСР та сприяли б міжвідомчій співпраці.

1.6. Розширити і вдосконалити використання інструментарію соціологічних опитувань, у т. ч. за рахунок використання сучасних інноваційних технологій. У центрі уваги має бути збирання даних з потрібною розбивкою та їх підтвердження з уникненням можливих викривлень. Використання й аналіз даних також відігравали б критично важливу роль у визначенні вузьких місць і пріоритетів для урядових установ і місцевих органів влади.

Рекомендації для ПРООН та інших міжнародних партнерів

Створити координаційний механізм донорської підтримки в Україні, при цьому ЦСР можуть стати основою для цілей і напрямів реалізації програм / проектів, а також аналізу й моніторингу їх виконання.

На системній основі проводити узгоджувальні конференції донорів, органів влади і громадськості з метою визначити пріоритети фінансування сталого розвитку в Україні.

1.7. Впровадити передові технології обробки великих даних (BigData), забезпечуючи в такий спосіб вчасні та об'єктивні вимірювання. Важливо мати надійну систему результатів з цільовими і референтними значеннями й індикаторами для ДСД.

Регіональний аспект. Важливо розробити відповідні територіальні стратегії сталого розвитку з метою врахування інтеграції ЦСР на регіональному і місцевому рівнях. Як указано вище, ЦСР-11

має відбивати всі інші міжгалузеві і галузеві ЦСР на регіональному й місцевому рівнях. У зв'язку з цим існує потреба включити національні завдання ЦСР у програми регіонального і муніципального розвитку з переліком цільових показників, створити системи моніторингу виконання цих програм і досягнення визначених показників.

Рекомендації для ПРООН та інших міжнародних партнерів

Забезпечувати технічну допомогу в прискоренні формування засад електронного урядування, зокрема переведення адміністративних послуг в електронну форму, забезпечення участі громадськості в ухваленні рішень і моніторингу їх виконання, організації комунікацій та координації діяльності органів державного управління і місцевого самоврядування тощо. Конкретна допомога могла б надаватися у вигляді сприяння інформатизації відповідних установ, розширенню мережевої доступності, наданні відповідного програмного продукту. Враховуючи високу важливість впровадження електронного урядування для забезпечення збалансованості процесів децентралізації, така допомога має насамперед концентруватися на рівні територіальних громад.

2 Створити інклюзивний процес аналізу державної політики, який міститиме компонент громадського й експертного контролю та підтримки процесу інкорпорації ЦСР у державну політику України

2.1. Заснувати Парламентську консультативну раду з питань сталого розвитку та Національну раду з питань сталого розвитку за участі всіх зацікавлених осіб, зокрема й широкого загалу. Має бути надано всі потрібні адміністративні й фінансові засоби для забезпечення ефективного громадського і парламентського контролю реалізації політики сталого розвитку. Рекомендовано, щоб мандати цих органів передбачали функцію перевірки проектів ДСД експертами з аналітичних і

Рекомендації для ПРООН та інших міжнародних партнерів

Було б доцільно створити пілотний проект «Експертна група з аналізу законопроектів щодо відповідності ЦСР» при одному з ключових комітетів Верховної Ради України. До складу цієї групи мали б увійти експерти з компетенціями, дотичними до сфер ЦСР, які мають досвід аналізу проектів законів і надання поправок.

Крім того, така експертна підтримка була б важливою для депутатського міжфракційного об'єднання народних депутатів України навколо проблематики інкорпорації ЦСР у державну політику (наприклад, під назвою «За сталий розвиток») у разі її створення.

академічних організацій, в т. ч. зайнятих у процесі адаптації ЦСР до контексту України.

2.2. Потрібно також сприяти зміцненню громадянського суспільства – НУО, аналітичних центрів, асоціацій, які працюють у сферах впровадження ЦСР, задля розвитку їх інституційної спроможності (сталі та диверсифіковані джерела фінансування, покращення управлінських навичок, розбудова співпраці й обміну даними), а також залучати їх до процесів ухвалення стратегічних рішень. Організації громадянського суспільства з цією метою повинні керуватися не так пріоритетами, визначеними грантодавцями, а нагальними потребами суспільства в контексті досягнення ЦСР.

Рекомендації для ПРООН та інших міжнародних партнерів

Забезпечити проведення роз'яснювальних заходів для населення, працівників апаратів міністерств і відомств, представників ЗМІ у зв'язку з низьким рівнем обізнаності про ЦСР.

Підтримувати громадські ініціативи з моніторингу додержання передбачених ДСД цілей розвитку.

Забезпечити розповсюдження аналітичної доповіді «Аналіз державних стратегічних документів України щодо врахування адаптованих для України Цілей Сталого Розвитку до 2030 року» з метою ознайомлення державних службовців, студентів і аспірантів, які навчаються за напрямом «Державне управління», а також закордонних експертів у сфері аналізу державної політики, з основними результатами і рекомендаціями, наведеними в дослідженні.

2.3. Запровадити обов'язкову щорічну конференцію про результати виконання завдань ЦСР. Ця конференція могла б стати надзвичайно важливою для моніторингу прогресу інтеграції ЦСР та обміну найкращими практиками, викликами і можливостями.

3 Здійснити реформу системи державного управління на основі запровадження нової архітектури системи ухвалення рішень для створення інституційного механізму інкорпорації ЦСР у державну політику України

Для виконання завдань ЦСР шляхом упровадження відповідних ДСД слід чітко визначити коло органів влади, відповідальних за координацію цієї роботи, та встановити терміни її виконання. Запровадити обов'язковий аналіз і перевірку відповідності ЦСР усіх нових проектів ДСД на національному рівні. Такий аналіз був би

критично важливим для визначення всіх потенційних прогалин і шляхів інтегрування ЦСР на етапі планування.

Для цього рекомендовано:

3.1. Заснувати Національний комітет з питань Цілей сталого розвитку (або агенцію чи службу) під керівництвом Кабінету Міністрів України. Комітет повинен координувати пов'язану з ЦСР діяльність та інтегрувати економічну, соціальну й екологічну політику, а також здійснювати моніторинг реалізації національних ЦСР.

Рекомендації для ПРООН та інших міжнародних партнерів

Одне з важливих завдань для міжнародних донорів полягає в подоланні розбіжності між макроекономічною стабілізацією і Цілями Сталого Розвитку. Для цього слід просувати інституційні зміни, які покращують здатність центральних і місцевих органів влади ефективно розподіляти ресурси.

3.2. Організувати створення адміністративних підрозділів (або дорадчих експертних органів) в усіх міністерствах, у регіональних і місцевих адміністраціях, які відповідали б за реалізацію національних ЦСР. Крім того, у кожному міністерстві слід призначити заступника міністра з питань реалізації завдань ЦСР. Як альтернативний варіант варто розглянути можливість внести в посадові інструкції посадовців, відповідальних за аналіз і формування політики, обов'язок враховувати ЦСР у своїй роботі, аналогічно тому, як це реалізовано в євроінтеграційному напрямі України.

Рекомендації для ПРООН та інших міжнародних партнерів

Підтримати розробку методичних планів курсу щодо Цілей Сталого Розвитку з метою залучення до навчальних програм підготовки і перепідготовки агістрів державної служби.

3.3. Удосконалити офіційний портал координації міжнародної допомоги України (openaid.gov.ua), зокрема створити окремий розділ щодо ЦСР, а серед компонентів пошуку передбачити визначення відповідного завдання ЦСР, якщо в проекті / програмі є такий зв'язок.

Рекомендації для ПРООН та інших міжнародних партнерів

При формуванні планів донорської допомоги передбачати зв'язок цілей і завдань відповідних програм / проектів із ЦСР, адаптованими для України.

3.4. Зміцнити інституційне середовище для реалізації регіональних і муніципальних програм сталого розвитку.

Рекомендації для ПРООН та інших міжнародних партнерів

Забезпечити «пілотне» відпрацювання виконання завдань, визначених ЦСР, із урахуванням регіональних особливостей окремих областей, беручи різний рівень якості життя, захворюваності, екологічної ситуації, розвитку громадянського суспільства. Наприклад, в пілотному регіоні здійснюється розробка методологічної бази для формування пакету стратегічних документів з урахуванням ЦСР – від переліку таких документів до розробки проектів цих актів.

Підтримувати підготовку регіональних програм впровадження завдань ЦСР разом із органами місцевої влади.

Це передбачає концентрацію на покращенні якості реалізації програм розвитку, застосування всіх доступних інструментів для досягнення стратегічних цілей розвитку задля повномірної реалізації потенціалу регіону й ефективного використання державних коштів. Також має бути вдосконалено методологію та нормативні, організаційні й інформаційні системи. Адресну роботу експертів має бути спрямовано на забезпечення високої якості системи урядового стратегічного планування в різних сферах (таких як впровадження підходу «розумне місто» (Smart Cities) у сфері місцевого врядування згідно з концепцією сталого розвитку; виконання довгострокових проектів капітальних інвестицій; впровадження цифрових технологій у будівництві й управлінні майном).

Рекомендації для ПРООН та інших міжнародних партнерів

Сприяти розширенню стосунків публічно-приватного партнерства, перспективними об'єктами якого є житлово-комунальна сфера, будівництво й утримання автошляхів, екологічна сфера, енергозбереження, науково-технічна й інноваційна діяльність, соціальне підприємництво. Це дозволить не лише зміцнити прозоре партнерство влади і бізнесу, а й підвищити ефективність урядування на центральному й місцевому рівнях. Потрібні методична, правова й інформаційна підтримка публічно-приватного партнерства, а також заохочувальні інструменти щодо проектів, які концентруються у сферах, найсуттєвіших для сталого розвитку.

Крім того, слід відзначити окремі рекомендації для певних ЦСР.

ЦСР-1, ЦСР-10. Визначити конкретний відповідальний орган державної влади, при цьому передбачити системну взаємодію Мінсоцполітики

і Мінекономрозвитку, адже ці завдання передбачають здійснення низки заходів з підвищення доходів населення. Виконання завдання ЦСР 10.3 потребуватиме спільної дії Мінсоцполітики, Мінінфраструктури, Мінрегіону, МОЗ та МОН.

ЦСР-2. Доповнити ДСД соціального спрямування засадами, які відповідають завданню ЦСР 2.1. щодо забезпечення доступності збалансованого харчування на рівні науково обґрунтованих норм для всіх верств населення, адже проблему забезпечення продовольчої безпеки людини можна вирішити лише за умови поєднання економічного і соціального складників.

При доопрацюванні проекту Державної програми розвитку аграрного сектору економіки, розробку якої передбачає Аграрна стратегія, до її завдань долучити національні завдання ЦСР-2 з відповідними індикаторами.

ЦСР-3. Після ухвалення всіх законодавчих актів щодо медичної реформи варто ще раз переглянути завдання ЦСР, внести проекти потрібних коригувань і вийти з такими пропозиціями на рівень Кабінету Міністрів. Ухвалити низку нових ДСД, зокрема програму із запобігання травматизму, насамперед через ДТП; програму розвитку материнства і дитинства; стратегію або програму імунізації населення, передусім дітей; закон про загальнообов'язкове медичне страхування; програму розвитку системи громадського здоров'я.

ЦСР-4. За результатами ухвалення в другому читанні нового закону «Про освіту» опрацювати можливі коригування до адаптованих завдань і підготувати пропозиції до ДСД та проектів спеціальних законів (про різні види освіти), які має бути ухвалено в новій редакції після набрання чинності основним законом. Ухвалити низку нових ДСД, зокрема стратегічний план запровадження компетентнісного підходу в освіті, загальну стратегію комп'ютеризації освіти, програму розвитку опорних шкіл.

ЦСР-5. У структурі секретаріату Кабінету Міністрів України 7 червня 2017 року запроваджено посаду урядового уповноваженого з питань гендерної політики та передбачено утворення відповідного апарату. На урядового уповноваженого покладено функції у сфері забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства. Треба прискорити формування цього апарату, щоб він почав виконувати свої функції, що сприятиме підвищенню ефективності заходів з утвердження гендерної рівності у суспільстві та розвитку культури гендерної рівності.

З метою виконати завдання ЦСР 5.3 із заохочування спільної відповідальності у веденні

господарства та вихованні дитини і ЦСР 5.5 із розширення доступу населення до послуг з планування сім'ї і зниження рівня підліткової народжуваності потрібно розробити комплексний документ. Ним може стати переглянута Державна програма «Репродуктивне здоров'я нації», яка за умови врахування цільових показників адаптованих ЦСР слугуватиме міжінституційній співпраці у вирішенні вказаного питання. Водночас треба більше інкорпорувати завдання ЦСР при розробці Державної соціальної програми забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року, концепцію якої уряд схвалив 5 квітня 2017 року³⁵, адже в концепції не було відбито завдання ЦСР 5.3 і 5.5.

Для вирішення завдання 5.3 з метою оцінки дисбалансу у виконанні неоплачуваної роботи по домогосподарству та обов'язків із догляду за членами сім'ї, а також для ефективного контролю за досягненням відповідного балансу треба запровадити збирання інформації з цих питань на національному рівні.

ЦСР-6. У ході функціональної оптимізації Державного агентства водних ресурсів України в рамках реформи державного управління слід розділити функції водної політики, контролю і водокористування шляхом передачі їх, наприклад, новоутвореному відповідному органу управління у складі Мінприроди і національній акціонерній компанії «Води України».

Також необхідно: 1. Переглянути державні цільові програми (зокрема «Питна вода України», «Програма розвитку водного господарства до 2021 року») з урахуванням ЦСР-6, її завдань та індикаторів і забезпечити їх фінансування з держбюджету з використанням механізму співфінансування. 2. Затвердити методичні рекомендації з підготовки планів управління річковими басейнами, стимулювати їх розробку і впровадження. 3. Розробити й упроваджувати план виконання протоколу про воду і здоров'я, спрямований на досягнення ЦСР-6 та виконання завдань ЦСР 6.1 і 6.2. 4. Стимулювати розробку водоканалами інструментів планування безпеки питної води для споживачів та безпеки санітарії. 5. Провести стратегічну екологічну оцінку «Програми розвитку гідроенергетики України до 2026 року», яка передбачає подальше будівництво ГЕС на річках України. 6. Сприяти зниженню водомісткості ВВП і водоспоживання

³⁵ Розпорядження КМУ від 5 квітня 2017 р. № 229-р «Про схвалення Концепції Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року», режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/229-2017-%D1%80>

галузями економіки й населенням на основі передових технологій ефективного використання води (рециркуляція води у виробничих та інших процесах, оборотне, повторне і послідовне водокористування, мінімізація втрат води при транспортуванні тощо). 7. Розробити і затвердити нову редакцію «Порядку здійснення державного моніторингу вод» з урахуванням засад Водної рамкової директиви.

ЦСР-8. З метою збільшити частку молоді, яка не працює, не навчається і не здобуває професійні навички (ЦСР 8.4) та забезпечити підвищення рівня зайнятості населення (ЦСР 8.3) потрібно запроваджувати ефективні механізми сприяння збільшенню офіційно зайнятого населення та зменшення неформальної зайнятості. Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2016–2020 роки передбачає реалізацію завдань, які збігаються із завданнями ЦСР і спрямовані на скорочення частки молоді, яка не працює, не навчається і не здобуває професійні навички, проте через відсутність відповідних критеріїв оцінки неможливо оцінити стан виконання стратегічного завдання. У зв'язку з цим слід актуалізувати зазначену програму.

ЦСР-9. Потрібно переглянути державні цільові програми у сфері транспорту й ухвалити оновлену Стратегію розвитку транспорту до 2030 року, комплексно вирішити питання розвитку річкового транспорту, передусім ухвалити закон, який регулюватиме цю сферу. Крім того, слід визначити пріоритетність розвитку екологічних видів транспорту та впровадити методи стимулювання їх використання громадянами.

ЦСР-12. Передбачити в проекті Державної програми розвитку аграрного сектора економіки завдання зі зменшення втрат продовольства у виробничо-збутових ланцюжках та вдосконалення відповідної звітності. Започаткувати на державному рівні дослідження проблематики харчових відходів на споживчому рівні: створення відповідних методик оцінки, запровадження звітності, напрацювання потрібних заходів.

Доповнити чинні нормативно-правові акти, які стосуються розвитку галузей економіки, конкретними показниками ресурсоемності. Передбачити у відповідних ДСД екологічного спрямування індикатори, які дозволили б оцінити результати поводження з хімічними речовинами.

ЦСР-13. Міністерству екології і природних ресурсів України розробити й подати на розгляд Кабінету Міністрів України проект закону про

визначення основних засад державної політики України у сфері зміни клімату й адаптації до неї. Розробити Національний план скорочення викидів парникових газів. Інтегрувати питання зміни клімату в ДСД і плани діяльності профільних міністерств і відомств (енергетика, транспорт, промисловість тощо). Кабінету Міністрів України та Міністерству екології і природних ресурсів України на виконання Угоди про асоціацію між Україною і ЄС у частині зміни клімату й захисту озонового шару імплементувати засади директиви 2003/87/ЄС Європейського Парламенту і Ради про встановлення схеми торгівлі викидами парникових газів у рамках співтовариства; розробити план дій на довготермінову перспективу щодо пом'якшення змін клімату й адаптації до них відповідно до Додатку XXXI Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Кабінету Міністрів України розглянути питання про створення Державного агентства з адаптації до зміни клімату і передачу йому функцій ліквідованого Агентства екологічних інвестицій.

Кабінету Міністрів України та Міністерству екології і природних ресурсів України на виконання засад Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у частині зміни клімату і захисту озонового шару передбачити встановлення системи моніторингу, звітування і верифікації обсягів викидів парникових газів, встановлення загальнодержавного обмеження викидів парникових газів, створення Національного плану розподілу викидів при запровадженні директиви 2003/87/ЄС Європейського Парламенту і Ради про встановлення схеми торгівлі викидами парникових газів у рамках співтовариства. Забезпечити прозорість і контрольованість механізму торгівлі викидами та використання отриманих від нього коштів.

ЦСР-14. Міністерству екології і природних ресурсів України розробити і подати на розгляд Кабінету Міністрів України проект Морської стратегії України відповідно до вимог Рамкової директиви про морську стратегію (директива № 2008/56/ЄС про встановлення рамок діяльності співтовариства у сфері екологічної політики щодо морського середовища). Ухвалити й упровадити Закон України «Про прибережну смугу морів», який визначає правові й органі-

заційні засади запровадження системи інтегрованого управління природокористуванням у межах прибережної смуги морів на основі узгоджених збалансованих дій на державному, регіональному, місцевому рівнях. Розробити й упровадити регіональні плани розвитку прибережної смуги морів.

Міністерству екології і природних ресурсів України розробити програму моніторингу морських вод відповідно до вимог Рамкової директиви про морську стратегію (директива № 2008/56/ЄС про встановлення рамок діяльності співтовариства у сфері екологічної політики щодо морського середовища).

ЦСР-15. Реформувати Державне агентство лісових ресурсів України з метою розділити функції лісової політики, контролю і лісозорювання шляхом утворення відповідного органу управління у складі Мінприроди та національної акціонерної компанії «Ліси України». Створити на базі наявних підрозділів Мінагрополітики і підпорядкованих профільних установ Державну службу моніторингу земель і охорони родючості ґрунтів.

Розробити й упровадити Національну програму розвитку лісового господарства. Впровадити систему ощадливого використання лісоматеріалів, зокрема відходів лісової і деревообробної промисловості. Внести до Земельного кодексу України положення про впровадження екосистемного підходу, досягнення нейтрального рівня деградації земель, збереження агробіорозмаїття та підвищення стійкості агроєкосистем до зміни клімату. Мінагрополітики України розробити і затвердити програму індикації процесів деградації земель, механізму їх попередження і призупинення.

Створити єдину систему державного контролю за використанням природних ресурсів та охороною довкілля. Розробити й ухвалити Державну програму моніторингу навколишнього природного середовища. Мінагрополітики і Мінприроди вдосконалити державну систему моніторингу земель та їх сталого використання, а також створити систему раннього попередження розвитку екстремальних погодних явищ.

4.2. Взаємозв'язки між ЦСР: сфери для міжсекторальної координації

Системність і збалансованість прогресу в реалізації завдань ЦСР важливі для досягнення синергетичного ефекту для сталого розвитку суспільства загалом. Водночас в умовах обме-

жених ресурсів важливо робити акценти на акселераторах (прискорювачах) політики, з одного боку, та розуміти взаємні впливи ЦСР – з іншого.

Рекомендації для ПРООН та інших міжнародних партнерів

Розробити методологію кластерного аналізу ЦСР або шляхом розробки універсальної методології, проведення пілотного дослідження й адаптації в тих країнах, де це потрібно, або іншим шляхом: кілька країн розробляють унікальні методології для власних ЦСР (у національному визначенні), а потім проектний офіс ООН на основі цих пілотних досліджень і враховуючи специфіку глобальних ЦСР розробляє універсальну методологію з рекомендаціями для її адаптації. Важливим компонентом у цій методології є збирання потрібних масивів даних. Крім того, така методологія має містити розділ щодо моніторингу досягнення ЦСР у контексті взаємозв'язків у кластерах із метою вироблення рішень про вдосконалення державної політики у відповідній сфері. Так само цікаво було б її адаптувати для регіонів на допомогу в ході розробки регіональних стратегій розвитку.

У результаті експертних дискусій підготовлено Матрицю взаємозв'язків між ЦСР (вплив цілі, розташованої по вертикалі, на ціль, яку розташовано по горизонталі), рис. 12. Вислів «вплив цілі на ціль» у тексті доповіді означає, що заходи, передбачені для досягнення однієї цілі можуть впливати (позитивно або негативно) на заходи, що здійснюються з метою досягнення іншої або не впливати на них. Матриця показує сфери для міжсекторальної координації, перетини, де варто приділити увагу можливостям підсилення чи поглинання від ефекту досягнення результатів однієї цілі на іншу. Ця матриця може стати основою для глибшого кластерного аналізу з метою визначити пріоритети державної політики в часовому вимірі.

Рекомендації для ПРООН та інших міжнародних партнерів

Для досягнення ЦСР надзвичайно важливим є встановлення чітко визначених завдань. Для цього важливо проаналізувати існуючий зв'язок між усіма індикаторами ЦСР та визначити ключові проблеми, що потребують першочергового розв'язання.

Виняткове значення для визначення політичних пріоритетів має подолання міністерської, галузевої та територіальної фрагментації та однорівності. У таких складних питаннях, як ЦСР потрібен багатовимірний підхід.

Реалізувати завдання з протидії корупції (ЦСР 16.6) неможливо без формування ефективною системи державного управління і місцевого самоврядування (ЦСР 16.7). Компліментарність цих цілей змушує суттєво розширювати інстру-

ментарій протидії корупції і детінізації економіки, що, зокрема, має передбачати форми податкової амністії і впровадження «нульової декларації». Мало того, досягненню ефективності державного управління треба давати вищий пріоритет, адже системна протидія корупції у формі заміщення корупційних схем прозорими правовими практиками можлива лише в разі дієвого управління на всіх рівнях.

Потрібно забезпечити якісне врядування й ефективне, інклюзивне і колегіальне місцеве самоврядування. При цьому широкі групи зацікавлених осіб мають заохочуватися до креативного втручання в процеси формування політики і громадського контролю. Залучення широких верств населення до пошуку рішень нагальних проблем, пов'язаних із середовищем, у якому вони проживають, можливе при відновленні взаємної довіри і довіри до органів влади. Це зайвий раз підтверджує важливість встановлення таких завдань, як скорочення домашнього насильства та підвищення безпеки і захищеності кожного громадянина (ЦСР 16.1, 16.2). Критично важливе також верховенство права, що забезпечується, насамперед, дієвою судовою системою (ЦСР 16.3). Завдання з відновлення миру в контексті подій на Сході України, а також завдання зі структурної перебудови економіки цього регіону (ЦСР 16.8, 16.9) теж мають виняткове значення. Дослідження, проведене Міжнародним республіканським інститутом³⁶, демонструє, що рівень готовності громади до сталого розвитку в Україні надзвичайно низький, а соціальна згуртованість залишається нагальною проблемою. Поточний збройний конфлікт на Сході України ще більше ускладнює питання боротьби з незаконним обігом зброї, боєприпасів і вибухових матеріалів (ЦСР 16.5), що безпосередньо пов'язано із завданням обмежити ескалацію насильства. **Україна потребує спеціального системного стратегічного документа, спрямованого на зниження рівня та запобігання поширенню насильства.**

Рекомендації для ПРООН та інших міжнародних партнерів

Забезпечити підтримку у поширенні несприйняття суспільством насильства, порушень базових прав людини та поширення різних форм експлуатації. Ця підтримка може здійснюватись у вигляді освітніх програм для широкого загалу та цільових аудиторій (у т.ч. представників ЗМІ, лідерів громадської думки тощо), сприянні організації громадських інституцій правової допомоги та ін.

³⁶ Див.: <http://iri.us8.list-manage.com/track/click?u=e38e68538a94ec5c6b478dfed&id=30a81135d8&e=038b820658>

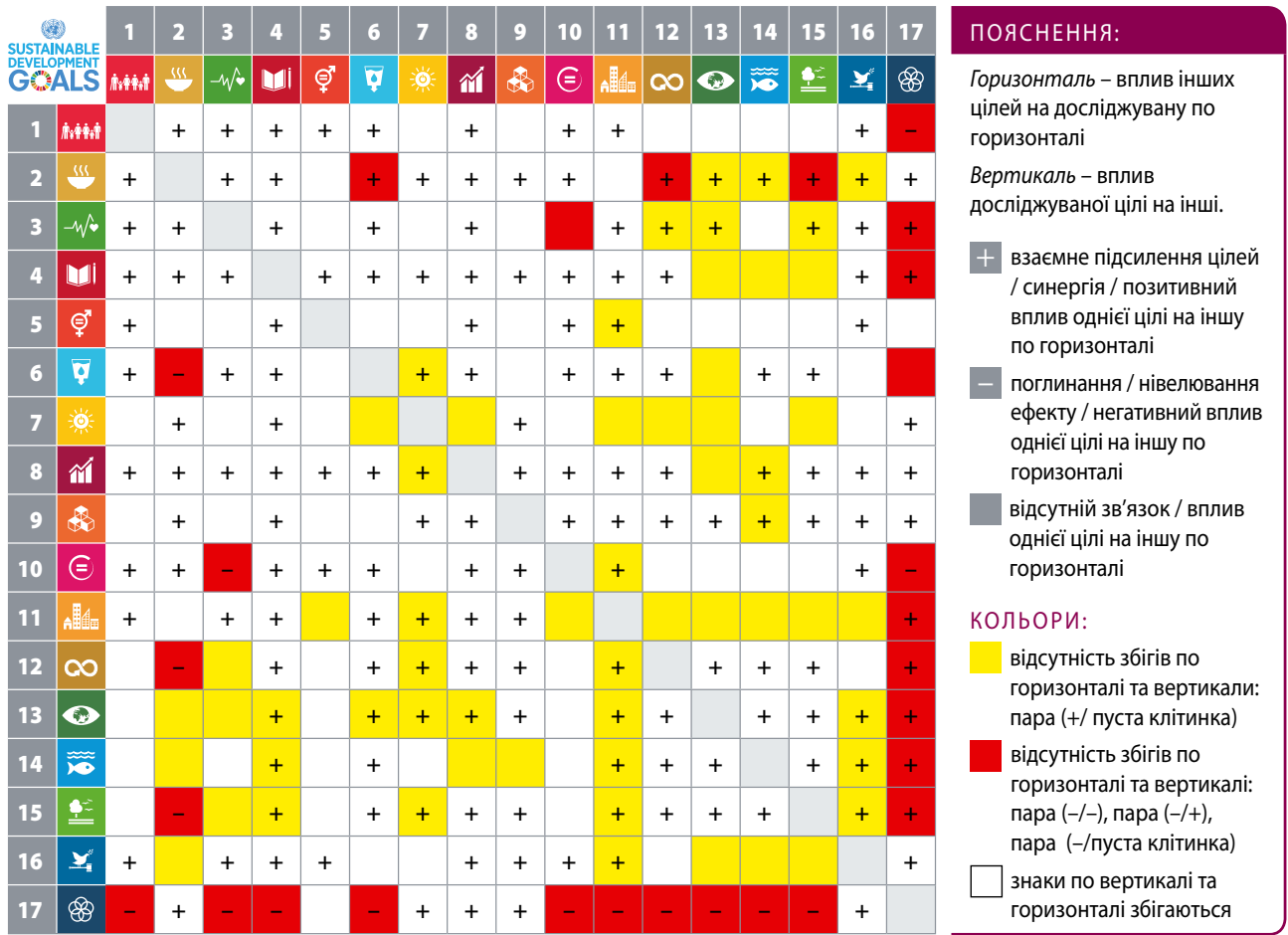

Рис. 12. Матриця взаємозв'язків між ЦСР

Реалізація завдання із залучення інвестицій (ЦСР 17.1) залежить від виконання інших завдань, зокрема завдань з обмеження насильства, покращення безпеки, побудови ефективної судової системи, ефективного врядування, місцевого самоврядування, а також зменшення масштабів корупції (ЦСР 16.1–16.3, 16.6, 16.7). Водночас активізація інвестування, що сприятиме економічному зростанню, могла б знизити потребу в зовнішніх кредитах і допомогти полегшити борговий тягар національної економіки (ЦСР 17.2). **Важливість цього завдання вимагає спеціальної стратегії розвитку інвестицій в Україні**, що має задекларувати заходи уряду, спрямовані на стимулювання інвестиційної діяльності національних агентів, залучення прямих іноземних інвестицій, бачення оптимальних галузевих пріоритетів інвестування тощо.

Розвиток партнерських відносин влади і бізнесу (ЦСР 17.3) критично важливий для прискорення реалізації ЦСР на місцевому рівні, зокрема для просування якісного й інклюзивного врядування, подолання корупції, покращення інвестиційного клімату в країні.

Реалізація ЦСР вимагатиме, серед іншого, концентрації бюджетних державних видатків (на соціальний захист, освіту, охорону здоров'я тощо), посилення обмежень для бізнесу (зокрема його впливу на екологію або ж підвищення відповідальності роботодавців за умови праці та її гідну оплату). Як сказано вище, Україна постає перед ключовими викликами ефективною координації в частині створення сприятливого інвестиційного клімату та зниження боргового навантаження на економіку. Відповідно, досягнення цілі розвитку партнерських відносин (ЦСР 17.3) має критичне значення для подолання таких викликів і прискорення досягнення інших ЦСР.

На нашу думку, **пріоритетний розвиток партнерських відносин між владою і бізнесом дозволяє активізувати залучення бізнесу на взаємовигідних засадах до вирішення актуальних проблем сталого розвитку**, зокрема передбачених ЦСР-2 (розвиток сільського господарства), ЦСР-7 (енергетика), ЦСР-9 (промисловість, інновації й інфраструктура). До того ж у короткостроковому періоді сприятливий вплив на бізнес-клімат зміцнюватиме спроможність державного управління і місцевого самоврядування підтримувати стабіль-

ні правові умови для ведення бізнесу (ЦСР 16.7), до належного правозастосування і скорочення масштабів корупції (ЦСР 16.6).

У середньо- і довгостроковому періоді бізнес, безперечно, отримає позитивний ефект від підвищення рівня освіти і громадського здоров'я (а відтак і якості людського капіталу) (ЦСР-3, ЦСР-4), подолання бідності (ЦСР-1), зниження нерівності (ЦСР-10), зміцнення фізичної безпеки (зростання внутрішнього попиту, зниження ризиків). Тому довіра з боку бізнесу до спроможності влади належним чином реалізувати довгостроковий процес інкорпорації ЦСР, підкріпленої належним стратегічним програмуванням у відповідних секторах, суттєва для подолання ймовірних суперечностей між різними цілями.

Завдання ЦСР-12 (відповідальне споживання і виробництво) спрямовано на скорочення кількості відходів (завдання ЦСР 12.4) та ефективне використання ресурсів (12.1 і 12.2). ЦСР-14 і ЦСР-15 про захист і збереження екосистем (14.2 і 15.1), а також ЦСР-6, спрямовані на підвищення ефек-

тивності водокористування (6.4) та інтегроване управління водними ресурсами (6.5), працюють на досягнення ЦСР-8 (гідна праця), адже вони збільшують кількість ресурсів і створюють можливості для підвищення рівня зайнятості.

Забезпечення якісної освіти (ЦСР-4) сприяє здатності знаходити інноваційні рішення, що, своєю чергою, збільшує можливості для реалізації ЦСР-9 (промисловість, інновації та інфраструктура). Інвестиції в надійнішу інфраструктуру (ЦСР-9), зі свого боку, підвищують ефективність використання ресурсів (ЦСР-12) і зберігають у такий спосіб природні ресурси для майбутніх поколінь. Водночас стале використання природних ресурсів повинно сприяти економічному добробуту (ЦСР-8) і закласти надійні підвалини для миру (ЦСР-16).

Міжсекторальний аналіз дозволив виявити можливі ризики щодо реалізації завдань ЦСР у контексті співвідношення між двома різними цілями. У **Додатку Ж** наведено матрицю взаємних впливів ЦСР.

ВИСНОВКИ

Проведений у цьому дослідженні аналіз (скринінг) державних стратегічних документів показав, що сьогодні процес їх адаптації до завдань сталого розвитку ще системно не розпочався. Там, де виявлено збіг цілей і завдань ДСД і ЦСР, це сталося радше опосередковано під впливом реалізації двосторонніх чи багатосторонніх міжнародних угод. Лише 2017 року завершено підготовку Національної доповіді «Цілі Сталого Розвитку: Україна», у якій глобальні цілі й завдання адаптовано відповідно до умов і потреб України. Також підготовлено проект Стратегії сталого розвитку України на період до 2030 року. Обидва документи готувалися за широкої участі громадськості, представників владних структур та іноземних партнерів.

Водночас розробка й ухвалення стратегічних документів державної політики України досі відбувається на основі короткострокового бачення проблем, що безумовно й прямо впливає на визначення проблем і способів їх вирішення. Загалом найдовшим періодом стратегування виявився період до 2020 року, тоді як прискорення трансформаційних процесів у світі вимагають далекоглядного бачення розвитку і планування цього розвитку. Особливо це стосується сфери людського розвитку й інновацій.

Отже, для того щоб Україна у своєму розвитку дотримувалася загальносвітових напрямів і темпів глобальної трансформації, слід якнайшвидше створити систему ухвалення стратегічних рішень, що дозволить скористатися всіма перевагами глобалізації як засобу вирішення проблем усього людства й одночасно відповісти на специфічні для України виклики. Зокрема, один із них – поєднання прискореного економічного зростання і трансформації економіки на засадах сталого розвитку. Це завдання є водночас і метою, і засобом державної політики; його виконання не лише підвищить можливості України в глобальній кон-

куренції, а й стане джерелом фінансових ресурсів і людського капіталу для вирішення низки гуманітарних, соціальних та інтеграційних проблем.

Метою цього дослідження було виявити «прогалини» в державній політиці в контексті реалізації ЦСР. Наступним кроком з урахуванням обговорень і дискусій має стати перегляд майже всіх стратегічних документів державної політики на предмет їх узгодженості з цими цілями. Цей перегляд повинні супроводжувати такі умови:

- створення дієвої системи стратегічного прогнозування і планування;
- узгодження стратегічних планів із фінансовими, людськими і матеріальними ресурсами;
- узгодження реформ, які проводяться в країні, з адаптацією ЦСР, недопущення суперечностей між ними;
- орієнтація у власному розвитку не лише на прогрес порівняно з вихідною позицією, а й на бачення майбутньої моделі глобального світу;
- широке залучення громадськості й зацікавлених сторін до обговорення проектів стратегічних документів і врахування їх позиції;
- створення інституцій, механізмів та інструментів для практичної реалізації стратегічних документів.

Отже, досягнення успіху в процесі інкорпорації ЦСР у державну політику України та виконання поставлених завдань у перспективі великою мірою залежить від виконання описаних умов, а тому в порядку денному серед першочергових завдань влади має бути саме консолідація зусиль і ресурсів задля виконання й дотримання цих умов.

ДОДАТКИ

Додаток А

Перелік ДСД, що включені до аналізу

№ з / п	Назва програми	Законодавчий акт, яким програму затверджено
1	Стратегія сталого розвитку України на період до 2020 року	Указ Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна–2020» від 12.01.2015 № 5/2015
2	Середньостроковий план пріоритетних дій Уряду до 2020 року (СППУ)	Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року та плану пріоритетних дій Уряду на 2017 рік» від 03.04.2017 № 275-р
3	Стратегія національної безпеки України (до 2020 року)	Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України» від 26.05.2015 № 287/2015
4	Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року	Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» від 06.08.2014 № 385
5	Стратегія подолання бідності (до 2020 року)	Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії подолання бідності» від 16.03.2016 № 161-р та План заходів до неї (Про затвердження плану заходів на 2016–2017 роки з реалізації Стратегії подолання бідності)
6	Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2016–2020 роки	Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2016–2020 роки» від 23.08.2016 № № 554
7	Засади внутрішньої і зовнішньої політики	Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 01.07.2010 № 2411-VI
8	Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2016–2020 роки	Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016–2020 роки та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України» від 18.02.2016 № 148
9	Державна цільова програма «Національний план дій з реалізації Конвенції про права інвалідів» на період до 2020 року» на період до 2020 року	Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової програми «Національний план дій з реалізації Конвенції про права інвалідів» на період до 2020 року» від 01.08.2012 № 706
10	Національна стратегія з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація»	Указ Президента України «Про Національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» від 09.02.2016 № 42/2016
11	Енергетична стратегія України на період до 2030 року	Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2030 року» від 24.07.2013 № 1071-р
12	Національний план дій з відновлюваної енергетики на період до 2020 року	Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про Національний план дій з відновлюваної енергетики на період до 2020 року» від 01.10.2014 № 902-р
13	Національний план дій з енергоефективності на період до 2020 року	Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про Національний план дій з енергоефективності на період до 2020 року» від 25.11.2015 № 1228-р

№ з / п	Назва програми	Законодавчий акт, яким програму затверджено
14	Стратегія реформування державного управління на 2016–2020 роки	Розпорядження Кабінету Міністрів України «Деякі питання реформування державного управління України» від 24.06.2016 № 474-р
15	Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки	Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки» від 08.02.2017 № 142-р
16	Національна стратегія державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016–2020 роки	Указ Президента України «Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні» від 26.02.2016 № 68/2016
17	Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки	Указ Президента України «Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки» від 20.05.2015 № 276/2015
18	Загальнодержавна цільова програма розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року	Закон України «Про затвердження Загальнодержавної цільової програми розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року» від 24.05.2012 № 4836-VI
19	Стратегія державної екологічної політики України на період до 2020 року	Закон України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» від 21.12.2010 № 2818-VI
20	Загальнодержавна цільова соціальна програма протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу на 2014–2018 роки	Закон України «Про затвердження Загальнодержавної цільової соціальної програми протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу на 2014–2018 роки» від 20.10.2014 № 1708-VII
21	Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні (2013–2020 роки)	Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні» від 15.05.2013 № 386-р
22	Довгострокова стратегія розвитку української культури – стратегія реформ (з 2016 року)	Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Довгострокової стратегії розвитку української культури – стратегії реформ» від 01.02.2016 № 119-р
23	Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року	Указ Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» від 25.06.2013 № 344/2013
24	Стратегія розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року	Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року» від 17.10.2013 № 806-р
25	Державна соціальна програма протидії торгівлі людьми на період до 2020 року	Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2020 року» від 24.02.2016 № 111
26	Національна стратегія у сфері прав людини (до 2020 року)	Указ Президента України «Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини» від 25 серпня 2015 року № 501/2015) та План дій, – Розпорядження КМУ від 23.11.2015 № 1393-р
27	Загальнодержавна соціальна програма поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на 2014–2018 роки	Закон України «Про затвердження Загальнодержавної соціальної програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на 2014–2018 роки» від 04.04.2013 р. № 178-VII
28	Державна цільова соціальна програма розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року	Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року» від 01.03.2017 № 115
29	Загальнодержавна програма розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року	Закон України «Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року» від 21.04.2011 № 3268-VI

№ з / п	Назва програми	Законодавчий акт, яким програму затверджено
30	Стратегія розвитку високотехнологічних галузей до 2025 року. Проект.	Проект схвалений на засіданні Урядового комітету 06.04.2017
31	Експортна стратегія України: Дорожня карта стратегічного розвитку торгівлі на період 2017 – 2021 роки. Проект	Проект розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Експортної стратегії України: Дорожньої карти стратегічного розвитку торгівлі на період 2017 – 2021 років»
32	Транспортна стратегія України на період до 2020 року	Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Транспортної стратегії України на період до 2020 року» від 20.10.2010 № 2174-р
33	Державна цільова програма реформування залізничного транспорту на 2010–2019 роки	Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової програми реформування залізничного транспорту на 2010–2019 роки» від 16.12.2009 № 1390
34	Державна цільова програма розвитку аеропортів на період до 2023 року	Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової програми розвитку аеропортів на період до 2023 року» від 24.02.2016 № 126
35	Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року	Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року» від 16.03.2017 № 168-р

Додаток Б

Перелік ЦСР та завдань ЦСР

ЦСР	Назва
1	Ціль 1. Подолання бідності
2	Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства
3	Ціль 3. Міцне здоров'я і благополуччя
4	Ціль 4. Якісна освіта
5	Ціль 5. Гендерна рівність
6	Ціль 6. Чиста вода та належні санітарні умови
7	Ціль 7. Доступна та чиста енергія
8	Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання
9	Ціль 9. Промисловість, інновації та інфраструктура
10	Ціль 10. Скорочення нерівності
11	Ціль 11. Сталий розвиток міст і громад
12	Ціль 12. Відповідальне споживання та виробництво
13	Ціль 13. Пом'якшення наслідків зміни клімату
14	Ціль 14. Збереження морських ресурсів
15	Ціль 15. Захист та відновлення екосистем суші
16	Ціль 16. Мир, справедливість та сильні інститути
17	Ціль 17. Партнерство заради сталого розвитку

Завдання ЦСР	Назва
1.1.	Скоротити в 4 рази рівень бідності, зокрема шляхом ліквідації її крайніх форм
1.2.	Збільшити охоплення бідного населення адресними програмами соціальної підтримки
1.3.	Підвищити життєстійкість соціально вразливих верств населення
2.1.	Забезпечити доступність збалансованого харчування на рівні науково обґрунтованих норм для всіх верств населення
2.2.	Підвищити вдвічі продуктивність сільського господарства, насамперед за рахунок використання інноваційних технологій
2.3.	Забезпечити створення стійких систем виробництва продуктів харчування, що сприяють збереженню екосистем і поступово покращують якість земель та ґрунтів, насамперед за рахунок використання інноваційних технологій
2.4.	Знизити волатильність цін на продукти харчування
3.1.	Знизити материнську смертність
3.2.	Мінімізувати смертність, якій можна запобігти, серед дітей віком до 5 років
3.3.	Зупинити епідемії ВІЛ / СНІДу та туберкульозу, у тому числі за рахунок використання інноваційних практик та засобів лікування
3.4.	Знизити передчасну смертність від неінфекційних захворювань
3.5.	Знизити на чверть передчасну смертність населення, у тому числі за рахунок упровадження інноваційних підходів до діагностики захворювань
3.6.	Знизити рівень отримання тяжких травм і смертності внаслідок ДТП, у тому числі за рахунок використання інноваційних практик реанімування, лікування та реабілітації постраждалих унаслідок ДТП

Завдання ЦСР	Назва
3.7.	Забезпечити загальну якісну імунізацію населення з використанням інноваційних препаратів
3.8.	Знизити поширеність тютюнокуріння серед населення з використанням інноваційних засобів інформування про негативні наслідки тютюнокуріння
3.9.	Здійснити реформу фінансування системи охорони здоров'я
4.1.	Забезпечити доступність якісної шкільної освіти для всіх дітей та підлітків
4.2.	Забезпечити доступність якісного дошкільного розвитку для всіх дітей
4.3.	Забезпечити доступність професійної освіти
4.4.	Підвищити якість вищої освіти та забезпечити її тісний зв'язок з наукою, сприяти формуванню в країні міст освіти та науки
4.5.	Збільшити поширеність серед населення знань і навичок, необхідних для отримання гідної роботи та підприємницької діяльності
4.6.	Ліквідувати гендерну нерівність серед шкільних учителів
4.7.	Створити у школах сучасні умови навчання, включаючи інклюзивне, на основі інноваційних підходів
5.1.	Створити умови для ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок і дівчат
5.2.	Знизити рівень гендерно зумовленого та домашнього насильства, забезпечити ефективне заповігання його проявам та своєчасну допомогу постраждалим
5.3.	Заохочувати спільну відповідальність за ведення господарства та виховання дитини
5.4.	Забезпечити рівні можливості представництва на вищих рівнях прийняття рішень у політичному та суспільному житті
5.5.	Розширити доступ населення до послуг з планування сім'ї та знизити рівень підліткової народжуваності
5.6.	Розширити економічні можливості жінок
6.1.	Забезпечити доступність якісних послуг з постачання безпечної питної води, будівництво та реконструкцію систем централізованого питного водопостачання із застосуванням новітніх технологій та обладнання
6.2.	Забезпечити доступність сучасних систем водовідведення, будівництво та реконструкцію водозабірних та каналізаційних очисних споруд із застосуванням новітніх технологій та обладнання
6.3.	Зменшити обсяги скидання неочищених стічних вод, у першу чергу з використанням інноваційних технологій водоочищення на державному та індивідуальному рівнях
6.4.	Підвищити ефективність водокористування
6.5.	Забезпечити впровадження інтегрованого управління водними ресурсами
7.1.	Розширити інфраструктуру та модернізувати мережі для забезпечення надійного та сталого енергопостачання на основі впровадження інноваційних технологій
7.2.	Забезпечити диверсифікацію постачання первинних енергетичних ресурсів
7.3.	Збільшити частку енергії з відновлюваних джерел у національному енергетичному балансі, зокрема за рахунок введення додаткових потужностей об'єктів, що виробляють енергію з відновлюваних джерел
7.4.	Підвищити енергоефективність економіки
8.1.	Забезпечити стійке зростання ВВП на основі модернізації виробництва, розвитку інновацій, підвищення експортного потенціалу, виводу на зовнішні ринки продукції з високою часткою доданої вартості
8.2.	Підвищувати ефективність виробництва на засадах сталого розвитку та розвитку високотехнологічних конкурентних виробництв
8.3.	Підвищити рівень зайнятості населення
8.4.	Скоротити частку молоді, яка не працює, не навчається і не набуває професійних навичок
8.5.	Сприяти забезпеченню надійних та безпечних умов праці для всіх працюючих, зокрема шляхом застосування інноваційних технологій у сфері охорони праці та промислової безпеки
8.6.	Створити інституційні та фінансові можливості для самореалізації потенціалу економічно активної частини населення та розвитку креативної економіки

Завдання ЦСР	Назва
9.1.	Розвивати якісну, надійну, сталу та доступну інфраструктуру, яка базується на використанні інноваційних технологій, у т. ч. екологічно чистих видів транспорту
9.2.	Забезпечити розширення використання електротранспорту та відповідної мережі інфраструктури
9.3.	Забезпечити доступність дорожньо-транспортної інфраструктури, яка базується на використанні інноваційних технологій, зокрема через розширення форм участі держави у різних інфраструктурних проектах
9.4.	Сприяти прискореному розвитку високо- та середньовисокотехнологічних секторів переробної промисловості, які формуються на основі використання ланцюгів «освіта – наука – виробництво» та кластерного підходу за напрямками: розвиток інноваційної екосистеми; розвиток інформаційно-телекомунікаційних технологій (ІКТ); застосування ІКТ в АПК, енергетиці, транспорті та промисловості; високотехнологічне машинобудування; створення нових матеріалів; розвиток фармацевтичної та біоінженерної галузей
9.5.	Створити фінансову та інституційну системи (інноваційну інфраструктуру), що забезпечуватимуть розвиток наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок
9.6.	Забезпечити доступність Інтернету, особливо у сільській місцевості
9.7.	Забезпечити збільшення участі молоді у наукових дослідженнях
10.1.	Забезпечити прискорене зростання доходів найменш забезпечених 40 відсотків населення
10.2.	Запобігати проявам дискримінації в суспільстві
10.3.	Забезпечити доступність послуг соціальної сфери
10.4.	Проводити політику оплати праці на засадах рівності та справедливості
10.5.	Провести реформу пенсійного страхування на засадах справедливості та прозорості
11.1.	Забезпечити доступність житла
11.2.	Забезпечити розвиток поселень і територій виключно на засадах комплексного планування та управління за участю громадськості
11.3.	Забезпечити збереження культурної і природної спадщини із залученням приватного сектору
11.4.	Забезпечити своєчасне оповіщення населення про надзвичайні ситуації з використанням інноваційних технологій
11.5.	Зменшити негативний вплив забруднюючих речовин, у т. ч. на довкілля міст, зокрема шляхом використання інноваційних технологій
11.6.	Забезпечити розробку і реалізацію стратегій місцевого розвитку, спрямованих на економічне зростання, створення робочих місць, розвиток туризму, рекреації, місцевої культури і виробництво місцевої продукції
12.1.	Знизити ресурсоемність економіки
12.2.	Зменшити втрати продовольства у виробничо-збутових ланцюжках
12.3.	Забезпечити стале використання хімічних речовин на основі інноваційних технологій та виробництв
12.4.	Зменшити обсяг утворення відходів і збільшити обсяг їх переробки та повторного використання на основі інноваційних технологій та виробництв
13.1.	Обмежити викиди парникових газів в економіці
14.1.	Скоротити забруднення морського середовища
14.2.	Забезпечити стале використання і захист морських та прибережних екосистем, підвищення їх стійкості та відновлення на основі інноваційних технологій
14.3.	Запровадити ефективне регулювання видобутку морських біоресурсів
15.1.	Забезпечити збереження, відновлення та стале використання наземних і внутрішніх прісноводних екосистем
15.2.	Сприяти сталому управлінню лісами
15.3.	Відновити деградовані землі та ґрунти з використанням інноваційних технологій
15.4.	Забезпечити збереження гірських екосистем

Завдання ЦСР	Назва
16.1.	Скоротити поширеність насильства
16.2.	Збільшити виявлення постраждалих від торгівлі людьми та всіх форм експлуатації
16.3.	Підвищити рівень довіри до суду та забезпечити рівний доступ до правосуддя
16.4.	Зміцнити систему запобігання та протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та поширення зброї масового знищення
16.5.	Скоротити незаконний обіг зброї, боєприпасів та вибухових матеріалів
16.6.	Скоротити масштаби корупції
16.7.	Підвищити ефективність діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування
16.8.	Відновити територію, постраждалу від конфлікту (Донбас)
16.9.	Зміцнити соціальну стійкість, сприяти розбудові миру та громадській безпеці (конфліктне та постконфліктне врегулювання)
17.1.	Мобілізувати додаткові фінансові ресурси на основі заохочення інвестицій іноземних та вітчизняних інвесторів
17.2.	Послідовно знижувати боргове навантаження на економіку
17.3.	Розвивати партнерські відносини влади і бізнесу для досягнення Цілей Сталого Розвитку

Таблиця В.2

Карта профілю комплексної оцінки ЦСР України

REGION	Країна	Україна
HDI/Rank	Рейтинг Індексу людського розвитку (ІЛР)	84
Inequality adjusted HDI	Скоригований з урахуванням нерівності Індекс розвитку людського потенціалу	0,69
Nationally established MPI	Nationally established MPI	0,001
Income Level	Середньомісячна заробітна плата за регіонами за період січень-квітень 2017 році, гривень в місяця	6407
UN Development Status	Статус розвитку ООН	
GDP Per capita growth	Зростання ВВП на душу населення, %, за даними Світового Банку станом на 2015 рік: http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.KD.ZG	-9,5
Population size	Кількість населення, млн, станом на 1 січня 2017 р.	42,584

ЦСР	Завдання ЦСР	Сфера	Національний/ Секторальний план & найближча ціль/ завдання, визначена в документі, що кореспондує з ЦСР/ Завданням ЦСР	Індикатори досягнення визначаних завдань/ цілей	Індикатор адаптованого національного завдання ЦСР	Інституція, відповідальна за імплементацію завдання (профільне міністерство)	Коментар щодо відповідності завдання/ індикатора, визначеному у стратегічному плані адаптованому завданню/ індикатору	Термін виконання пункту/ програми
Ціль 1. Подолання бідності	1.1. Скоротити в 4 рази рівень бідності, зокрема шляхом ліквідації її крайніх форм	Соціальний захист	Засади внутрішньої і зовнішньої політики: «Подолання бідності і зменшення соціального розшарування, зокрема, шляхом сприяння самозайнятості населення, розвитку малого та середнього бізнесу, недопущення виникнення заборгованості із заробітної плати на підприємствах, в установах, організаціях усіх форм власності.»	Немає індикаторів	1.1.1. Частка населення, чиї середньодушові еквівалентні сукупні витрати є нижчими за фактичний ¹ (розрахунковий) прожитковий мінімум, % 1.1.2. Частка осіб, добове споживання яких є нижчим за 5,05 дол. США за ПКС, %	Не визначено	Завдання умовно відповідає.	Немає

ТАБЛИЦЯ **B.2**
ЗНАХОДИТЬСЯ
ЗА ПОСИЛАННЯМ:

 www.iser.org.ua/T2.xlsx

Додаток Г

Відповідність ЦСР Угоді про асоціацію між Україною та ЄС

Завдання ЦСР	Частина Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що корелює із завданням ЦСР
Ціль 1. Подолання бідності	
1.1. Скоротити в 4 рази рівень бідності, зокрема шляхом ліквідації її крайніх форм	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ ТА ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 21. Співробітництво у галузі зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей Стаття 420 (пп. k)
1.2. Збільшити охоплення бідного населення адресними програмами соціальної підтримки	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ ТА ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 21. Співробітництво у галузі зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей Стаття 420 (пп. j)
1.3. Підвищити життєстійкість соціально вразливих верств населення	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ ТА ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 21. Співробітництво у галузі зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей Стаття 420 (пп. j, k)
Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства	
2.1. Забезпечити доступність збалансованого харчування на рівні науково обґрунтованих норм для всіх верств населення	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ ТА ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 21. Співробітництво у галузі зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей Стаття 420 (пп. j, k)
2.2. Підвищити вдвічі продуктивність сільського господарства, насамперед за рахунок використання інноваційних технологій	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ ТА ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 17. Сільське господарство та розвиток сільських територій
2.3. Забезпечити створення стійких систем виробництва продуктів харчування, що сприяють збереженню екосистем і поступово покращують якість земель та ґрунтів, насамперед за рахунок використання інноваційних технологій	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ ТА ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 17. Сільське господарство та розвиток сільських територій РОЗДІЛ IV. ТОРГІВЛЯ І ПИТАННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З ТОРГІВЛЕЮ Глава 4. Санітарні та фітосанітарні заходи
2.4. Знизити волатильність цін на продукти харчування	Не передбачено
Ціль 3. Міцне здоров'я і благополуччя	
3.1. Знизити материнську смертність	Не передбачено
3.2. Мінімізувати смертність, якій можна запобігти, серед дітей віком до 5 років	Не передбачено
3.3. Зупинити епідемії ВІЛ/СНІДу та туберкульозу, у тому числі за рахунок використання інноваційних практик та засобів лікування	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 22. Громадське здоров'я Стаття 427, Стаття 428, Додаток XL
3.4. Знизити передчасну смертність від неінфекційних захворювань	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 22. Громадське здоров'я Стаття 427, Стаття 428, Додаток XL
3.5. Знизити на чверть передчасну смертність населення, у тому числі за рахунок упровадження інноваційних підходів до діагностики захворювань	Не передбачено

Завдання ЦСР	Частина Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що корелює із завданням ЦСР
3.6. Знизити рівень отримання тяжких травм і смертності внаслідок ДТП, у тому числі за рахунок використання інноваційних практик реанімування, лікування та реабілітації постраждалих унаслідок ДТП	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 22. Громадське здоров'я Додаток XL
3.7. Забезпечити загальну якісну імунізацію населення з використанням інноваційних препаратів	Не передбачено
3.8. Знизити поширеність тютюнокуріння серед населення з використанням інноваційних засобів інформування про негативні наслідки тютюнокуріння	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 22. Громадське здоров'я Стаття 427, Стаття 428, Додаток XL
3.9. Здійснити реформу фінансування системи охорони здоров'я	Не передбачено
Ціль 4. Якісна освіта	
4.1. Забезпечити доступність якісної шкільної освіти для всіх дітей та підлітків	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 23. Освіта, навчання та молодь Стаття 433
4.2. Забезпечити доступність якісного дошкільного розвитку для всіх дітей	Не передбачено
4.3. Забезпечити доступність професійної освіти	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 23. Освіта, навчання та молодь Стаття 432
4.4. Підвищити якість вищої освіти та забезпечити її тісний зв'язок з наукою, сприяти формуванню в країні міст освіти та науки	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 23. Освіта, навчання та молодь Стаття 431 ДОДАТОК XLI
4.5. Збільшити поширеність серед населення знань і навичок, необхідних для отримання гідної роботи та підприємницької діяльності	Не передбачено
4.6. Ліквідувати гендерну нерівність серед шкільних учителів	Не передбачено
4.7. Створити у школах сучасні умови навчання, включаючи інклюзивне, на основі інноваційних підходів	Не передбачено
Ціль 5. Гендерна рівність	
5.1. Створити умови для ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок і дівчат	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 21. Співробітництво у галузі зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей Стаття 420
5.2. Знизити рівень гендерно зумовленого та домашнього насильства, забезпечити ефективне запобігання його проявам та своєчасну допомогу постраждалим	Не передбачено
5.3. Заохочувати спільну відповідальність за ведення господарства та виховання дитини	Не передбачено
5.4. Забезпечити рівні можливості представництва на вищих рівнях прийняття рішень у політичному та суспільному житті	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 21. Співробітництво у галузі зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей Стаття 420

Завдання ЦСР	Частина Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що корелює із завданням ЦСР
5.5. Розширити доступ населення до послуг з планування сім'ї та знизити рівень підліткової народжуваності	Не передбачено
5.6. Розширити економічні можливості жінок	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 21. Співробітництво у галузі зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей Стаття 419
Ціль 6. Чиста вода та належні санітарні умови	
6.1. Забезпечити доступність якісних послуг з постачання безпечної питної води, будівництво та реконструкцію систем централізованого питного водопостачання із застосуванням новітніх технологій та обладнання	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 6. Навколишнє природне середовище ДОДАТОК XXX Директива № 98/83/ЄС про якість води, призначеної для споживання людиною
6.2. Забезпечити доступність сучасних систем водовідведення, будівництво та реконструкцію водозабірних та каналізаційних очисних споруд із застосуванням новітніх технологій та обладнання	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 6. Навколишнє природне середовище ДОДАТОК XXX Директива № 91/271/ЄЕС про очистку міських стічних вод
6.3. Зменшити обсяги скидання неочищених стічних вод, у першу чергу з використанням інноваційних технологій водоочиснення на державному та індивідуальному рівнях	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 6. Навколишнє природне середовище ДОДАТОК XXX Директива № 91/271/ЄЕС про очистку міських стічних вод
6.4. Підвищити ефективність водокористування	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 6. Навколишнє природне середовище ДОДАТОК XXX
6.5. Забезпечити впровадження інтегрованого управління водними ресурсами	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 6. Навколишнє природне середовище ДОДАТОК XXX Директива № 2000/60/ЄС про встановлення рамок діяльності Співтовариства у сфері водної політики
Ціль 7. Доступна та чиста енергія	
7.1. Розширити інфраструктуру та модернізувати мережі для забезпечення надійного та сталого енергопостачання на основі впровадження інноваційних технологій	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 1. Співробітництво у сфері енергетики, включаючи ядерну енергетику Стаття 338
7.2. Забезпечити диверсифікацію постачання первинних енергетичних ресурсів	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 1. Співробітництво у сфері енергетики, включаючи ядерну енергетику Стаття 338
7.3. Збільшити частку енергії з відновлюваних джерел у національному енергетичному балансі, зокрема за рахунок введення додаткових потужностей об'єктів, що виробляють енергію з відновлюваних джерел	Розділ IV. ТОРГІВЛЯ І ПИТАННЯ, ПОВ'ЯЗАНІЗ ТОРГІВЛЕЮ Глава 13. Торгівля та сталий розвиток Стаття 293 РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 1. Співробітництво у сфері енергетики, включаючи ядерну енергетику Стаття 338
7.4. Підвищити енергоефективність економіки	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 1. Співробітництво у сфері енергетики, включаючи ядерну енергетику Стаття 293 РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 1. Співробітництво у сфері енергетики, включаючи ядерну енергетику Стаття 338 Додаток XXVII

Завдання ЦСР	Частина Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що корелює із завданням ЦСР
Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання	
8.1. Забезпечити стійке зростання ВВП на основі модернізації виробництва, розвитку інновацій, підвищення експортного потенціалу, виводу на зовнішні ринки продукції з високою часткою доданої вартості	РОЗДІЛ IV. ТОРГІВЛЯ І ПИТАННЯ, ПОВ'ЯЗАНІЗ ТОРГІВЛЕЮ РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО
8.2. Підвищувати ефективність виробництва на засадах сталого розвитку та розвитку високотехнологічних конкурентних виробництв	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 10. Політика у сфері промисловості та підприємництва
8.3. Підвищити рівень зайнятості населення	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 13. Торгівля та сталий розвиток Стаття 291 Глава 21. Співробітництво у галузі зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей Стаття 419
8.4. Скоротити частку молоді, яка не працює, не навчається і не набуває професійних навичок	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 23. Освіта, навчання та молодь Стаття 434
8.5. Сприяти забезпеченню надійних та безпечних умов праці для всіх працюючих, зокрема шляхом застосування інноваційних технологій у сфері охорони праці та промислової безпеки	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 13. Торгівля та сталий розвиток Стаття 290
8.6. Створити інституційні та фінансові можливості для самореалізації потенціалу економічно активної частини населення та розвитку креативної економіки	Не передбачено
Ціль 9. Промисловість, інновації та інфраструктура	
9.1. Розвивати якісну, надійну, сталу та доступну інфраструктуру, яка базується на використанні інноваційних технологій у т. ч. екологічно чистих видів транспорту	РОЗДІЛ IV. ТОРГІВЛЯ І ПИТАННЯ, ПОВ'ЯЗАНІЗ ТОРГІВЛЕЮ Підрозділ 7. Транспортні послуги РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 7. Транспорт
9.2. Забезпечити розширення використання електротранспорту та відповідної мережі інфраструктури	РОЗДІЛ IV. ТОРГІВЛЯ І ПИТАННЯ, ПОВ'ЯЗАНІЗ ТОРГІВЛЕЮ Підрозділ 7. Транспортні послуги РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 7. Транспорт
9.3. Забезпечити доступність дорожньо-транспортної інфраструктури, яка базується на використанні інноваційних технологій, зокрема через розширення форм участі держави у різних інфраструктурних проектах	РОЗДІЛ IV. ТОРГІВЛЯ І ПИТАННЯ, ПОВ'ЯЗАНІЗ ТОРГІВЛЕЮ Підрозділ 7. Транспортні послуги РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 7. Транспорт
9.4. Сприяти прискореному розвитку високо- та середньовисокотехнологічних секторів переробної промисловості, які формуються на основі використання використанні ланцюгів «освіта – наука – виробництво» та кластерного підходу за напрямками: розвиток інноваційної екосистеми; розвиток інформаційно-телекомунікаційних технологій (ІКТ); застосування ІКТ в АПК, енергетиці, транспорті та промисловості; високотехнологічне машинобудування; створення нових матеріалів; розвиток фармацевтичної та біоінженерної галузей	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 10. Політика у сфері промисловості та підприємництва

Завдання ЦСР	Частина Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що корелює із завданням ЦСР
9.5. Створити фінансову та інституційну системи (інноваційну інфраструктуру), що забезпечуватимуть розвиток наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 8. Космос Глава 9. Співробітництво у сфері науки та технологій
9.6. Забезпечити доступність Інтернету, особливо у сільській місцевості	РОЗДІЛ IV. ТОРГІВЛЯ І ПИТАННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З ТОРГІВЛЕЮ Підрозділ 5. Телекомунікаційні послуги Статті 118 та 120 РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 14. Інформаційне суспільство
9.7. Забезпечити збільшення участі молоді у наукових дослідженнях	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 9. Співробітництво у сфері науки та технологій
Ціль 10. Скорочення нерівності	
10.1. Забезпечити прискорене зростання доходів найменш забезпечених 40 відсотків населення	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 21. Співробітництво у галузі зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей Стаття 420 (пп. g)
10.2. Запобігати проявам дискримінації в суспільстві	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 21. Співробітництво у галузі зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей Стаття 420 (пп. m)
10.3. Забезпечити доступність послуг соціальної сфери	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 21. Співробітництво у галузі зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей Стаття 420 (пп. j)
10.4. Проводити політику оплати праці на засадах рівності та справедливості	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 21. Співробітництво у галузі зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей Стаття 420 (пп. c, d, e)
10.5. Провести реформу пенсійного страхування на засадах справедливості та прозорості	Не передбачено
ЦІЛЬ 11. Сталий розвиток міст і громад	
11.1. Забезпечити доступність житла	Не передбачено
11.2. Забезпечити розвиток поселень і територій виключно на засадах комплексного планування та управління за участю громадськості	Не передбачено
11.3. Забезпечити збереження культурної і природної спадщини із залученням приватного сектору	Не передбачено
11.4. Забезпечити своєчасне оповіщення населення про надзвичайні ситуації з використанням інноваційних технологій	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 6. Навколишнє середовище Статті 360–366
11.5. Зменшити негативний вплив забруднюючих речовин, у т. ч. на довкілля міст, зокрема шляхом використання інноваційних технологій	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 6. Навколишнє середовище Статті 360–366
11.6. Забезпечити розробку і реалізацію стратегій місцевого розвитку, спрямованих на економічне зростання, створення робочих місць, розвиток туризму, рекреації, місцевої культури і виробництво місцевої продукції	Не передбачено

Завдання ЦСР	Частина Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що корелює із завданням ЦСР
Ціль 12. Відповідальне споживання та виробництво	
12.1. Знизити ресурсоемність економіки	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО
12.2. Зменшити втрати продовольства у виробничо-збутових ланцюжках	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 17. Сільське господарство та розвиток сільських територій
12.3. Забезпечити стале використання хімічних речовин на основі інноваційних технологій та виробництв	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 6. Навколишнє середовище Стаття 361
12.4. Зменшити обсяг утворення відходів і збільшити обсяг їх переробки та повторного використання на основі інноваційних технологій та виробництв	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 1. Співробітництво у сфері енергетики, включаючи ядерну енергетику Статті 337, 339, 342, Глава 6. Навколишнє середовище Статті 361, 365 РОЗДІЛ IV. ТОРГІВЛЯ І ПИТАННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З ТОРГІВЛЕЮ Підрозділ 7 Транспортні послуги Стаття 135
Ціль 13. Пом'якшення наслідків зміни клімату	
13.1. Обмежити викиди парникових газів в економіці	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 6. Навколишнє природне середовище ДОДАТОК XXXI Директива № 2003/87/ЄС про встановлення схеми торгівлі квотами на викиди парникових газів
Ціль 14. Збереження морських ресурсів	
14.1. Скоротити забруднення морського середовища	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 6. Навколишнє природне середовище ДОДАТОК XXXI
14.2. Забезпечити стале використання і захист морських та прибережних екосистем, підвищення їх стійкості та відновлення на основі інноваційних технологій	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 6. Навколишнє природне середовище ДОДАТОК XXXI
14.3. Запровадити ефективне регулювання видобутку морських біоресурсів	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 18. Політика у галузі рибальства та морська політика. Частина 1. Політика у галузі рибальства
Ціль 15. Захист та відновлення екосистем суші	
15.1. Забезпечити збереження, відновлення та стале використання наземних і внутрішніх прісноводних екосистем	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 6. Навколишнє природне середовище ДОДАТОК XXX
15.2. Сприяти сталому управлінню лісами	РОЗДІЛ IV. ТОРГІВЛЯ ТА ПИТАННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З ТОРГІВЛЕЮ Глава 13. Торгівля та сталий розвиток. Стаття 294. РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 6. «Навколишнє природне середовище» ДОДАТОК XXX
15.3. Відновити деградовані землі та ґрунти з використанням інноваційних технологій	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 17. Сільське господарство та розвиток сільських територій; ДОДАТОК XXXVIII
15.4. Забезпечити збереження гірських екосистем	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 6. Навколишнє природне середовище ДОДАТОК XXX

Завдання ЦСР	Частина Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що корелює із завданням ЦСР
Ціль 16. Мир, справедливість та сильні інститути	
16.1. Скоротити поширеність насильства	Не передбачено
16.2. Збільшити виявлення постраждалих від торгівлі людьми та всіх форм експлуатації	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 21. Співробітництво у галузі зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей Стаття 420
16.3. Підвищити рівень довіри до суду та забезпечити рівний доступ до правосуддя	РОЗДІЛ III. ЮСТИЦІЯ, СВОБОДА ТА БЕЗПЕКА Стаття 14, 24 РОЗДІЛ VII. ІНСТИТУЦІЙНІ, ЗАГАЛЬНІ ТА ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ Глава 2. Загальні та прикінцеві положення Стаття 471
16.4. Зміцнити систему запобігання та протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та поширення зброї масового знищення	РОЗДІЛ II. ПОЛІТИЧНИЙ ДІАЛОГ ТА РЕФОРМИ, ПОЛІТИЧНА АСОЦІАЦІЯ, СПІВРОБІТНИЦТВО ТА КОНВЕРГЕНЦІЯ У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЇ ТА БЕЗПЕКОВОЇ ПОЛІТИКИ Стаття 11 РОЗДІЛ II. ПОЛІТИЧНИЙ ДІАЛОГ ТА РЕФОРМИ, ПОЛІТИЧНА АСОЦІАЦІЯ, СПІВРОБІТНИЦТВО ТА КОНВЕРГЕНЦІЯ У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЇ ТА БЕЗПЕКОВОЇ ПОЛІТИКИ Стаття 13 РОЗДІЛ III. ЮСТИЦІЯ, СВОБОДА ТА БЕЗПЕКА Статті 20 та 23
16.5. Скоротити незаконний обіг зброї, боєприпасів та вибухових матеріалів	РОЗДІЛ II. ПОЛІТИЧНИЙ ДІАЛОГ ТА РЕФОРМИ, ПОЛІТИЧНА АСОЦІАЦІЯ, СПІВРОБІТНИЦТВО ТА КОНВЕРГЕНЦІЯ У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЇ ТА БЕЗПЕКОВОЇ ПОЛІТИКИ Стаття 12
16.6. Скоротити масштаби корупції	РОЗДІЛ III. ЮСТИЦІЯ, СВОБОДА ТА БЕЗПЕКА Стаття 22
16.7. Підвищити ефективність діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 14. Інформаційне суспільство Стаття 391
16.8. Відновити територію, постраждалу від конфлікту (Донбас)	Не передбачено
16.9. Зміцнити соціальну стійкість, сприяти розбудові миру та громадській безпеці (конфліктне та постконфліктне врегулювання)	Не передбачено
Ціль 17. Партнерство заради сталого розвитку	
17.1. Мобілізувати додаткові фінансові ресурси на основі заохочення інвестицій іноземних та вітчизняних інвесторів	Не передбачено
17.2. Послідовно знижувати боргове навантаження на економіку	Не передбачено
17.3. Розвивати партнерські відносини влади і бізнесу для досягнення Цілей Сталого Розвитку	РОЗДІЛ V. ЕКОНОМІЧНЕ І ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО Глава 26. Співробітництво з питань громадянського суспільства Стаття 444

Висновки експрес-аналізу Угоди про асоціацію між Україною та ЄС

ЦСР-1. Урахована в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС (далі – Угода), а саме у пунктах j та k статті 420 глави 21 «Співробітництво у галузі зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей»: «j) посилення рівня соціального захисту та модернізації систем соціального захисту, зокрема щодо якості, доступності та фінансової стабільності; k) скорочення бідності та посилення соціальної єдності».

ЦСР-2. Тісний взаємозв'язок спостерігається між главою 17 «Сільське господарство та розвиток сільських територій» розділу V Угоди та ЦСР-2, особливо в частині завдань, які стосуються розвитку аграрного виробництва. Так, вказана глава Угоди, як і ЦСР, декларує заохочення сучасного та сталого сільськогосподарського виробництва з урахуванням необхідності захисту навколишнього середовища, зокрема – поширення застосування методів органічного виробництва та використання біотехнологій; покращання конкурентоспроможності сільськогосподарського сектору й ефективності та прозорості ринків, а також умов для інвестування; заохочення політики якості сільськогосподарської продукції у сферах стандартів продукції, вимог щодо виробництва та схем якості. Крім того, з проблематикою подолання голоду через забезпечення доступності збалансованого харчування (завдання ЦСР 2.1) корелюють підпункти j, k статті 420 глави 21 «Співробітництво у галузі зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей» розділу V Угоди, в яких окреслено спрямування розвитку співробітництво у сферах, визначених у попередній статті Угоди, на такі цілі: посилення рівня соціального захисту та модернізації систем соціального захисту, зокрема щодо їх якості, доступності та фінансової стабільності; скорочення бідності та посилення соціальної єдності.

ЦСР-3. Аналіз взаємозв'язків між завданнями цієї ЦСР та Угодою показав, що завдання ЦСР 3.3. «Зупинити епідемії ВІЛ / СНІДу та туберкульозу, у тому числі за рахунок використання інноваційних практик та засобів лікування», ЦСР 3.4. «Знизити передчасну смертність від неінфекційних хвороб», ЦСР 3.6. «Знизити рівень отримання тяжких травм і смертності внаслідок ДТП, у тому числі за рахунок використання інноваційних практик реанімування, лікування та реабілітації постраждалих внаслідок ДТП», ЦСР 3.8. «Знизити поширеність тютюнокуріння серед населення з використанням інноваційних засобів інформування про негативні наслідки тютюнокуріння» відображені у розділі V «Економічне і галузеве співробітництво», зокрема у статті 427, пункті b) попередження і контроль над інфекційними хворобами, такими як ВІЛ / СНІД і туберкульоз, підвищення готовності до ризику спа-

лахів високопатогенних хвороб та імплементація міжнародних медико-санітарних правил, а також у статті 428. Так, Угодою передбачено зміцнення системи охорони здоров'я України та її потенціалу, зокрема шляхом упровадження реформ, подальшого розвитку первинної медико-санітарної допомоги та навчання персоналу, попередження і контроль над інфекційними хворобами, такими як ВІЛ / СНІД і туберкульоз, підвищення готовності до ризику спалахів високопатогенних хвороб та імплементацію міжнародних медико-санітарних правил, попередження та контроль за неінфекційними хворобами шляхом обміну інформацією та найкращими практиками, пропагування здорового способу життя, визначення основних детермінант здоров'я та проблем у галузі охорони здоров'я, серед яких здоров'я матері та дитини, психічне здоров'я, алкогольна, наркотична та тютюнова залежність.

ЦСР-4. Угода передбачає виконання заходів, що відповідають завданню ЦСР 4.1. «Забезпечити доступність якісної шкільної освіти для всіх дітей та підлітків». Так, стаття 433 розділу V «Економічне і галузеве співробітництво» декларує, що сторони вивчають можливості розвитку співробітництва в інших сферах, зокрема у сфері середньої освіти, дистанційного навчання та освіти протягом життя. Наступне завдання, яке корелює із Угодою, – це завдання ЦСР 4.3. «Забезпечити доступність професійної освіти». У статті 432 Угоди планується взаємодія розвитку систем професійно-технічної освіти та навчання, подальшого підвищення кваліфікації протягом трудової діяльності / життя, що відповідає реаліям у контексті змін на ринку праці. І, нарешті, поставлене завдання ЦСР 4.4. «Підвищити якість вищої освіти та забезпечити її тісний зв'язок з наукою, сприяти формуванню в країні міст освіти та науки», пов'язано зі статтею 431 – реформування та модернізація систем вищої освіти; сприяння зближенню у сфері вищої освіти, яке відбувається в рамках Болонського процесу; підвищення якості та важливості вищої освіти; поглиблення співробітництва між вищими навчальними закладами; розширення можливостей вищих навчальних закладів; активізація мобільності студентів та викладачів.

ЦСР-5. При проведенні експрес-аналізу виявлено, що окремі завдання ЦСР-5 тісно корелюють з главою 21 «Співробітництво у галузі зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей», відповідно до якої Сторони посилюють діалог та співробітництво щодо забезпечення гідної праці, політики зайнятості, безпечних та здорових умов праці, соціального діалогу, соціального захисту, соціального залучення, гендерної рівності та недискримінації.

ЦСР-6. Завдання ЦСР 6.1 «Забезпечити доступність якісних послуг з постачання безпечної питної води, будівництво та реконструкцію систем централізованого питного водопостачання із застосуванням новітніх технологій та обладнання» пов'язане з імплементацією Директиви № 98/83/ЄС про якість води, призначеної для споживання людиною. Директива встановлює необхідні стандарти для води, призначеної для споживання людиною. Її заходи пов'язані з індикаторами ЦСР 6.1.1–6.1.4, які стосуються доступу до безпечної питної води гарантованої якості. Завдання ЦСР 6.2 і 6.3 пов'язані з імплементацією Директиви № 91/271/ЄЕС про очистку міських стічних вод. Ця Директива є однією з найбільш дорогих у впровадженні, оскільки стосується усіх агломерацій (населених пунктів і промислових об'єктів) з чисельністю більше 2000 осіб. Завдання ЦСР 6.5 напряму пов'язане з імплементацією Водної рамкової директиви (Директива № 2000/60/ЄС про встановлення рамок діяльності Співтовариства у сфері водної політики). Директива передбачає виділення на території країни районів річкових басейнів та розроблення Плану управління для кожного району річкового басейну.

ЦСР-7. В Угоді представлені завдання забезпечення доступної та чистої енергії в рамках адаптованих для України Цілей Сталого Розвитку. Слід зазначити, що в Угоді доволі широко розкриваються й інші питання, дотичні до розвитку енергетичного сектору, які, проте, не охоплюються зазначеними завданнями ЦСР-7, зокрема враховані в пункті 3 статті 293, статті 338, додатку XXVII до глави 1 «Співробітництво у сфері енергетики, включаючи ядерну енергетику» розділу V «Економічне і галузеве співробітництво».

ЦСР-8. Увесь розділ IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» можна опосередковано вважати таким, що стосується завдань ЦСР-8, передусім щодо забезпечення стійкого зростання ВВП. Крім того, глава 10 «Політика у сфері промисловості та підприємництва» розділу V «Економічне та галузеве співробітництво» також належить до завдань ЦСР оскільки декларує співробітництво сторін Угоди з питань політики у сфері промисловості та підприємництва; покращення умов для підприємницької діяльності; підтримку вжиття заходів щодо стимулювання експорту в Україні; сприяння модернізації та реструктуризації окремих галузей промисловості України та ЄС. Крім того, у рамках експрес-аналізу виконано зіставлення завдань ЦСР-8 та положень Угоди, відповідно до яких: Сторони підтверджують свої зобов'язання щодо сприяння розвитку торгівлі у спосіб, що приводить до повної та ефективної зайнятості й гідної праці для всіх, зокрема чоловіків, жінок та молоді (розділ V, глава 13 «Торгівля та сталий розвиток», стаття 291); Сторони посилюють діалог та співробітництво

щодо забезпечення гідної праці, політики зайнятості, безпечних та здорових умов праці, соціального діалогу, соціального захисту, соціального залучення, гендерної рівності та недискримінації (розділ V, глава 21 «Співробітництво у галузі зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей», стаття 419); Сторони домовилися заохочувати поглиблення співробітництва та обмін досвідом в галузі молодіжної політики та неформальної освіти для молоді, у т. ч. через сприяння інтеграції молоді в суспільство загалом, мотивуючи її активну громадську позицію та ініціативність (глава 23 «Освіта, навчання та молодь», стаття 434).

ЦСР-9. Проведений експрес-аналіз засвідчив тісний взаємозв'язок між ЦСР-9 та низкою положень Угоди. Зокрема, у сфері транспорту можна відмітити зв'язок із підрозділом 7 «Транспортні послуги» розділу IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» та главою 7 «Транспорт» розділу V «Економічне та галузеве співробітництво». Завдання ЦСР-9, які стосуються промислового виробництва, інноваційного розвитку, а також питань розвитку науки, взаємопов'язані з положеннями глави 8 «Космос», глави 9 «Співробітництво у сфері науки та технологій» та глави 10 «Політика у сфері промисловості та підприємництва» розділу V «Економічне та галузеве співробітництво». Розвиток зв'язку, передусім Інтернету, корелює зі статтями 118 «Доступ та взаємозв'язок» та 120 «Універсальна послуга» підрозділу 5 «Телекомунікаційні послуги» розділу IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» та главою 14 «Інформаційне суспільство» розділу V «Економічне та галузеве співробітництво».

ЦСР-10. Ця ціль врахована в Угоді у шести пунктах статті 420 глави 21 «Співробітництво у галузі зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей», а саме: с) збільшення кількості та покращення якості робочих місць з гідними умовами праці; d) сприяння розвитку соціальної та юридичної справедливості у контексті реформуванні ринку праці; e) сприяння створенню на ринку праці таких умов, які б поєднували гнучкість та захищеність; g) стимулювання розвитку ринків праці, що сприяють залученню малозабезпечених осіб; j) посилення рівня соціального захисту та модернізації систем соціального захисту, зокрема щодо якості, доступності та фінансової стабільності; m) подолання дискримінації в усіх її формах та проявах. Крім того, можна вважати, що норми статті 424 Угоди також відображають досягнення ЦСР-10, зокрема йдеться про додаток XL до Угоди.

ЦСР-11. В Угоді містяться лише два з шести завдань ЦСР-11. Вони стосуються екології та безпеки (глава 6 «Навколишнє середовище», статті 360–366). Комплексний (сталий) розвиток поселень,

житлове забезпечення, робочі місця та економіка у документі не згадуються.

ЦСР-12. Тісний зв'язок спостерігається між главою 6 «Навколишнє середовище» розділу V Угоди та ЦСР-12, особливо в частині завдань, які стосуються поводження з хімічними речовинами, утилізацією відходів, ресурсозбереженням. Зокрема, вказана глава Угоди, як і ЦСР, передбачає співробітництво з метою збереження, захисту, поліпшення і відтворення якості навколишнього природного середовища, розсудливе та раціональне використання природних ресурсів. Серед іншого, передбачається здійснення міжнародних заходів у сферах управління відходами та ресурсами; хімічних речовин.

ЦСР-13, 14, 15. Щодо сфери охорони навколишнього середовища, то Угода містить додаток XXX до глави 6 «Навколишнє середовище» розділу V «Економічне і галузеве співробітництво». Цей додаток регламентує 29 джерел права ЄС (26 директив і 3 регламенти), які стосуються 8 секторів у галузі охорони довкілля, в тому числі і тих секторів, які пов'язані з завданнями ЦСР. На відміну від сучасного природоохоронного законодавства України, яке у багатьох аспектах є декларативним, джерела права ЄС часто визначають кількісні та якісні результати, які треба досягти кожній країні протягом визначеного періоду часу, та / або вичерпно окреслюють процедури.

ЦСР-13. Завдання ЦСР 13.1 напряму пов'язане з імплементацією додатків XXX і XXXI (сектор «Зміна клімату та захист озонового шару») до глави 6 «Навколишнє середовище» розділу V «Економічне і галузеве співробітництво». Директива № 2003/87/ЄС про встановлення схеми торгівлі квотами на викиди парникових газів спрямована на запровадження системи торгівлі дозвільними одиницями (квотами) на викиди з метою стимулювання зниження викидів парникових газів. Угода про асоціацію між Україною та ЄС передбачає виконання завдань, які стосуються не лише завдання ЦСР 13.1 щодо обмеження викидів парникових газів, а досягнення ЦСР-13 у цілому, тобто пом'якшення наслідків зміни клімату. Додаток XXXI містить вимогу до країн щодо розроблення плану дій на довготермінову перспективу у частині пом'якшення змін клімату та адаптації до них.

ЦСР-14. Завдання ЦСР 14.1 пов'язане з імплементацією Рамкової директиви про морську стратегію (Директива № 2008/56/ЄС про встановлення рамок діяльності Співтовариства у сфері екологічної політики щодо морського середовища). Директива спрямована на досягнення доброго екологічного стану морських водних об'єктів і забезпечення захисту морських ресурсів. Завдання ЦСР 14.2 опосередковано пов'язане з імплементацією Водної рамкової директиви (Директива № 2000/60/ЄС про

встановлення рамок діяльності Співтовариства у сфері водної політики), оскільки ця директива передбачає розроблення Планів управління для річкових басейнів (у тому числі прибережних). Завдання ЦСР 14.3 пов'язане з імплементацією глави 18 «Політика у галузі рибальства та морська політика. Частина 1. Політика у галузі рибальства» розділу V «Економічне і галузеве співробітництво». Зокрема, стаття 408 передбачає заходи щодо належного управління та найкращих практик в управлінні рибальством з метою забезпечення збереження та управління рибними запасами у спосіб, який забезпечує сталість таких запасів та ґрунтується на екосистемному підході.

ЦСР-15. Завдання ЦСР 15.1 пов'язане з імплементацією двох директив: Оселищної директиви (Директива № 92/43/ЄС про збереження природного середовища існування, дикої флори та фауни) та Водної рамкової директиви. Основною метою Оселищної директиви є сприяння збереженню біорізноманіття шляхом збереження природних середовищ і видів природної флори та фауни. Директива також спрямована на збереження територій, які мають природоохоронний статус. Завдання ЦСР 15.2 пов'язане з імплементацією статті 294 «Торгівля лісовою продукцією», яка спрямована на сприяння сталому управлінню лісовими ресурсами, та Оселищною директивою (в аспекті сприяння збереженню лісового біорізноманіття). Завдання ЦСР 15.3 в аспекті розвитку органічного виробництва пов'язане з імплементацією глави 17 «Сільське господарство та розвиток сільських територій» розділу V «Економічне і галузеве співробітництво» та додатку XXXVIII до глави 17 «Органічне фермерство». Завдання ЦСР 15.4 пов'язане з імплементацією Оселищної директиви (в аспекті сприяння збереженню біорізноманіття в гірських регіонах).

ЦСР-16 та 17. Низка статей Угоди сформульовані так, що їх імплементація безпосередньо сприятиме реалізації ЦСР в Україні. Насамперед це стосується безпекових питань: протидії тероризму, незаконній торгівлі зброєю, боротьбі зі злочинністю та корупцією. Проте ці напрями в Угоді значною мірою є рамково-декларативними.

Важливою в інструментальному контексті є співпраця з ЄС у сферах політики зайнятості та соціальної політики, запровадження верховенства права, розвитку електронного врядування, сприяння діалогу між учасниками громадянського суспільства. Поза межами конкретних формулювань ЦСР імплементація Угоди сприяє прискоренню реалізації ЦСР завдяки поступовому поширенню європейських практик ефективного врядування, отриманню технічної допомоги, що підвищує ефективність органів державного управління.

Додаток Д

Опис основних етапів проведення скринінгу ДСД

1. Скринінг проводиться, базуючись на підході до аналізу кожного з визначених у переліку ДСД щодо відповідності визначеним ЦСР, завданням та індикаторам, адаптованим для України.

2. Команда експертів розподіляє між собою всі ЦСР відповідно до сфери компетенції. Кожен експерт проводить скринінг усіх ДСД, відібраних для аналізу, щодо відповідності закріпленої за цим експертом цілі, адаптованої для України.

3. Дані заносять у таблиці MsExcel. Робочий формат таблиці 2 «Карта Профілю комплексної оцінки ЦСР України» (таблиця В.2 цього звіту) включає такі граfi для заповнення:

- Завдання ЦСР.
- ДСД.
- Сфера¹.
- Завдання, вказане в ДСД².
- Посилання³.
- Індикатор завдання, вказаного в ДСД⁴.
- Інституція, відповідальна за імплементацію завдання.
- Коментар щодо відповідності завдання / індикатора визначеному у стратегічному плані адаптованому завданню / індикатору.
- Термін виконання пункту / програми.

4. Кожен експерт також аналізує Закон України «Про державний бюджет на 2017 рік» у частині відображення в держбюджеті завдань, що відповідають завданням ЦСР. Для цього в колонці «f. Індикатор завдання, вказаного в ДСД» слід вказати суму, передбачену на фінансування цього заходу з розбивкою на спеціальний фонд (СФ) та загальний фонд (ЗФ) у форматі: Усього: _____ млн грн, з них _____ млн грн зі СФ та _____ млн грн із ЗФ.

5. Кожен експерт також здійснює експрес-аналіз Угоди про асоціацію між Україною та ЄС для визначення відповідного розділу та статті Угоди, що стосується завдань ЦСР. У результаті заповнюється Таблиця 3, що містить такі граfi:

- ЦСР / завдання ЦСР;

- частини Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що корелюють із завданням ЦСР.

6. Результати зводяться координатором проекту в єдині таблиці 1 та 2 (відповідно, таблиці В.1 і В.2 цього звіту), адаптовані для представлення даних у фінальний звіт.

7. Таблиця 1 «Профіль комплексної оцінки ЦСР України» має містити позначки щодо врахування тієї чи іншої цілі у відповідній програмі (сфері), а також вказувати на:

- групи ДСД (сфери), що розв'язують одне завдання;
- групи завдань, що вирішуються в одному ДСД(належать до однієї сфери);
- пробіли у врахуванні завдань;
- комплексну граfiчну оцінку врахування ЦСР у всіх ДСД (усіх сферах);
- комплексну граfiчну оцінку врахування ЦСР у СППУ.

8. Дані робочої таблиці використовуються координатором проекту для заповнення таблиці MsExcel в удосконаленому форматі Таблиці 2 до технічного завдання. Остання міститиме, зокрема, такі колонки:

- ЦСР.
- Завдання ЦСР.
- Сфера⁵.
- Національний / Галузевий план та найближча ціль / завдання, визначена в ДСД, що кореспондує з ЦСР / Завданням ЦСР.
- Індикатори виконання (досягнення) визначених завдань / цілей.
- Індикатор адаптованого національного завдання ЦСР.
- Інституція, відповідальна за імплементацію завдання (профільне міністерство).
- Коментар щодо відповідності завдання / індикатора визначеному у стратегічному плані адаптованому завданню / індикатору.

9. Зведені таблиці 1 та 2 направляються експертам та керівнику проекту для проведення комплексного аналізу з метою формування пропозицій та рекомендацій, що будуть зведені координатором проекту у фінальний звіт.

¹ Зазначається одна з визначених сфер;

² Ціль / завдання має бути ідентичною або логічно схожою до завдання ЦСР, вказаного у граfi 1.

³ Посилання на місце в аналізованому документі в форматі «Параграф (або стаття), пункт або підпункт».

⁴ Якщо індикатор має числові показники, вказувати їх у розрізі років (2015, 2020, 2025, 2030).

⁵ Зазначається одна з 13 сфер.

Додаток Е

Короткий опис аналізованих ДСД з погляду інкорпорації ЦСР

Стратегія сталого розвитку України на період до 2020 року. Стратегію складено з урахуванням структури та пріоритетів ЦСР, тому на концептуальному рівні нею передбачено реалізацію більшості завдань ЦСР. Пробілами документа є відсутність уваги до протидії насильству у різних його формах, а також відсутність засад вирішення проблем, пов'язаних з агресією на Сході України, що зумовлено часом прийняття Стратегії. Документу бракує конкретних завдань та репрезентативного набору індикаторів їх реалізації. І найголовніше, зазначений документ, по суті, не є стратегією сталого розвитку, оскільки не містить екологічної складової, у ньому відсутні екологічні індикатори та цільові показники, водночас сталий розвиток передбачає інтеграцію економічної, соціальної та екологічної складових.

СППУ. Документ охоплює широке коло завдань ЦСР та побудований з урахуванням їх пріоритетів. Важливою є деталізація завдань щодо реформування у рамках процесів децентралізації. Значну увагу приділено проблемам ефективності врядування, протидії корупції, а також вирішенню проблемних питань, що виникли через збройний конфлікт на Сході України. Варто вказати на спеціальну увагу, приділену в документі налагодженню партнерства з інститутами громадянського суспільства. При цьому за переважною більшістю завдань передбачено детальні кількісні індикатори.

Стратегія національної безпеки України (до 2020 року). Позитивним аспектом документа є те, що проблеми безпеки досить щільно пов'язуються з ефективністю державного врядування та протидією корупції. Водночас увага до проблем внутрішньої безпеки є недостатньою, зокрема в частині утвердження сили права (правосуддя), протидії поширенню зброї, насильству тощо. Документ містить економічні важелі зміцнення безпеки (насамперед, залучення іноземних інвестицій), проте їх викладено вельми неконкретно. Відсутні кількісні індикатори реалізації усіх без винятку завдань Стратегії.

Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року. Позитивним аспектом документа є спеціальні завдання щодо економічної реабілітації Донецької та Луганської об-

ластей та розв'язання нагальних проблем ВПО, хоча ці завдання не можна вважати вичерпними. Передбачено також підвищення якості державного управління у сфері регіонального розвитку та вдосконалення системи стратегічного планування на регіональному рівні. Проте цілісної системи заходів щодо підвищення ефективності діяльності органів місцевого самоврядування не сформовано. Загалом Стратегія не має формату управлінського документа, визначення конкретних завдань та індикаторів відсутні.

Стратегія подолання бідності (до 2020 року). У цьому документі спеціальна увага приділена запобіганню бідності та соціальному відчуженню серед ВПО, водночас бракує опрацювання проблем ефективного врядування у сфері соціального захисту та подолання бідності, особливо на місцевому рівні.

Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2016–2020 роки. Передбачене Програмою завдання щодо створення сприятливих умов для надходження інвестицій в економіку прикордонних регіонів є важливим для мобілізації додаткових фінансових ресурсів для досягнення цілей сталого розвитку. Водночас слід звернути увагу на відсутність завдань щодо зміцнення організаційної спроможності органів місцевого самоврядування до сприяння транскордонному співробітництву, удосконалення державної політики у цій сфері.

Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики в Україні» загалом є документом, який визначає певні орієнтири, але не передбачає конкретизації завдань, планів їх реалізації і тим більше – індикаторів виконання. За своєю природою документ, який має форму Закону, не є інструментальним, проте має визначати цілі державної політики. Ці цілі охоплюють практично усі поставлені ЦСР-16 та ЦСР-17 завдання за винятком вирішення проблем, пов'язаних з агресією на Сході України. Значну увагу приділено формуванню економічного підґрунтя розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності.

Енергетична стратегія України на період до 2030 року. Ця стратегія наразі вважається морально застарілою, оскільки не відповідає нинішніми вимогам та умовам розвитку енергетики, і

вже протягом тривалого часу ведеться робота над розробкою нового стратегічного документа у цій сфері. Проте вона є одним із небагатьох документів, які охоплюють період після 2020 р., та достатньою мірою репрезентує адаптовані для України ЦСР у сфері енергетики. При розробці нової енергетичної стратегії слід урахувати цільові індикатори, встановлені для відповідної ЦСР.

Національний план дій з відновлюваної енергетики на період до 2020 року представляє планові індикатори досягнення важливого завдання – розвитку відновлюваної енергетики в Україні до 2020 р., а встановлені у документі індикатори цілком відповідають визначеним в адаптованих для України ЦСР.

Національний план дій з енергоефективності на період до 2020 року найдетальніше з усіх інших ДСД визначає кроки, спрямовані на досягнення цілей підвищення енергоефективності національної економіки, які, серед іншого, визначені й у інших ДСД, зокрема згаданих вище, а саме: Енергетичній стратегії, Стратегії сталого розвитку до 2020 р. тощо.

Стратегія реформування державного управління на 2016–2020 роки. Стратегія сфокусована на реалізації завдання досягнення ефективності врядування та є профільною для Завдання ЦСР 16.7. Вона містить збалансовані підходи до стратегування, організації оперативної діяльності (на засадах інформатизації) та надання адміністративних послуг, а також кадрового забезпечення. Слід зазначити нерівномірне охоплення завдань стратегії індикаторами: щодо окремих завдань (наприклад, інформатизація) вони надто деталізовані, щодо інших (кадри, доступність послуг) – майже відсутні. Наразі Стратегії бракує спеціальних заходів щодо організації державного управління в умовах агресії на Сході України. Дотичним, проте не охопленим у Стратегії, є аспект партнерства з організаціями громадянського суспільства, зокрема налагодження відповідних процедур тощо.

Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки. У контексті ЦСР-16 та ЦСР-17 Стратегія належним чином відображає завдання зниження боргового навантаження на економіку та цільової спрямованості державних інвестицій, що дозволяє розглядати її як профільну для завдання ЦСР 17.2. Проте документу бракує визначених індикаторів.

Національна стратегія державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016–2020 роки. Стратегія формулює шляхи забезпечення процедур участі

громадськості у формуванні та реалізації державної політики та по суті має доповнювати Стратегію реформування державного управління. Проте відсутність в останній тематики партнерства може ускладнювати практичну координацію дій щодо реалізації обох документів. Документу також бракує уваги до сприяння самоорганізації суспільства, зокрема у протидії насильству на побутовому рівні, до підвищення ефективності самоврядування тощо.

Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки. Стратегія є профільною для завдання ЦСР 16.3 та конкретизує його реалізацію. Безперечним недоліком є відсутність кількісних індикаторів реалізації.

Загальнодержавна цільова програма розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року. Програма стосується переважно ЦСР-6 і охоплює усі завдання цієї цілі. Найбільш адекватно в документі відображено завдання ЦСР 6.5, яке стосується впровадження інтегрованого управління водними ресурсами. Щодо цього завдання є повна відповідність індикатора ЦСР 6.5.1 «Кількість річкових басейнів, для яких затверджені плани управління» та індикатора цільової програми «Кількість розроблених планів управління річковими басейнами та водними ресурсами».

Стратегія державної екологічної політики України на період до 2020 року. Стратегія спрямована на стабілізацію та поліпшення стану довкілля України шляхом інтеграції екологічної складової до соціально-економічного розвитку України з метою гарантування екологічно безпечного природного середовища для життя і здоров'я населення, впровадження екологічно збалансованої системи природокористування та збереження природних екосистем. Стратегія визначає 7 стратегічних цілей. Питання інтеграції є ключовими для Стратегії, зокрема на інтеграцію екологічної політики в галузеві політики спрямована ціль 4. Документ містить показники ефективності Стратегії (індикатори). Зазначимо також, що Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011–2015 роки було затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25 травня 2011 р. № 577-р., а План дій на 2016–2020 роки наразі існує лише у вигляді проекту.

Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні (2013–2020). Є одним з найконкретніших ДСД, в якому збалансовано проблеми ефективності державного управління та надання

адміністративних послуг. Реалізація завдань може бути контрольована за вельми деталізованими індикаторами. Проте досить тривалий термін дії Стратегії може призвести до недооцінки реального поступу у сфері інформатизації, який постійно прискорюється. Тому цілком імовірно, що кількісні показники, а також певні завдання вже нині потребують корекції.

Державна соціальна програма протидії торгівлі людьми на період до 2020 року. Програму сконцентровано на проблемах, передбачених завданням ЦСР 16.2, проте основна увага приділяється нормативно-правовим та організаційним аспектам зазначеної діяльності. Відтак, індикатори відображають розвиток інституційної спроможності відповідних державних органів. Водночас не визначені цільові показники щодо зменшення кількості постраждалих від торгівлі людьми, відсутні положення щодо налагодження партнерства з організаціями громадянського суспільства, які діють у цій сфері.

Національна стратегія у сфері прав людини (до 2020 року). Стратегія містить широкий спектр завдань, що відповідають ЦСР. Важливим є те, що увага звертається також на реалізацію права на участь в управлінні й організації самоврядування та партнерства. Стратегія є чи не єдиним чинним документом, що безпосередньо адресується до проблем домашнього насильства, гендерного насильства, утвердження у суспільстві нетерпимості до проявів неналежного поведіння тощо. Підкреслимо також окреме звернення до проблем ВПО.

Експортна стратегія України: Дорожня карта стратегічного розвитку торгівлі на період 2017–2021 років (Проект). Стратегія має впливати на досягнення ЦСР через передбачені завдання щодо сприяння залученню інвестицій (ЦСР 17.1).

Транспортна стратегія України на період до 2020 року. В контексті ЦСР-9 Стратегія належним чином відображає завдання щодо розвитку якісної, надійної, сталої та доступної інфраструктури. Водночас документу бракує визначення індикаторів, осучаснення в контексті розвитку екологічно чистих видів транспорту та продовження терміну його дії.

Стратегія розвитку високотехнологічних галузей до 2025 року (Проект, схвалений на засіданні Урядового комітету 06.04.2017 року). Стратегія спрямована на створення умов для стимулювання розвитку високотехнологічних галузей і переходу до інноваційної економіки та передбачає шляхи, заходи й індикатори досягнення цих цілей. Крім того, документ містить положення, які спри-

ятимуть всебічній реалізації дотичних завдань ЦСР-8 та ЦСР-9. Водночас наразі він усе ще лишається на стадії проекту, у зв'язку з чим заходи та індикатори його впровадження потребуватимуть актуалізації, а сам документ – остаточного ухвалення.

Державна цільова програма реформування залізничного транспорту на 2010–2019 роки. Передусім метою документа є проведення реформи залізничного транспорту і створення нової організаційно-правової та економічної моделі управління ним. Водночас заходи такої реформи ураховують виконання завдання ЦСР 9.1 у частині розвитку залізниці.

Державна цільова програма розвитку аеропортів на період до 2023 року. Програма насамперед спрямована на розвиток авіаційної галузі, при цьому її положення враховують реалізацію завдання ЦСР 9.1 у частині розвитку аеропортів.

Стратегія розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року. На сьогодні вона є єдиним системним документом, який визначає пріоритети державної аграрної політики на середньострокову перспективу та в цілому не суперечить завданням ЦСР. Певним недоліком Стратегії можна вважати обмежену кількість цільових індикаторів порівняно з наміченими нею цілями. Водночас Стратегія передбачає розробку Державної програми розвитку аграрного сектору економіки, тому є підстави вважати, що у новому програмному документі завдання ЦСР будуть враховані.

Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2016–2020 роки. Метою документа є створення сприятливих умов для розвитку і самореалізації української молоді, формування її громадянської позиції та національно-патріотичної свідомості. Завдання документа перекликаються з завданнями ЦСР-3, ЦСР-4, ЦСР-8 та ЦСР-11. Разом з тим у документі відсутні зіставні індикатори для визначення узгодженості з індикаторами ЦСР.

Загальнодержавна соціальна програма поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на 2014–2018 роки. Документ направлений на комплексне розв'язання проблем у сфері охорони праці, формування сучасного безпечного та здорового виробничого середовища, мінімізацію ризиків виробничого травматизму, професійних захворювань і аварій на виробництві. Програма містить індикатори, порівнянні з відповідними індикаторами, визначеними в адаптованих для України ЦСР, проте процес зіставлення ускладнюють різні строки реалізації документів.

Загальний опис урахування завдань ЦСР в ДСД

Аналіз чітко виокремлює групу ДСД, які мають комплексний характер та охоплюють майже усі завдання ЦСР. До таких документів належать Стратегія сталого розвитку України на період до 2020 року, Стратегія національної безпеки України, Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» та СППУ. Досить високий рівень системності демонструє також Державна стратегія у сфері прав людини. На нашу думку, ефективність реалізації завдань з інкорпорації ЦСР чи не в першу чергу зумовлюється наявністю відповідних профільних програм. На відміну від загальної згадки про пріоритети у більшості комплексних документів, секторальні програми, як правило, містять детальні переліки заходів, нерідко – відповідні індикатори та відповідальних виконавців. Проте слід зазначити, що і завдання, і індикатори їх виконання за цілями виписані переважно до 2020 року.

ЦСР-1. Практично кожне з трьох завдань ЦСР-1 висвітлене всього у двох ДСД: Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» та Стратегії подолання бідності до 2020 року. Саме ці документи можна вважати базовими для відстеження досягнення Україною ЦСР. Проте варто зазначити, що перший документ не містить жодного плану реалізації чи індикаторів виконання завдань, а другий затверджений на період до 2020 року. Всі завдання ЦСР-1 належать до сфери «Соціальний захист». На нашу думку, найбільшою проблемою щодо врахування ЦСР-1 у ДСД є відсутність як логічно схожих завдань до завдань ЦСР-1, так і індикаторів їх виконання, окрім завдання ЦСР 1.2.

ЦСР-2. Усі чотири завдання ЦСР-2 прямо чи опосередковано відображені у семи ДСД. Найтісніший взаємозв'язок виявлено між завданнями ЦСР-2 та Стратегією розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року, передусім із завданнями ЦСР 2.2. та ЦСР 2.3, які стосуються збільшення продуктивності праці в сільському господарстві та створення стійких систем виробництва продуктів харчування. Водночас завдання ЦСР 2.1 та ЦСР 2.4, крім сфери «Сільське господарство», тісно пов'язані зі сферами «Соціальний захист» і «Торгівля, промисловість та економічний розвиток». Однак у проаналізованих ДСД соціального спрямування не вдалося виявити положення, що передбачають заходи, які спрямовані на забезпечення соціальної складової продовольчої безпеки загалом та, зокрема, відповідають першому завданню ЦСР-2 щодо забезпечення доступності збалансованого харчування для населення. Слабкою ланкою всіх ДСД, дотичних до ЦСР-2, за

винятком СППУ, є відсутність чіткої відповідності між визначеними завданнями та встановленими індикаторами.

ЦСР-3. Найбільшим охопленням серед проаналізованих ДСД за завданнями ЦСР-3 характеризується СППУ. Цей документ визначає як завдання, так і ряд конкретних індикаторів із їх розбивкою за роками. Також цілий ряд конкретних завдань та індикаторів містить Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року, яка за деякими напрямками є найбільш конкретною з погляду формулювання та адресності завдань. Окремі завдання визначені Загальнодержавною цільовою соціальною програмою протидії ВІЛ-інфекції / СНІДу на 2014–2018 роки, Національною стратегією з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація», Державною цільовою соціальною програмою «Молодь України» на 2016–2020 роки, Національною стратегією у сфері прав людини (до 2020 року). Водночас завдання, що визначені у цих ДСД, недостатньо підкріплені конкретними індикаторами. На жаль, дуже мало конкретних напрямів визначено у такому важливому ДСД, як Стратегія сталого розвитку України на період до 2020 року.

ЦСР-4. Ця ціль є найбільш охопленою такими ДСД, як СППУ, Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року. При цьому слід відмітити, що Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року перенасичена завданнями, які мають надто загальний характер. Крім того, вони не підкріплені конкретними числовими індикаторами. Такий документ, як Державна цільова програма «Національний план дій з реалізації Конвенції про права інвалідів» на період до 2020 року дає конкретні індикатори щодо завдання, де зазначені заходи з розвитку інклюзивної освіти. Ще низка ДСД, зокрема Стратегія подолання бідності (до 2020 року), Національна стратегія у сфері прав людини (до 2020 року), Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні (2013–2020 роки), визначають завдання за окремими напрямками, які, на жаль, не конкретизовані індикаторами.

ЦСР-5. Завдання ЦСР 5.2. на міжгалузевому рівні враховано у СППУ та у двох ДСД: Загальнодержавній цільовій соціальній програмі протидії ВІЛ-інфекції / СНІДу на 2014–2018 роки та Національній стратегії у сфері прав людини (до 2020 року). Останній ДСД також враховує завдання ЦСР 5.1.

(Створити умови для ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок і дівчат) та завдання ЦСР 5.4. (Забезпечити рівні можливості представництва на вищих рівнях прийняття рішень у політичному та суспільному житті), яке також відображене в Стратегії реформування державного управління на 2016–2020 роки. Завдання ЦСР 5.6. знайшло своє відображення у Стратегії подолання бідності (до 2020 року). Не знайшли своє відображення в ДСД завдання ЦСР 5.3. та ЦСР 5.5.

ЦСР-6. ЦСР-6 має 5 завдань і 13 індикаторів. Завдання цілі у тій чи іншій формі відображені у восьми ДСД: СППУ; Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року; Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2016–2020 роки; Енергетична стратегія України на період до 2030 року; Національний план дій з енергоефективності на період до 2020 року; Загальнодержавна цільова програма розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року; Стратегія державної екологічної політики України на період до 2020 року; Загальнодержавна програма розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року.

Найбільш комплексно завдання ЦСР-6 представлені у ДСД, які стосуються екологічної політики, це Загальнодержавна цільова програма розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року, Стратегія державної екологічної політики України на період до 2020 року та Додаток ХХХ до глави 6 «Навколишнє природне середовище» розділу V «Економічне і галузеве співробітництво» Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

ЦСР-7. Енергетика у системі адаптованих для України ЦСР (у розрізі визначених відповідно до цієї системи завдань та індикаторів) є повністю охопленою ДСД. Основні серед завдань – ЦСР 7.3 та ЦСР 7.4 – можна вважати такими, які забезпечені секторальними програмами; ними є Національний план дій з відновлюваної енергетики на період до 2020 року та Національний план дій з енергоефективності на період до 2020 року.

ЦСР-8. Питання економічного розвитку в контексті реалізації завдань ЦСР найбільш повно охоплено СППУ, положення якого передбачають досягнення економічного зростання країни в цілому та окреслюють завдання й індикатори, дотичні до ЦСР 8.1, ЦСР 8.2 та ЦСР 8.6. Водночас практичне досягнення позитивних зрушень в економіці неможливе без вирішення поставлених завдань і на галузевому рівні. Однак проаналізовані ДСД переважною більшістю є декларативними або

позбавлені індикативних вимірів, що не дозволяє стверджувати про комплексність досягнення поставленої цілі. Завдання ЦСР 8.3 ураховано у міжгалузевих ДСД: СППУ, Стратегії національної безпеки України (до 2020 року), Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, Стратегії подолання бідності (до 2020 року), Державній програмі розвитку транскордонного співробітництва на 2016–2020 роки, Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики». Разом з тим після завершення в цьому році Програми сприяння зайнятості населення та стимулювання створення нових робочих місць на період до 2017 року вказане завдання залишається без галузевого документа. Завдання ЦСР 8.4 враховане у Стратегії подолання бідності (до 2020 року) та відображене у Державній цільовій соціальній програмі «Молодь України» на 2016–2020 роки. Завдання ЦСР 8.5 знайшло своє відображення не тільки у секторальній Загальнодержавній соціальній програмі поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на 2014–2018 роки, а й в Енергетичній стратегії України на період до 2030 року.

ЦСР-9. У державних програмних та стратегічних документах закладено передумови для часткового досягнення цієї ЦСР у середньостроковій перспективі. Разом з тим щодо кожної з ключових складових ЦСР-9 є прогалини (не кажучи про середньостроковість документів), які потребують заповнення. Зокрема, що стосується розвитку транспорту, то численна кількість проаналізованих документів декларують необхідність всеосяжного розвитку інфраструктури. Водночас за переважною більшістю відсутні індикатори виконання поставлених завдань та практично не окреслено бачення розвитку екологічно чистих видів транспорту, а тим паче – широкого впровадження використання громадянами електрокарів. Компоненти ЦСР 9.4 і ЦСР 9.5 щодо розвитку високо- та середньовисокотехнологічних секторів промисловості зі спонуканням до розвитку наукових розробок ураховано у Стратегії розвитку високотехнологічних галузей до 2025 року, яка наразі лишається на стадії проекту та з плином часу потребує актуалізації.

ЦСР-10. Завдання ЦСР 10.1 і ЦСР 10.4 висвітлені у двох ДСД (СППУ та Стратегія подолання бідності), обидва вони стосуються сфери «Соціальний захист». Завдання ЦСР 10.5 знайшло своє відображення у чотирьох ДСД, два з яких згадані вище, у Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» його лише задекларовано, а у Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року поставлено вузько (а саме, лише у частині жителів сільських територій).

Завдання ЦСР 10.2 викладене у трьох ДСД, причому один з них варто віднести до міжгалузевого рівня (Національна стратегія у сфері прав людини), а два інших зосереджуються на питанні запобігання проявам дискримінації конкретних уразливих категорій громадян; це – Державна цільова програма «Національний план дій з реалізації Конвенції про права інвалідів» на період до 2020 року та Загальнодержавна цільова соціальна програма протидії ВІЛ-інфекції / СНІДу на 2014–2018 роки. Завдання ЦСР 10.2 стосується виключно сфери «Соціальний захист».

Завдання ЦСР 10.3 представлено найбільш повно, воно виписане загалом у 11 ДСД і стосується шести сфер («Соціальний захист», «Освіта», «Здоров'я», «Транспорт та інфраструктура, міський розвиток», «Спорт», «Інформатизація»).

ЦСР-11. Завдання ЦСР-11 розпорошені за різними національними та галузевими стратегічними документами: Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року, Стратегія сталого розвитку «Україна– 2020», СППУ, Стратегія національної безпеки України (до 2020 року), Стратегія подолання бідності (до 2020 року), Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2016–2020 роки, Про засади внутрішньої і зовнішньої політики, Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2016–2020 роки, Державна цільова програма «Національний план дій з реалізації Конвенції про права інвалідів» на період до 2020 року, Національна стратегія з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація», Енергетична стратегія України на період до 2030 року, Національний план дій з відновлюваної енергетики на період до 2020 року, Національний план дій з енергоефективності на період до 2020 року, Національна стратегія державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016–2020 роки, Загальнодержавна цільова програма розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року, Стратегія державної екологічної політики України на період до 2020 року, Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні (2013–2020 роки), Довгострокова стратегія розвитку української культури – стратегія реформ (з 2016 року), Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Транспортна стратегія України на період до 2020 року, Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року. Проте вказані документи мають переважно декларативний характер.

На жаль, комплексної секторальної програми сталого розвитку населених пунктів в Україні не

існує. Разом з тим актуальність такого комплексного узагальнення велика, адже не реалізованими залишаються важливі галузеві програми та закони. Найважливішою новітньою тенденцією у забезпеченні сталого розвитку будівництва та населених пунктів став перехід до управління життєвим циклом будівель та споруд з урахуванням технічних, економічних, енергетичних та екологічних аспектів, а також розвиток «цифрового будівництва» – будівельного інформаційного моделювання. Вітчизняна практика, чинна нормативна база та її перспективні напрацювання не враховують вказаних тенденцій. Залишається нерозвиненим управління об'єктами нерухомості взагалі та з урахуванням ЦСР зокрема. Недостатня увага приділена механізмам участі громадськості та інноваційним шляхам вирішення проблем сталого розвитку.

ЦСР-12. Завдання ЦСР-12 характеризуються різним ступенем репрезентативності в опрацьованих ДСД. Зокрема, завдання ЦСР 12.1, 12.3 та 12.4, які стосуються зниження ресурсоемності економіки, забезпечення сталого використання хімічних речовин, зменшення обсягів утворення відходів і поглиблення їх переробки, досить повно відображені у ДСД, насамперед екологічного спрямування. Вирішення завдання ЦСР 12.2 щодо зменшення втрат продовольства у виробничо-збутових ланцюжках опосередковано враховано у двох ДСД та потребує подальшого розвитку в інших нормативно-правових актах.

ЦСР-13. ЦСР-13 має одне завдання і один індикатор. Це завдання у тій чи іншій формі відображено, зокрема, у: СППУ, Енергетичній стратегії України на період до 2030 року, Стратегії державної екологічної політики України на період до 2020 року. Опосередковано завдання ЦСР 13.1 пов'язано ще з двома ДСД: 1) Національний план дій з відновлюваної енергетики на період до 2020 року; 2) Національний план дій з енергоефективності на період до 2020 року. Ці плани дій напряму не передбачають обмеження викидів парникових газів, хоча їх реалізація в цілому має привести до суттєвого зниження таких викидів.

ЦСР-14. ЦСР-14 має 3 завдання і 5 індикаторів. Завдання ЦСР-14 тою чи іншою мірою відображені у СППУ та Стратегії державної екологічної політики України на період до 2020 року.

Найбільш комплексно завдання ЦСР-14 представлені у ДСД, які стосуються екологічної політики. Це: 1) Стратегія державної екологічної політики України на період до 2020 року, 2) Додаток ХХХ до глави 6 «Навколишнє природне середовище» розділу V «Економічне і галузеве співробітництво» Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

ЦСР-15. ЦСР-15 має 4 завдання і 13 індикаторів. Завдання ЦСР-15 у тій чи іншій формі відображені у таких ДСД: СППУ; Стратегія національної безпеки України (до 2020 року); Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року; Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2016–2020 роки; Загальнодержавна цільова програма розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року; Стратегія державної екологічної політики України на період до 2020 року; Стратегія розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року. Найбільш комплексно завдання ЦСР-15 представлені у ДСД, які стосуються екологічної політики. Це Стратегія державної екологічної політики України на період до 2020 року й Додаток ХХХ до глави 6 «Навколишнє природне середовище» розділу V «Економічне і галузеве співробітництво» Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

ЦСР-16. З поля зору Стратегії сталого розвитку України на період до 2020 року, Стратегії національної безпеки України, Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» та СППУ випали завдання ЦСР 16.1 та ЦСР 16.2 (брак системних заходів щодо подолання насильства, на жаль, є характерним для державної політики в Україні, в якій цей напрям досі не розглядався як пріоритетний) і ЦСР 16.8 (програмування економічних аспектів відновлення Донбасу поки що перебуває на початкових етапах). Проте Державна стратегія у сфері прав людини компенсує браку уваги до ЦСР 16.1 та ЦСР 16.2.

Наразі забезпеченими секторальними програмами можна вважати ЦСР16.1 (Національна стратегія у сфері прав людини до 2020 року), ЦСР 16.2 (Державна соціальна програма протидії торгівлі людьми на період до 2020 року), ЦСР 16.3 (Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки), ЦСР 16.7. (Стратегія реформування державного управління на 2016–2020 роки та Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні (2013–2020 роки)).

Між тим відсутні секторальні середньострокові програми для таких важливих системних завдань, як ЦСР 16.4 (Зміцнити систему запобігання та про-

тидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та поширення зброї масового знищення), ЦСР 16.6 (Скоротити масштаби корупції), ЦСР 16.8 і ЦСР 16.9 (Відновити територію, постраждалу від конфлікту (Донбас) та Зміцнити соціальну стійкість, сприяти розбудові миру та громадській безпеці (конфліктне та постконфліктне врегулювання), відповідно).

Також у ході аналізу виявлено відсутність належного відображення у ДСД ЦСР 16.5 «Скоротити незаконний обіг зброї, боєприпасів та вибухових матеріалів». Недостатнім видається врахування ЦСР 16.6 – «Скоротити масштаби корупції» – воно присутнє лише у комплексних ДСД, тоді як секторальні програми цілеспрямованих кроків щодо протидії корупції (насамперед шляхом руйнування її підґрунтя) не містять. Відсутня також інтеграція до ДСД вирішення проблем, пов'язаних з агресією на Сході України (ЦСР 16.8, ЦСР 16.9). Причому якщо соціальні проблеми ВПО ще враховані у комплексних програмах, то відбудова економіки регіону поки що програмно не пророблена.

ЦСР-17. Недостатнім є відображення необхідності розвитку партнерських відносин влади і бізнесу щодо досягнення Цілей Сталого Розвитку: як принцип реалізації він зазначений лише у двох системних ДСД (Стратегія сталого розвитку України до 2020 року, Стратегія національної безпеки України). У ширшому сенсі завдання щодо налагодження партнерства влади з організаціями громадянського суспільства містяться у СППУ, Стратегії реформування державного управління на 2016–2020 роки та Національній стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016–2020 роки. Проте практичні заходи щодо впровадження відносин партнерства, які є одними з визначальних в ідеології ЦСР, у секторальних ДСД не передбачені. Забезпеченими секторальними програмами можна вважати ЦСР 17.2 (Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки в частині державного боргу). Завдання ЦСР 17.3 за розширеного трактування може бути віднесено до пріоритетів Національної стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016–2020 роки. Також відсутні секторальні середньострокові програми для ЦСР 17.1

Додаток Ж

Матриця взаємних впливів ЦСР

Основні висновки аналізу матриці

ЦСР-1. Подолання бідності

Зв'язок з ЦСР-17. Існують окремі ризики в системі управління, які можуть виникнути внаслідок недостатнього врахування впливів ЦСР одна на одну. Так, вважаємо, що завдання ЦСР 17.2 «Послідовно знижувати боргове навантаження на економіку» може справляти негативний вплив на виконання завдання ЦСР 1.2 «Збільшити охоплення бідного населення адресними програмами соціальної підтримки», оскільки зниження боргового навантаження на економіку передбачає скорочення видатків, зокрема на соціальні програми. Для попередження такого негативного впливу необхідно зважати на той факт, що збільшення охоплення програмами соціальної підтримки передбачене саме для бідного населення. За окремими експертними оцінками, наразі воно становить майже 25% громадян усіх категорій, які отримують ту чи іншу підтримку від держави. Тобто решта 75% сьогодні не може вважатися бідним. Отже, посилення адресності та спрямування соціальних програм саме на бідне населення (завдання ЦСР 1.2) якраз і сприятиме виконанню завдання ЦСР 17.2.

ЦСР-2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства

Зв'язок з ЦСР-6. Чиста вода та належні санітарні умови. Реалізація завдань цілі 6 щодо підвищення ефективності водокористування, застосування інноваційних технологій водоочищення та забезпечення доступності води справлятиме позитивний вплив на реалізацію завдань, визначених ЦСР-2. По-перше, забезпечення безперешкодного доступу до безпечних джерел питної води дозволить населенню підвищити якість раціону харчування. По-друге, внаслідок підвищення ступеня очищення стічних вод може сформуватися додатковий ресурс води для аграрного виробництва, зокрема шляхом спрямування їх для поливу сільськогосподарських культур.

Зв'язок з ЦСР-12. Відповідальне споживання та виробництво. Зважаючи на те, що одним із завдань Цілі 12 є зниження ресурсоємності економіки, це має справити позитивний вплив на розвиток сіль-

ського господарства, зокрема на збільшення його продуктивності.

Зв'язок з ЦСР-13. Пом'якшення наслідків зміни клімату. Розвиток аграрного виробництва дуже тісно пов'язаний із погодними умовами. Тому пом'якшення наслідків зміни клімату є беззаперечним стимулятором для досягнення ЦСР-2.

Зв'язок з ЦСР-14. Збереження морських ресурсів. Індикатором до завдання ЦСР 14.3 щодо запровадження ефективного регулювання видобутку морських біоресурсів є збільшення обсягів їх легального видобутку, що дозволить наростити середньодушове споживання населенням країни риби та рибопродуктів та гарантувати їх якість, що цілком відповідає ЦСР-2.

Зв'язок з ЦСР-15. Захист та відновлення екосистем суші. Реалізація завдання ЦСР 15.3 щодо відновлення деградованих земель та ґрунтів з використанням інноваційних технологій тісно корелює із завданням ЦСР 2.3 щодо забезпечення створення стійких систем виробництва продуктів харчування, що сприяють збереженню екосистем і поступово покращують якість земель та ґрунтів насамперед за рахунок використання інноваційних технологій. Отже, можна вважати, що ЦСР-15 є підсилювачем ЦСР-2.

Зв'язок з ЦСР-16. Мир, справедливість та сильні інститути. Завдання ЦСР 16.6 щодо скорочення масштабів корупції, безперечно, позитивно вплине на всі сфери життя країни, в тому числі на розвиток аграрного сектору, та стане одним із чинників зменшення волатильності цін на продукти харчування, що відповідає завданням ЦСР 2.2 – ЦСР 2.4.

Також слід зазначити, що в рамках проекту з розробки Стратегії сталого розвитку України до 2030 року групою експертів ведеться робота з підготовки проекту Національного плану дій на 2017–2020 роки з упровадження згаданої Стратегії. Положення цих документів, передусім, спрямовані на реалізацію ЦСР. Їх прийняття на державному рівні прискорить впровадження ЦСР.

Мінагрополітики розробило проект Державної програми розвитку аграрного сектору економіки. Проект перебуває у процесі погодження з міністерствами та відомствами, а його прийняття доз-

вольт , зокрема, здійснити адаптацію державної аграрної політики до ЦСР.

ЦСР-3. Міцне здоров'я і благополуччя

Зв'язок з ЦСР-10 «Скорочення нерівності». Скорочення нерівності значною мірою справляє позитивний вплив на завдання, визначені ЦСР-3 щодо міцного здоров'я. Чим більш справедливим буде суспільство, тим більше це буде сприяти розвитку тих чинників, які сприяють профілактиці, вчасному зверненню до лікарів, відмові від шкідливих звичок та ін. Водночас зворотній зв'язок може спричинити якісно інший вектор впливу. Реформа у медицині багато в чому пов'язується з удосконаленням системи фінансування (завдання ЦСР 3.9.). Збільшення частки фінансування за рахунок власних доходів не сприятиме скороченню нерівності. Навпаки, чим більше медичне обслуговування буде залежати від власних доходів громадян, тим більше буде нерівність в суспільстві.

Зв'язок з ЦСР-12 «Відповідальне споживання та виробництво». Стан здоров'я населення напряму залежить від якості предметів споживання та дотримання всіх, у першу чергу екологічних, параметрів на виробництві. При цьому розвиток споживання та виробництва в загальнодержавних масштабах слабо залежить від того, чи всі учасники виробничого процесу – достатньо здорові люди. Звідси виникає ризик, що виробники, в тому числі при виробництві продуктів споживання, будуть нехтувати станом здоров'я своїх працівників, оскільки в умовах безробіття забезпечення робочою силою не є проблемою.

Зв'язок з ЦСР-13. «Пом'якшення наслідків зміни клімату». Глобальне потепління, що відбувається в останні роки, негативно впливає на стан здоров'я людей. Тому пом'якшення наслідків зміни клімату безпосередньо впливає на ЦСР-3. Зворотна взаємодія не є очевидною та прямо залежною. Незалежно від стану здоров'я тих, хто має вживати заходи щодо пом'якшення наслідків зміни клімату, вони повинні це робити. Крім того, наслідки зміни клімату для здоров'я будуть проявлятися не одразу. Тому виникає ризик недостатнього урахування конкретних чинників, пов'язаних із різними видами захворювань.

Зв'язок з ЦСР-15 «Захист та відновлення екосистем суші». Захист та відновлення екосистем суші позитивно впливають на стан здоров'я людей, оскільки знижують рівень чинників, що можуть сприяти захворюванням. Зворотній взаємозв'язок, а саме вплив медицини на відновлення екосистем суші важко простежити, адже заходи з відновлення суші можуть і мають здійснюватися незалежно від стану медичної системи в країні.

Зв'язок з ЦСР-17. «Партнерство заради сталого розвитку». Таке партнерство забезпечує те, що суспільство відповідально підходить до розвитку системи охорони здоров'я. Громадськість, Парламент, Уряд узгоджено підходять до прийняття ефективного законодавства, імплементації прийнятих рішень, роботи з населенням. Водночас стан здоров'я головних дійових осіб держави напряму не впливає на прийняття ними рішень щодо партнерства й узгоджених позицій. Це створює ризик недостатнього усвідомлення пріоритетності медичної реформи. Тим більше, що головні дійові особи, які формують політику держави, мають найкращі можливості подбати про своє здоров'я.

ЦСР-4. Якісна освіта

Зв'язок з ЦСР-13 «Пом'якшення наслідків зміни клімату» напряму не впливає на розвиток освіти. Водночас освічені люди будуть більш професійно підходити до питань регулювання впливу на природні кліматичні процеси. Тому розвиток освіти важливий для цілі, пов'язаної з регулюванням клімату. Є відносний ризик того, що при плануванні розвитку окремих напрямів освіти не буде враховуватися необхідність підготовки фахівців щодо питань регулювання впливу на клімат.

Зв'язок з ЦСР-14 «Збереження морських ресурсів» та з ЦСР-15 «Захист та відновлення екосистем суші». Тут ситуація аналогічна із взаємодією з попередньою ЦСР-13. Збереження морських ресурсів та захист екосистем на освіту безпосередньо не впливає. Проте фахівці, які займаються питаннями збереження морських ресурсів та екосистем, потребують набору професійних компетенцій. А відтак, може виникнути ризик, коли ці напрями діяльності не отримають достатньої підтримки освітян.

Зв'язок з ЦСР-17 «Партнерство заради сталого розвитку». Розвиток освіти потребує партнерських відносин у фаховому середовищі, а також на рівні тих інстанцій, які приймають принципові рішення. З іншого боку, для тих, хто формує політику та напрями розвитку держави, динаміка освітніх процесів безпосередньо не має великого значення. Навпаки, може виникнути ризик, що партнерство можуть використовувати для додаткового залучення ресурсів, зокрема через збільшення податкового тиску.

ЦСР-5. Гендерна рівність

Зв'язок з ЦСР-6. Реалізація стратегічних завдань ЦСР-6. «Чиста вода та належні санітарні умови» може спонукати до виникнення проблем у за-

безпеченні рівності в оплаті праці. А саме, заходи з розбудови інфраструктури, які передбачені завданнями цілі (будівництво та реконструкція водозабірних споруд із застосуванням новітніх технологій та обладнання, будівництво та реконструкція водозабірних та каналізаційних очисних споруд із застосуванням новітніх технологій та обладнання) збільшать об'єми фінансування будівельної галузі, в якій, як правило, задіяно більше працівників чоловічої статі. У 2015 році загалом нараховувалося 785,0 тис. робітників у видобутку корисних копалин і на будівництві, з них лише 50,3 тис. – жінки. Це, у свою чергу, призводить до збільшення розриву в середніх заробітках.

Зв'язок з ЦСР-11 щодо забезпечення розробки і реалізації стратегій місцевого розвитку, спрямованих на економічне зростання, створення робочих місць, розвитку туризму, рекреації, місцевої культури і виробництво місцевої продукції, спонукатиме до розвитку тих видів економічної діяльності, де традиційно задіяно більше жінок, які матимуть змогу реалізуватися.

Зв'язок з ЦСР-9 «Промисловість, інновації та інфраструктура» в частині реалізації завдання ЦСР 9.5 щодо створення фінансової та інституційної системи, що забезпечуватиме розвиток наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок, може негативно вплинути на співвідношення доходів чоловіків і жінок. У 2016 році 45,0% дослідників становили жінки. Вищою за середню була питома вага дослідників-жінок у галузі суспільних (64,6%), медичних (63,8%) та гуманітарних (61,5%) наук. Водночас у галузі технічних наук нараховувалося лише 34,2% жінок⁶. У зв'язку з цим підвищення видатків на проведення наукових досліджень виключно у галузі технічних наук призведе до збільшення середніх заробітків чоловіків.

ЦСР-6. Чиста вода та належні санітарні умови

Між ЦСР-6 та цілями 1, 3, 10, 11, 12, 14 і 15 є взаємний синергетичний зв'язок. Позитивно на ЦСР-6 можуть впливати також цілі 4, 7 і 8. Цей вплив не обов'язково має бути взаємним. Зокрема, якісна освіта (ЦСР-4) може сприяти покращенню водозабезпечення та санітарних умов, тоді як якість води та належні санітарні умови навряд чи є одними з основних факторів, які безпосередньо впливають на якість освіти. Швидше ЦСР-6 впливатиме на здоров'я учнів. Аналогічно, реалізація ЦСР-6 буде напряму залежати від доступної та чистої енергії (ЦСР-7): від упровадження інноваційних техноло-

гій, збереження енергії при водопідготовці й очищенні стічних вод, використання альтернативних джерел енергії тощо. Водночас покращання водозабезпечення та санітарних умов прямо не впливатимуть на доступність енергоресурсів чи диверсифікацію їх постачання.

Зв'язок з ЦСР-8 «Гідна праця та економічне зростання». Успішна реалізація ЦСР-6 буде залежати від економічного зростання та забезпечення безпечних умов праці. Зворотний вплив ЦСР-6 на ЦСР-8 не є очевидним, хоча покращення водозабезпечення та санітарних умов також можна розглядати як одну зі складових економічного зростання.

Зв'язок з ЦСР-2 та ЦСР-6. Є ризик негативного впливу ЦСР-2 на ЦСР-6. Цей ризик пов'язаний із завданням ЦСР 2.2 «Підвищити вдвічі продуктивність сільського господарства, в першу чергу за рахунок використання інноваційних технологій». Якщо передбачене значне підвищення продуктивності сільського господарства відбуватиметься за рахунок збільшення внесення добрив та застосування пестицидів і гербіцидів, це негативно впливатиме на якість води. Такий вплив спостерігається зараз, коли внаслідок надходження у водойми мінеральних, особливо фосфоромістких, добрив відбувається «цвітіння води». Розвиток органічного виробництва може сприяти зменшенню негативного впливу сільського господарства на водні екосистеми, але навряд чи це дасть можливість підвищити вдвічі продуктивність сільського господарства, хоча якість продуктів харчування безперечно зростатиме. Екологізація сільського господарства є важливим питанням для міжсекторальної координації.

ЦСР-7. Доступна та чиста енергія

Зв'язок з ЦСР-2. «Розвиток сільського господарства», природно, збільшуватиме об'єми утворених біологічних відходів, які можуть бути використаними в енергетичних цілях на основі сучасних технологій (Sustainable energy usage).

Зв'язок з ЦСР-4. «Забезпечення якісною освітою» має визначальне значення для формування суспільного усвідомлення важливих проблем, пов'язаних із досягненням сталого розвитку, компонентом якого є ощадне споживання енергоносіїв. У підвищенні ефективності споживання енергії важливу роль відіграє рівень свідомості споживачів, яка значною мірою формується у процесі навчання.

Зв'язок з ЦСР-9. «Сприяння розвитку промисловості та інфраструктури, впровадження інновацій» безпосередньо пов'язане із забезпеченням

⁶ Здійснення наукових досліджень і розробок у 2016 році. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2017/dop/05/dop_nntd16.zip

чистою енергією: доступ до послуг енергозабезпечення неможливий без існування відповідної інфраструктури, розвиток якої, зокрема, передбачений ЦСР-9. Трансфер технологій та впровадження інновацій сприятимуть новим рішенням у сфері ефективності енергопостачання та споживання.

Зв'язок з ЦСР-17. «Партнерство заради сталого розвитку». Досягнення цієї цілі, серед іншого, передбачає залучення інвестицій та розвиток державно-приватного партнерства задля сприяння сталому розвитку. Безумовно, такі кроки активізують розвиток будь-якої галузі національної економіки, зокрема й енергетики, у контексті, визначеному Цілями Сталого Розвитку.

ЦСР-8. Гідна праця та економічне зростання

Зв'язок з ЦСР-7 «Доступна та чиста енергія». Завдання ЦСР-7 передбачають комплекс заходів, серед яких, зокрема, модернізація енергетичної інфраструктури на основі впровадження інноваційних технологій, введення додаткових потужностей. Такі завдання, передусім, тісно корелюють із завданням ЦСР-8 щодо модернізації виробництв та розвитку інновацій. Крім того, розвиток енергетичної системи країни та зростання енергоефективності економіки є невід'ємною частиною сталого розвитку всього економічного комплексу, з огляду на що ЦСР-7 однозначно є підсилювачем для комплексної реалізації ЦСР-8.

Зв'язок з ЦСР-13 «Пом'якшення наслідків зміни клімату». Зазначена ціль передбачає лише одне завдання – обмеження викидів парникових газів в економіці, що є характеристикою екологічної свідомості суспільства і, безперечно, має бути одним із критеріїв при прийнятті рішень. Водночас реалізовувати ЦСР-8 хоч і не бажано, але цілком можливо без упровадження цього завдання. Отже, вплив ЦСР-13 на ЦСР-8 нейтральним.

Зв'язок з ЦСР-14 «Збереження морських ресурсів». Завдання ЦСР-14 передбачають комплекс заходів, зокрема відновлення морських та прибережних екосистем з використанням інноваційних технологій, що корелює із завданням ЦСР-8 щодо модернізації виробництв та розвитку інновацій. Крім того, водні екосистеми є джерелом риби та промислової дичини, а забезпечення їх ефективного видобутку – однією зі складових економічного зростання та, відповідно, підсилювачем для ЦСР-8.

ЦСР-9. Промисловість, інновації та інфраструктура

Зв'язок з ЦСР-14 «Збереження морських ресурсів». Завдання ЦСР-14 корелюють із завданням

ЦСР-9 щодо забезпечення інноваційності подальшого економічного розвитку. Крім того, ефективні методи видобутку морських біоресурсів та боротьби із забрудненням водою затребувані в нових технологіях та розробках, що є підсилювачем для впровадження завдань ЦСР-9.

ЦСР-10. Скорочення нерівності

Зв'язок з ЦСР-3. Існує ризик, що реалізація Урядом завдання ЦСР 3.9 «Здійснити реформу фінансування системи охорони здоров'я», може негативно вплинути на забезпечення доступності послуг соціальної сфери (завдання ЦСР 10.3), оскільки нині виникає багато питань щодо доступності медичних послуг у сільській місцевості, адже пропонується оптимізація мережі медичних закладів, що швидше за все результуватиме у їх скорочення. ПРООН варто врахувати такі ризики і попередити такі управлінські рішення.

Зв'язок з ЦСР-11. Вважаємо, що досягнення завдань ЦСР 11.1 та ЦСР 11.6 справлятиме позитивний вплив на виконання завдання ЦСР 10.3 («Забезпечення доступності послуг соціальної сфери»).

Зв'язок з ЦСР-17. Недостатньо продумані управлінські рішення щодо виконання завдання ЦСР 17.2 «Послідовно знижувати боргове навантаження на економіку» можуть негативно вплинути на ряд завдань у межах ЦСР-10, а саме: на ЦСР 10.3 «Забезпечити доступність послуг соціальної сфери», а особливо – на ЦСР 10.5. «Провести реформу пенсійного страхування на засадах справедливості та прозорості». Реалізація останнього завдання (відповідно до встановленого індикатора) має передбачати підвищення пенсій, що неодмінно спричинить зростання витрат на фінансування дефіциту Пенсійного фонду з державного бюджету. Вважаємо такий ризик дуже серйозним, він потребує додаткової уваги з боку ПРООН та експертної спільноти.

ЦСР-11. Сталий розвиток міст і громад

Досягненню зазначеної цілі, сприяють позитивні результати в ході реалізації інших цілей, які пов'язані з відповідними завданнями ЦСР-11. Так, реалізація ЦСР-1 «Подолання бідності» позитивно вплине на завдання ЦСР 11.1 «Забезпечити доступність житла»; ЦСР-6 «Чиста вода та належні санітарні умови», а також ЦСР-7 «Доступна та чиста енергія» частково корелюють з завданням ЦСР 11.1 «Забезпечити доступність житла», а також із завданням ЦСР 11.5 «Зменшити негативний вплив забруднюючих речовин, у т.ч. на довкілля міст, зокрема шляхом використання інноваційних технологій». Реалізація ЦСР-8 «Гідна праця та еко-

номічне зростання», ЦСР-9 «Промисловість, інновації та інфраструктура», а також ЦСР-17 «Партнерство заради сталого розвитку» проявляється на місцевому рівні у завданні ЦСР 11.6 «Забезпечити розробку і реалізацію стратегій місцевого розвитку, спрямованих на економічне зростання, створення робочих місць, розвиток туризму, рекреації, місцевої культури і виробництво місцевої продукції». Логічним було б вважати, що всі Цілі Сталого Розвитку мають проявлятися не тільки на рівні країни в цілому, а й на рівні населених пунктів, а досягнення цілей – позитивно впливати на ЦСР-11 і у підсумку сприяти її реалізації. Але відсутність відповідного загальнодержавного ДСД про сталий розвиток на рівні населених пунктів, а також те, що конкретні завдання ЦСР 11.1 – 11.6 для місцевого рівня не пов'язані з рештою 16 цілями, не дають підстав для констатації їх позитивного впливу на виконання завдань ЦСР-11.

У цьому сенсі логічним виглядає позитивний односторонній вплив ЦСР-11 на результати реалізації завдань багатьох інших цілей, який відмічають інші експерти: сталий розвиток населених пунктів і населення (громад) передбачає міцне здоров'я і благополуччя, якісну освіту, гендерну рівність, скорочення нерівності, відповідальне споживання та виробництво, пом'якшення наслідків зміни клімату, збереження морських ресурсів, захист та відновлення екосистем суші, мир, справедливість та сильні інститути.

ЦСР-7 «Доступна та чиста енергія» також частково впливає на ЦСР-11, адже розвиток відновлюваної енергетики за скорочення обсягів традиційної енергогенерації (що неможливе в умовах України без інноваційних рішень та технологій) сприятиме реалізації завдань ЦСР 11.6 (Забезпечити розробку і реалізацію стратегій місцевого розвитку, спрямованих на економічне зростання, створення робочих місць, розвиток туризму, рекреації, місцевої культури і виробництво місцевої продукції) та ЦСР 11.5 (Зменшити негативний вплив забруднюючих речовин, у т. ч. на довкілля міст, зокрема шляхом використання інноваційних технологій).

ЦСР-12. Відповідальне споживання та виробництво

Зв'язок з ЦСР-2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства. У процесі реалізації завдань щодо збільшення споживання населенням продуктів харчування та розвитку харчової промисловості ЦСР-2 може виявитися послаблювачем для ЦСР-12. Нарощування виробництва продовольства неодмінно призведе до збільшення обсягів відходів по всьому ланцюгу виробни-

цтво – збут – споживання, що не узгоджується із завданнями ЦСР 12.2 – 12.4, які передбачають скорочення обсягів втрат продовольства на всіх рівнях та зменшення обсягів відходів.

Проте цей ризик може бути певним чином знівелюваний за рахунок осучаснення технологій виробництва, збирання, зберігання та транспортування продукції, а також поглиблення ступеня переробки відходів та їх повторного використання.

Зв'язок з ЦСР-3 «Міцне здоров'я і благополуччя». Завдання ЦСР-3 мають на меті знизити рівень смертності населення країни, запобігти ряду захворювань і подолати їх, забезпечити реформу фінансування системи охорони здоров'я. Завдання ЦСР-12 мають на меті знизити ресурсоемність економіки, скоротити втрати продовольства, зменшити обсяг відходів та збільшити рівень їх утилізації. Виходячи з різноплановості поставлених завдань, вплив ЦСР-3 на ЦСР-12 є нейтральним.

Доступна та чиста енергія. Завдання ЦСР 12.4 передбачає зменшити обсяг утворення відходів і збільшити обсяг їх переробки та повторного використання на основі інноваційних технологій та виробництв. Сучасні технології дозволяють застосовувати деякі види відходів для виробництва енергії (при цьому важливо використовувати сучасні технології, які відповідають вимогам сталості генерування енергії, Sustainable energy technologies). Своєю чергою, одним із індикаторів ЦСР-7 є збільшення частки енергії з відновлюваних джерел у національному енергетичному балансі. З огляду на це ЦСР-7 може бути підсилювачем ЦСР-12, а саме, стимулювати збільшення обсягів переробки деяких видів відходів.

Зв'язок з ЦСР-11. Сталий розвиток громад. Одним із завдань ЦСР-11 є зменшення негативного впливу забруднюючих речовин, у т. ч. на довкілля міст, зокрема шляхом використання інноваційних технологій. Водночас завдання ЦСР 12.4 передбачає зменшення обсягів утворення відходів, збільшення обсягу їх переробки та повторного використання із залученням інноваційних технологій та виробництв. Забезпечення збирання побутових відходів та їх утилізація, згідно з нормами чинного законодавства, є безпосереднім завданнями місцевих органів влади. Тобто у цьому контексті спостерігається прямий взаємозв'язок між ЦСР-12 та ЦСР-11.

Зв'язок з ЦСР-17. Одним із завдань ЦСР-17 є мобілізувати додаткові фінансові ресурси на основі заохочення інвестицій іноземних та вітчизняних інвесторів для досягнення Цілей Сталого Розвитку. Перед Україною стоїть нагальна проблема осучаснення підходів до збирання й утилізації всіх

видів відходів, у першу чергу – побутових. За даними Мінрегіону, сьогодні потреба у будівництві нових полігонів для сміття становить 464 одиниці. Ураховуючи обмеженість фінансових ресурсів державного та місцевих бюджетів, обійтися без приватних інвестицій для вирішення цих проблем неможливо. З огляду на це для ЦСР-12 у частині збільшення переробки відходів та їх повторного використання ЦСР-17 може бути підсилювачем.

ЦСР-13. Пом'якшення наслідків зміни клімату

Між ЦСР-13 та цілями 6, 9, 12, 14 і 15 є синергетичний зв'язок.

Позитивно на ЦСР-13 можуть впливати цілі 4, 8, 11 і 16. Цей вплив не обов'язково має бути взаємним. Зокрема, зменшення викидів парникових газів навряд чи позначиться на якості освіти (ЦСР-4), створенні гідних умов праці (ЦСР-8) або забезпеченні миру та справедливості (ЦСР-16). Разом з тим зменшення викидів парникових газів може сприяти сталому розвитку громад (ЦСР-11), оскільки саме для населених пунктів характерні найбільші обсяги викидів парникових газів унаслідок розвитку промислового виробництва і транспорту.

Зв'язок з ЦСР-17. Також позитивно на ЦСР-13 може впливати ЦСР-17 «Партнерство заради сталого розвитку». Саме розвиток партнерських відносин влади і бізнесу щодо досягнення ЦСР-13 може сприяти зменшенню викидів парникових газів.

ЦСР-14. Збереження морських ресурсів

Між ЦСР-14 та цілями 6, 12, 13 і 15 є синергетичний зв'язок.

На ЦСР-6 можуть позитивно впливати цілі 4, 11 і 16, причому цей вплив не обов'язково має бути взаємним. Так, збереження морських ресурсів, швидше за все, не позначиться на якості освіти (ЦСР-4) або забезпеченні миру та справедливості (ЦСР-16). Водночас забезпечення сталого використання морських та прибережних екосистем (завдання ЦСР 14.2) може сприяти сталому розвитку громад (ЦСР-11) прибережних регіонів, для яких ці екосистеми мають важливе економічне, соціальне та природно-рекреаційне значення.

ЦСР-15. Захист та відновлення екосистем суші

Між ЦСР-15 та цілями 6, 8, 9, 12, 13 і 14 є синергетичний зв'язок.

Позитивно на ЦСР-6 можуть впливати цілі 4, 7, 11 і 16. Цей вплив не обов'язково має бути взаємним. Захист та відновлення екосистем суші позначиться безпосередньо не впливатиме на якість освіти (ЦСР-4) й забезпечення миру та справедливості (ЦСР-16). Разом з тим забезпечення сталого використання наземних і внутрішніх прісноводних екосистем (завдання ЦСР 15.1) може сприяти досягненню ЦСР-7. Зокрема, це стосується збільшення частки енергії з відновлюваних джерел енергії (наприклад, біопалива), яке пов'язане зі сталим використанням лісових екосистем і агроландшафтів. Забезпечення сталого використання наземних і внутрішніх прісноводних екосистем (завдання ЦСР 15.1) також може сприяти сталому розвитку громад (ЦСР 11), життєдіяльність яких напряму пов'язана з цими екосистемами.

Позитивно на ЦСР 15 може впливати і ЦСР-17 «Партнерство заради сталого розвитку». Саме розвиток партнерських відносин влади і бізнесу щодо досягнення ЦСР-15 (наприклад, завдання ЦСР 15.2 «Сприяти сталому управлінню лісами») може допомогти збереженню екосистем суші.

Є ризик негативного впливу ЦСР-2 на ЦСР-15, пов'язаний із завданням ЦСР 2.2 «Підвищити вдвічі продуктивність сільського господарства, в першу чергу за рахунок використання інноваційних технологій». Якщо передбачене подвійне підвищення продуктивності а відбуватиметься за рахунок розорювання території країни (зокрема, розорювання залишків степів), яке і так є надмірним, або ж унаслідок збільшення виробництва ґрунтовиснажливих технічних культур (соняшнику, ріпаку, сої), це чинитиме негативний вплив на агроекосистеми. Тому екологізація сільського господарства є важливим питанням для міжсекторальної координації.

Висновки щодо аналізу матриці взаємних впливів для цілей ЦСР-16 «Мир, справедливість та сильні інститути» і ЦСР-17 «Партнерство заради сталого розвитку» наведені в п. 4.4.

Додаток И

Результати експрес-аналізу Державного бюджету України на 2017 рік

За результатами експрес-аналізу Державного бюджету України на 2017 рік підготовлено **Таблицю И.1** із відповідними бюджетними програмами / проектами, які визначені експертами як такі, що можуть відповідати завданням ЦСР.

Основні висновки експрес-аналізу щодо оцінки фінансування ЦСР на базі Державного бюджету України на 2017 рік:

ЦСР-1. Подолання бідності

У межах досягнення ЦСР-1 є лише одна бюджетна програма (2501630 «Модернізація системи соціальної підтримки населення України»), за якою, можна вважати, фінансується одне завдання ЦСР 1.2. Сума фінансування у 2017 році складе 471112,6 грн. Варто зазначити, що виділена сума є частиною позики Світового банку на реалізацію відповідного проекту, що буде фінансуватися до 2020 року включно.

ЦСР-2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства

Стимулювати підвищення продуктивності в сільському господарстві та розвиток стійких систем виробництва продуктів харчування може державна підтримка, яка надаватиметься у межах таких програм, як «Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів» (код 2801030) та «Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників» (код 2801580). Підставою для такого висновку є затверджені Урядом порядки використання бюджетних коштів за цими програмами, які визначають напрями їх використання. Відповідно до вказаних порядків, державна підтримка може спрямовуватися, серед іншого, на покращання матеріально-технічної бази сільськогосподарських товаровиробників, що в подальшому стимулюватиме підвищення продуктивності та нарощування виробництва. Завдання ЦСР 2.4. щодо зменшення волатильності цін на продовольство можна частково фінансувати за рахунок бюджетної програми «Формування Аграрним фондом державного інтервенційного фонду, а також закупівлі матеріально-технічних ресурсів для потреб сільськогосподарських товаровиробників» (код 2801560), оскільки здійснен-

ТАБЛИЦЯ **И.1**
ЗНАХОДИТЬСЯ
ЗА ПОСИЛАННЯМ:

www.iser.org.ua/T3.xlsx

ня аграрних інтервенцій, відповідно до чинного законодавства України, має на меті згладжування цінових коливань.

У державному бюджеті також наявні програми, які досить опосередковано дозволяють дещо наблизити виконання завдання ЦСР 2.1 щодо забезпечення доступності збалансованого харчування на рівні науково обґрунтованих норм для всіх верств населення. Це, насамперед, програми соціального спрямування, пов'язані з наданням соціальної допомоги та соціальним захистом. Слід зазначити, що у цьогорічному держбюджеті передбачено фінансування програми «Модернізація системи соціальної підтримки населення України» (код 2501630). Пропонується при роботі над удосконалення системи соціальної підтримки передбачити запровадження адресної дотації на продукти харчування для найбільш уразливих верств населення.

ЦСР-3. Міцне здоров'я та благополуччя

Ця ціль не має жодної позиції у додатку 3 державного бюджету, які б повністю охоплювали завдання ЦСР. Негативну роль у прив'язці бюджетного фінансування до виконання ЦСР відіграло те, що у 2016 році були завершені всі державні програми по МОЗ і на 2017 рік жодна нова програма не була розпочата. У медичній галузі ряд завдань вирішується на місцевому та регіональному рівні, де і здійснюється фінансування за рахунок місцевих бюджетів.

ЦСР-4. Якісна освіта

В освіті з 12 загальнодержавних програм тільки 3 – щодо професійно-технічної, вищої та загальної середньої освіти – можна прив'язати до завдань ЦСР і зробити певні висновки щодо фінансування.

ЦСР-5. Гендерна рівність

Для реалізації ЦСР-5 щодо забезпечення гендерної рівності не передбачено окремої програми

фінансування, проте видатки на реалізацію окремих завдань цілі наявні в державному бюджеті на 2017 рік. Відповідно до нього, передбачено видатки на заходи із соціального захисту дітей, сімей, жінок та інших найбільш уразливих категорій населення у сумі 91,7 млн грн, що може забезпечити виконання завдання ЦСР 5.2. щодо зниження рівня гендерно зумовленого та домашнього насильства, забезпечення ефективного запобігання його проявам та своєчасної допомоги постраждалим. Також державний бюджет містить видатки на підтримку реалізації комплексної реформи державного управління у сумі 300,0 млн грн, яка покликана забезпечити якісне переформування державної служби, у тому числі щодо дотримання принципу забезпечення рівних можливостей представництва жінок і чоловіків на вищих рівнях прийняття рішень у політичному та суспільному житті.

ЦСР-6. Чиста вода та належні санітарні умови

Фінансування завдань ЦСР 6.1 і ЦСР 6.2 має входити до програмної класифікації видатків «Експлуатація державного водогосподарського комплексу та управління водними ресурсами», але в явному вигляді (відповідно до формулювання завдань) воно не прописане. Тому неможливо точно визначити, які кошти будуть виділені на будівництво та реконструкцію водозабірних і каналізаційних споруд. Фінансування завдання ЦСР 6.3 пов'язане з фінансуванням розвитку системи комунального водного господарства у двох містах (Миколаїв та Чернівці) та реалізацією проекту «Реконструкція споруд очистки стічних каналізаційних вод і будівництво технологічної лінії по обробці та утилізації осадів Бортницької станції аерації». Фінансування програмної класифікації видатків «Експлуатація державного водогосподарського комплексу та управління водними ресурсами» стосується всього управління водними ресурсами без окремого виділення інтегрованого управління водними ресурсами, на яке спрямоване завдання ЦСР 6.5.

ЦСР-7. Доступна та чиста енергія

Відсутність цілей чітко сформульованих положень щодо фінансування досягнення окремих ЦСР у програмах, які здійснення розглядаються в рамках цього аналізу, або ж неможливість виявити такі відомості безпосередньо із, наприклад, Державного бюджету не є гарантованою ознакою факту відсутності такого фінансування. Так, для стимулювання розвитку відновлюваної енергетики (завдання ЦСР 7.3) у законодавстві передбачена фінансова підтримка шляхом надання «зелених тарифів», а виплата таких коштів здійснюється для

усіх суб'єктів, які виробляють енергію з відновлюваних ресурсів та виконали вимоги з отримання «зеленого тарифу». Незважаючи на високі ставки «зелених тарифів» і справну їх виплату, темпи зростання відновлюваної енергетики в країні не відповідають задекларованим цілям, але це зумовлено іншими причинами, які в кінцевому рахунку формують інвестиційну привабливість країни загалом.

Протягом 2016–2017 рр. мала місце активна діяльність з диверсифікації постачань первинних енергоресурсів (завдання ЦСР 7.2) переважно компаніями державної форми власності, а відтак, здійснювалися відповідні видатки, хоча у державному бюджеті не було визначено цільових коштів на реалізацію цих завдань.

Фінансування завдань із забезпечення ефективного використання енергії здійснюється з приватних та державних джерел. Зокрема, загальнодержавний та місцеві бюджети підтримують реалізацію заходів з підвищення енергоефективності (шляхом часткової компенсації вартості таких заходів, кредитування державними банками), серед яких найпоширеніші – скорочення втрат енергії в багатоквартирних будинках (зазначимо, що ЖКГ – один із найбільш енергонеефективних секторів в Україні).

Врахування лише тих обсягів фінансування, які визначені та представлені у ДСД, применшує загальний фактичний рівень активності та витрат, спрямованих на досягненні відповідних цілей.

ЦСР- 8. Гідна праця та економічне зростання

Підвищенню ефективності виробництва на засадах сталого розвитку та розвитку високотехнологічних конкурентних виробництв мають сприяти бюджетні програми «Виконання державних цільових програм реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу, розроблення, освоєння і впровадження нових технологій, нарощування наявних виробничих потужностей на підприємствах космічної галузі для виготовлення продукції оборонного призначення» (код 6381210) та «Виконання державних цільових програм реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу, розроблення, освоєння і впровадження нових технологій, нарощування наявних виробничих потужностей для виготовлення продукції оборонного призначення» (код 1201520). Крім того, програми, спрямовані на відновлення цілісності та подолання наслідків конфлікту на Сході України (зокрема, «Реалізація надзвичайної кредитної програми для відновлення України» (код 2751630), опосередковано

впливатимуть на економічну стабілізацію. Загальнодержавна соціальна програма поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на 2014–2018 роки, яка містить основні засади реалізації завдання ЦСР 8.5 «Сприяти забезпеченню надійних та безпечних умов праці для всіх працюючих, зокрема шляхом застосування інноваційних технологій у сфері охорони праці та промислової безпеки» містить прогностичні обсяги та джерела фінансування, якими є кошти державного бюджету. Видатки на керівництво та управління у сфері промислової безпеки, охорони та гігієни праці, нагляду за додержанням законодавства про працю передбачені в Державному бюджеті України на 2017 рік у сумі 416,9 млн грн, з них видатки спеціального фонду – 2,5 тис. грн. Разом з тим сприяти забезпеченню надійних та безпечних умов праці покликані прикладні дослідження та розробки, підготовка наукових кадрів у сфері промислової безпеки та охорони праці, на які в державному бюджеті передбачено 8,8 млн грн, з них видатки спеціального фонду – 4,0 млн грн.

ЦСР-9. Промисловість, інновації та інфраструктура

Для забезпечення доступності дорожньо-транспортної інфраструктури у межах бюджетних програм «Здійснення заходів щодо підтримки впровадження транспортної стратегії України» (код 3101230) та «Розвиток мережі та утримання автомобільних доріг загального користування» (код 3111020) здійснюються заходи щодо підтримки реалізації державної політики у сфері транспорту та його розвитку. Крім того, у сфері транспорту передбачаються щорічні видатки на підтримку експлуатаційно-безпечного стану судноплавних шлюзів, внутрішніх водних шляхів, на розвиток мережі автомобільних доріг, безпосереднє будівництво інших об'єктів транспортної інфраструктури. Також у межах програм «Фінансування заходів по забезпеченню впровадження та координації проекту розвитку міської інфраструктури, заходів в секторі централізованого теплопостачання України, надзвичайної кредитної програми для України, програми розвитку муніципальної інфраструктури України та заходів з відновлення Сходу України» (код 2751610) та «Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад» (код 2761130) передбачається фінансування об'єктів муніципальної інфраструктури. Водночас щороку у складі державного бюджету створюється Державний фонд регіонального розвитку, кошти якого спрямовуються на виконання інвестиційних програм і проектів, що мають на

меті розвиток регіонів, створення інфраструктури індустриальних та інноваційних парків, спортивної інфраструктури. У рамках конкурсного відбору за кошти цього фонду фінансуються заклади освіти, охорони здоров'я та соціального захисту, об'єкти дорожньо-транспортної інфраструктури, водопостачання та водовідведення тощо. Розвиток наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок стимулюється через бюджетні програми для ряду розпорядників, кошти за якими спрямовуються на прикладні наукові та науково-технічні розробки, дослідження, підготовку наукових кадрів у різних сферах. У державному бюджеті також наявні програми, які досить опосередковано дозволяють стимулювати збільшення участі молоді у наукових дослідженнях. Зокрема, передбачені державні премії, стипендії та гранти в галузі освіти, науки і техніки, стипендії переможцям міжнародних конкурсів через однойменну бюджетну програму.

ЦСР-10. Скорочення нерівності

Можна констатувати повну відсутність державного фінансування для досягнення ЦСР-10. За браком фінансування завдання цієї цілі можуть лишитися нереалізованими.

ЦСР-11. Сталий розвиток міст і громад

У межах цієї цілі можливе бюджетне фінансування таких завдань.

ЦСР 11.1 «Забезпечити доступність житла». Напрямами витрачання бюджетних коштів є фінансова підтримка Державного фонду сприяння молодіжному житловому будівництву, часткова компенсація відсоткової ставки кредитів комерційних банків молодим сім'ям та самотнім молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла, а також здешевлення вартості іпотечних кредитів для забезпечення доступним житлом громадян, які потребують поліпшення житлових умов.

ЦСР 11.4 «Забезпечити своєчасне оповіщення населення про надзвичайні ситуації з використанням інноваційних технологій» та ЦСР 11.5 «Зменшити негативний вплив забруднюючих речовин, у т. ч. на довкілля міст, зокрема шляхом використання інноваційних технологій». Виконання цих завдань сприятиме бюджетне фінансування державної підтримки заходів, спрямованих на зменшення обсягів викидів (збільшення абсорбції) парникових газів, у т. ч. на утеплення приміщень закладів соціального забезпечення, розвиток міжнародного співробітництва з питань зміни

клімату. Також кошти держбюджету спрямовуватимуться на: виконання заходів щодо радіаційного та соціального захисту населення міста Жовті Води; здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій; фінансування заходів соціально-економічної компенсації ризику населення, яке проживає на території зони спостереження; захист від шкідливої дії вод сільських населених пунктів та сільськогосподарських угідь, у тому числі в басейні р. Тиса у Закарпатській області; радіологічний захист населення та екологічне оздоровлення території, що зазнала радіоактивного забруднення.

ЦСР-12. Відповідальне споживання та виробництво

Вирішенню завдання зниження ресурсоемності економіки (ЦСР 12.1) опосередковано може сприяти державна підтримка, надана у рамках програм розвитку секторів економіки, які передбачають використання коштів на технічну модернізацію, запровадження ресурсощадних технологій тощо. На наш погляд, такими програмами є: «Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі на умовах фінансового лізингу» (код 2801490), «Впровадження Програми реформування та розвитку енергетичного сектора» (код 1101630) тощо. Забезпечити фінансування завдань ЦСР, які стосуються поводження з хімічними речовинами та збільшенням обсягу переробки відходів, можливо у межах бюджетного фінансування, спрямованого на природоохоронні заходи та розвиток муніципальної інфраструктури. Зокрема, за рахунок часткового фінансування за програмами «Здійснення природоохоронних заходів» (код 2401270), «Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на надання пільг та житлових субсидій населенню на оплату електроенергії, природного газу, послуг тепло-, водопостачання і водовідведення, квартирної плати (утримання будинків і споруд та прибудинкових територій), вивезення побутового сміття та рідких нечистот» (код 3511150) тощо.

ЦСР-13. Пом'якшення наслідків зміни клімату

Фінансування завдання ЦСР 13.1 пов'язане з програмними класифікаціями видатків «Забезпечення діяльності Національного центру обліку викидів парникових газів» та «Державна підтрим-

ка заходів, спрямованих на зменшення обсягів викидів (збільшення абсорбції) парникових газів, у тому числі на утеплення приміщень закладів соціального забезпечення, розвиток міжнародного співробітництва з питань зміни клімату», які безпосередньо пов'язані з обмеженням викидів парникових газів.

ЦСР-14. Збереження морських ресурсів

Фінансуванню завдання ЦСР 14.3 частково відповідає програмна класифікація видатків «Селекція у рибному господарстві та відтворення водних біоресурсів у внутрішніх водоймах та Азово-Чорноморському басейні», оскільки вона стосується фінансування не лише морських біоресурсів, а й біоресурсів внутрішніх водойм.

ЦСР-15. Захист та відновлення екосистем суші

Бюджет передбачає фінансування збереження природно-заповідного фонду, що повністю відповідає індикаторам завдань ЦСР 15.1 і ЦСР 15.4. Фінансуванню завдання ЦСР 15.2 опосередковано відповідає програмна класифікація видатків «Ведення лісового і мисливського господарства, охорона і захист лісів в лісовому фонді», оскільки вона стосується фінансування лісового господарства в цілому, не згадуючи про стале управління лісами. Що стосується програмної класифікації видатків «Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі», то тут прямої відповідності формулюванню завдання ЦСР 15.3 немає. Разом з тим можна припустити, що серед заходів для фінансування можуть бути ті, які відповідають завданню ЦСР 15.3.

ЦСР-16 та 17

Державним бюджетом також передбачено цільове пріоритетне фінансування найважливіших цілей, зокрема реформи державного управління (бюджетна програма «Підтримка реалізації комплексної реформи державного управління», впровадження електронного урядування («Електронне урядування та Національна програма інформатизації»), реалізації спеціальних програм, спрямованих на відновлення Сходу України та вирішення проблем ВПО («Реалізація надзвичайної кредитної програми для відновлення України», кредитна програма «Відновлення Сходу України»).

АНАЛІЗ ДЕРЖАВНИХ
СТРАТЕГІЧНИХ ДОКУМЕНТІВ
ЩОДО ВРАХУВАННЯ
АДАПТОВАНИХ ДЛЯ УКРАЇНИ
ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
ДО 2030 РОКУ

АНАЛІТИЧНА ДОПОВІДЬ

